

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**TOPLUM TEMELLİ KENTSEL DÖNÜŞÜMDE SİVİL TOPLUM
KURULUŞLARININ ROLÜ: İSTANBUL ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fatma Tuğba CANAN

Şehir ve Bölge Planlaması Anabilim Dalı

Şehir Planlama Programı

MAYIS 2014

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**TOPLUM TEMELLİ KENTSEL DÖNÜŞÜMDE SİVİL TOPLUM
KURULUŞLARININ ROLÜ: İSTANBUL ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Fatma Tuğba CANAN
(502111808)**

Şehir ve Bölge Planlaması Anabilim Dalı

Şehir Planlama Programı

**Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ş. Şence TÜRK
Tez Eş Danışmanı: Doç. Dr. Engin E. EYÜBOĞLU**

MAYIS 2014

İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 502111808 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi **Fatma Tuğba CANAN**, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “**TOPLUM TEMELLİ KENTSEL DÖNÜŞÜMDE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ROLÜ: İSTANBUL ÖRNEĞİ**” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Doç. Dr. Ş. Şence TÜRK**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Eş Danışman : **Doç. Dr. Engin E. EYÜBOĞLU**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Doç. Dr. Özlem ÖZÇEVİK**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Tuba İNAL ÇEKİÇ
Yıldız Teknik Üniversitesi

Teslim Tarihi : **05 Mayıs 2014**
Savunma Tarihi : **26 Mayıs 2014**

Aileme, Hocalarıma ve Yolculuğuma,

ÖNSÖZ

Öncelikle bu tezin ortaya çıkmasında emeği geçen sevgili danışman hocam Doç. Dr. Şence TÜRK'e, öngörülemeyen zamanlar geçiriyorken eş danışmanlığımı tereddütsüz kabul eden kıymetli hocam Doç. Dr. Engin EYÜBOĞLU'na ve hiçbir fikrim olmayarak başladığım şehir ve bölge planlama bölümünü ilmek ilmek içime işleyen bölüm hocalarım olmak üzere, kalemimi elime aldığım günden itibaren, üzerimde emeği geçen bütün saygıdeğer hocalarıma minnet ve şükranlarımı sunarım.

Hayatımın her anında yanımda olan ve olacaklarını bildiğim, bugünleri yaşamama vesile olan, daima üzerime titreyen ve bana karşı her daim sevgi ve şevkat taşıyan biricik annem, bizden hiçbir surette vazgeçmemiş canımın içi babam ve kardeşim, can ablam varolun.

Son olarak 26 yıllık yolculuğum süresince, ellerimden her daim tutan ve tutacaklarını bildiğim can dostlarıma, hayatıma dokunarak yolculuğumun bugünlere ulaşmasına vesile olan her kişi ve rastlantıya minnettarım. Şüphesiz ki güzel şiirler biriktirdik, biriktireceğiz en içten teşekkürlerimle.

Mayıs 2014

Fatma Tuğba CANAN
(Şehir ve Bölge Plancısı)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xi
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xv
ÖZET.....	xvii
SUMMARY	xix
1. GİRİŞ	1
1.1 Amaç	2
1.2 Yöntem.....	3
1.3 Çalışmanın Kapsamı – Sınırlar	3
2. TARİHSEL SÜREÇ İÇİNDE KENTSEL DÖNÜŞÜM PRATİĞİ	7
2.1 Dünya’da Kentsel Dönüşüm Süreci	7
2.2 Kentsel Dönüşümde Güncel Yaklaşımlar	12
2.3 Demokrasi Kavramındaki Değişimlerin Şehir Planlamaya Yansıması	16
2.4 Kentsel İmar Hareketlerinde Katılım Sürecinin Gelişmesi.....	20
2.5 Şehir Planlamada Sivil Toplumun Örgütlenmesi	22
2.6 Değerlendirme	24
3. TÜRKİYE’DE KENTSEL DÖNÜŞÜM PRATİĞİ VE SİVİL TOPLUM HAREKETİ	27
3.1 Türkiye’de Kentsel Dönüşüm Pratiği Kısa Tarihçe	27
3.2 Türkiye’de Kentsel Dönüşüm Uygulamaları ve Katılım Süreci	34
3.3 Türkiye’de Kentsel Dönüşümde Sivil Toplum Hareketleri	38
3.4 Türkiye’de Kentsel Dönüşüm Yasal Mevzuatının Gelişimi	41
3.5 Değerlendirme	46
4. İSTANBUL’DA KENTSEL DÖNÜŞÜM PRATİĞİ VE SİVİL TOPLUM HAREKETİ	49
4.1 İstanbul’da Kentsel Dönüşüm Hareketinin Nedenleri	49
4.2 İstanbul’daki Kentsel Dönüşüm Alanları / Bölgeler	57
4.3 İstanbul’daki Kentsel Dönüşüm Çalışmalarında Sivil Toplum Örgütleri	68
4.4 İstanbul’da Kentsel Dönüşüm Çalışmaları ve Sivil Toplum Hareketi Saha Çalışması.....	73
4.4.1 Mahalle derneklerine uygulanan anket bulguları.....	75
4.4.1.1 Anket sonuçlarının değerlendirilmesi	77
4.4.2 Diğer sivil oluşumlar ile derinlemesine görüşme bulguları	102
4.4.3 Meslek odaları ile derinlemesine görüşme bulguları	110
4.4.4 Araştırma bulgularının değerlendirilmesi	112
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	119
KAYNAKLAR	125
EKLER.....	127
ÖZGEÇMİŞ.....	141

KISALTMALAR

KHK	: Kanun Hükümünde Kararname
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsü
NGO	: Non - Governmental Organization
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
ŞPO	: Şehir Plancıları Odası
TMMOB	: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2.1 : Kentsel yeniden üretimin evrimi.	11
Çizelge 2.2 : Kentsel dönüşüm - uygulamada kullanılan farklı yaklaşımlar.	13
Çizelge 2.3 : Ortaklık modelleri.	15
Çizelge 2.4 : Planlama anlayışı ve halk katılımının rolü.	21
Çizelge 2.5 : Sivil toplumun 18. yy sonrasında tarihsel süreçteki evrimi.	23
Çizelge 3.1 : Türkiye’de kentsel dönüşüme tarihsel bakış.	32
Çizelge 3.2 : Kenti iyileştirme ve güzelleştirme amaçlı kentsel dönüşümde mevzuat.	43
Çizelge 3.3 : Kentin tarihi kültürel varlıklarını ve doğasını koruma amaçlı kentsel dönüşümde mevzuat.	45
Çizelge 3.4 : Afet (deprem) amaçlı kentsel dönüşümde mevzuat.	46
Çizelge 4.1 : İlan edilen riskli alanlar – İstanbul.	50
Çizelge 4.2 : Mega projelerin türlerine göre ilçelerdeki dağılımları – Anadolu Yakası, İstanbul.	60
Çizelge 4.3 : Mega projelerin türlerine göre ilçelerdeki dağılımları – Avrupa Yakası, İstanbul.	61
Çizelge 4.4 : Kentsel dönüşüme konu olan mahalleler, Anadolu Yakası, İstanbul. ..	65
Çizelge 4.5 : Kentsel dönüşüme konu olan mahalleler, Avrupa Yakası, İstanbul. ...	66
Çizelge 4.6 : İstanbul Kent Almancağı 2012 içerisinde çekilen bazı önemli tarihler.	71
Çizelge 4.7 : İstanbul Kent Almancağı 2013 içerisinde çekilen bazı önemli tarihler.	72
Çizelge 4.8 : Görüşme yapılan mahalle dernekleri.	76
Çizelge 4.9 : İstanbul’da Ocak – Şubat 2014 tarihleri arasında görüşülmesi hedeflenen sivil oluşumların listesi.	102
Çizelge 4.10 : İstanbul’da faaliyet gösteren bazı sivil oluşumların basit gruplaması.	105

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 : Kentsel planlama kuramlarında katılım yaklaşımları.	17
Şekil 2.2 : Arnstein'in katılım merdiveni.	20
Şekil 3.1 : Yerel halkın katılım sürecine müdahil olması.	35
Şekil 3.2 : Kentsel yeniden üretim süreci – aktörlerin / temsilcilerin tipleri.	36
Şekil 3.3 : 1990'lar sonrası sivil toplumda meydana gelen bazı olay ve yaklaşımlar.	40
Şekil 4.1 : İstanbul'da ilan edilen riskli alanlar haritası.	53
Şekil 4.2 : İstanbul deprem bölgeleri dağılımı haritası.	55
Şekil 4.3 : İstanbul'da mega projelerin dağılımı.	59
Şekil 4.4 : İstanbul'da sivil toplum hareketi bileşenleri.	69
Şekil 4.5 : İstanbul'da sivil toplum hareketinde, listesi oluşturulan diğer sivil oluşumların gruplandırılması.	104
Şekil 4.6 : İstanbul'daki diğer sivil oluşumların gruplandırılması.	105
Şekil 5.1 : Sivil toplum kuruluşları arası yatay ve düşey ilişkiler.	121

TOPLUM TEMELLİ KENTSEL DÖNÜŞÜMDE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ROLÜ: İSTANBUL ÖRNEĞİ

ÖZET

Kentsel alanlarda zaman içerisinde işlevsizleşen ve yıpranma gösteren bölgelerin yenilenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu alanların yenilenmesi ihtiyacı, fiziksel çevre niteliklerine doğrudan vurgu yapıyor olmasıyla beraber; temelinde bir takım sosyo – ekonomik bileşenleri de içermesi gerekli bir süreci kapsamaktadır. Karar alıcılara; merkezi / yerel idare birimleri, önemli sorumluluk ve görevler yükleyen uygulamalarda devletin rolü tarihsel olarak dünyada yaşanan küresel, yerel gelişimlere paralel değişkenlik göstermiştir; sağlayıcı rolden, düzenleyici, yapabilir role evrimi v.b. Devletin değişen rolü ile birlikte, bireysel söz sahipliğinden, toplumsal örgütlülük bilincine önemli bir geçiş yaşanmış, bu da sivil toplum denilen kavramın ortaya çıkışı ve evrilmesi sürecini tetiklemiştir. Devletin ve sivil toplumun değişen rolü yanında toplumsal olarak değişmeyen tek olgu; kamu yararadır.

Zaman içerisinde kamu yararının gerçekleştirilebilme olanağının yüksek olduğu politika, söylev ve uygulamalar gelişmiş batılı ülkelerden başlayarak, gelişmekte olan ülkelere doğru yayılma göstermiştir. Dünya gündeminde gerçekleşen pek çok önemli faaliyette olduğu gibi, kentsel uygulamalarda da farklı aktör gruplarının karar alma süreçlerine dahil olduğu uygulamalar ivme kazanmıştır. Tüm bu aktör gruplarını sürece etkin biçimde dahil eden bu süreç de toplum temelli olarak ifade edilmektedir.

Günümüzde kentsel alanlara müdahalenin temel araçlarından kentsel dönüşüm uygulamaları, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında farklılıklar göstermektedir. Ülkemizde ise, uygulanan kentsel dönüşüm faaliyetlerinin, toplum temelli olma iddiası mevcuttur. Bu noktada, uygulamaların katkılarının topluma yayılması, kamu yararının gerçekleştirilmesi, paydaşların haklarının korunması gibi önemli görevler üstlenen sivil toplum kuruluşlarına önemli görevler düşmektedir. Çalışmanın amacı; ülkemizde toplum temelli olma iddiasındaki kentsel dönüşüm faaliyetlerinin, sivil toplum kuruluşlarının bilgi, algı düzeylerinin araştırılması ve kendi içlerinde ve diğer aktör grupları ile ilişkilerinin incelenmesi sonucu işlevlikleri üzerinden toplum temelli niteliğin araştırılmasıdır.

Çalışma İstanbul örneği üzerinden kentsel dönüşüm faaliyetlerinde belirlenen ilgili sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri, organizasyonel nitelikleri ve diğer aktör grupları ile alakalı bir takım detaylı bilgiyi edinmemizi sağlayacaktır.

THE ROLE OF NON – GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS IN COMMUNITY BASED URBAN REGENERATION: İSTANBUL CASE

SUMMARY

There is need to renewal in dilapidated regions that lost their function in urban areas. Although practices of the need for renew these areas point at physical conditions, it's a process that must be contain some important socio – cultural facilities. States' role vary from supplier to regulatory, related with global and local forces that happened in historical process. Within the changes of the role of state, some important shifts from individual values to common organized consciousness occured and trigered rise of the non – governmental organizations and its' evolution. Beyond the changes of responsibility of state and non – governmental organizations, public interest is a timeless value among them.

Some policies, speeches and practices that have high level of possibility of the public insterests implementation, vary from developped western countries to developing countries. As in some important activities all over the world, there has been an increase in urban activities that contain different actor groups while making decisions. These actions that contains all actor groups named “community based” facilities.

Urban regeneration activities is one of the most preferable intervention on urban areas. While performing urban regeneration tools, very sharp variations between developped and developing countries have been occured. Commonly, developping countries have been followed developped countries nearly a century. Related with the industrial development of the countries, developping ones, made deficient policies about development that contain urban ones.

When we analyse the process of urban development in Turkey we can see that, Turkey have been experienced vital urban cases named urban regeneration, from the rise of the “gecekondu” phenomenon.

Related with establishment of Turkey Republic, some economic objectives implemented and result of these, a continious migration flow from rural to urban areas came up. With these flow, state remained incapable to met urban infrastructure demand and “new comers” were obliged to took their basic living conditions in urban areas. At that time, the position of the state was vital. There was a huge gap in new founded industrial sector and the state made a decision: Permitted to the new comers to get their own housing right. This was the birth of the “gecekondu” phonemenon and also Turkeys' cities main characteristic of urban development.

From these decisions about urban development, Turkey have been experienced different processes. In these processes, the only constant approach is; ignored socio – culturel dimensions' of practises.

In urban redevelopment interventions, urban areas have been exposed to the same response: a range of implementations that have deficiency in socio – culturally. In developped countries, their cities mostly experienced these deficiency at the

beginning of their urban redevelopment processes and they realized vital importance of socio – cultural dimension after experienced ineffective outcomes of the practices. Right after, they put emphasis on urban redevelopment implementations' socio – cultural facilities. But developing ones like Turkey, unfortunately have been making the same wrongs, ignoring the developed ones ineffective experiences. When we consider today's urban redevelopment implementations in Turkey, we see that they have full of deficiency that mainly ignore community and their demands so relatively common good.

In Turkey, every redevelopment projects named uniformly: regeneration and decision makers assert that these activities are community based. In these thesis, qualification of the urban actions' community – based characteristics, questioned via non – governmental organization dimension.

Non – governmental organizations are constitutions that put community in their actions focus. They all established to actualize public interest and have vital duties about spreading it all part of to the community via advocating citizens rights. They pretend like an interpreter between decision makers and citizens. They act these roles, both to the state and to the citizens. They act like an ambassador for decision makers while conveying gotten decisions to the citizens also while conveying demand and opinions of citizens to decision makers. Because of its' crucial role between decision makers and citizens, non – governmental organizations importance of existence and awareness doubled.

In Turkey, urban redevelopment actions have lots of deficient decisions and mostly they have some trivial approaches while considering citizens' rights. For doing that, some very district laws and delegated legislation or other enforcement tools exist. But non – decision makers should keep in mind that, community based approaches contain participation tools and processes. Because of an important part of the participation is non governmental organizations, their operability must be questioned while searching community based qualification.

From based on these perception aim of the study is, investigate the urban redevelopment actions'- called regeneration - community based facility in Turkey via observing non – governmental organization dimension. To evaluate their operability; their knowledge and perception about regeneration also their relationships between themselves and other actor groups investigated.

The main assumption of the study widen 3 main questions:

- What are the actor groups in community based urban regeneration process in Turkey and what are the main reasons of their foundation and which factors affect these non governmental organizations came up?
- How the linkages of these actor groups are and how do they organized in each other. For example is there any institutional structure in their governance or a set of self – created rules emerged?
- At institutional level, what are the relationships between central and local decision makers and other actor groups and at which level?

Study helps us inform about some non – governmental organizations in urban regeneration projects via İstanbul, Turkey. With the knowledge of their activities, organizational facilities and relationships between themselves and some other non – governmental organizations, we are testing our assumption; community based qualification of urban regeneration actions in İstanbul.

Study first investigate urban regeneration process in global scale in order to understand the history of urban regeneration in the world, then current approaches in urban Regeneration, the reflection of changing mean of democracy in urban planning, improvement of participation process in urban planning and gathering of non governmental organizations in urban planning was examined.

After the second section of the study, handled in global scale, the history of urban regeneration process, urban regeneration actions and participation process, the non governmental organizations dimension in urban regeneration and development of legal regulations in urban regeneration topics were handled specific to Turkey.

In following section; in case study, practises of urban regeneration in İstanbul and non governmental organizations connection searched. In this section, firstly the reasons of urban regeneration actions in İstanbul questioned. Then urban regeneration areas of İstanbul were mentioned. After that, non governmental organizations role in urban regeneration actions in İstanbul searched and groups in three: professional chambers, neighbourhood associations and other non governmental associations like resistance, platform, cooperation, secretariat, movement, council, forum etc.

After that another classification have been made between those three actors group: institutional ones: professional chambers, neighbourhood associations and non-institutional one: other non governmental associations. These classification made related to non governmental organizations establishment. If an organization establishes depend on some law or laws, then considered institutional. But if an organization establishes without any legal connection to law or laws, then it considered non-institutional one.

In case study, deep conversations for all non governmental organizations and a survey for only neighbourhood associations were done.

Finally an assessment about the role of non governmental organizations in community based urban Regeneration via İstanbul case has been done. The community based facility of urban regeneration practises in Turkey, questioned via non governmental organizations' activities operability, related to communications between itselfs and other ones.

1. GİRİŞ

Gelişen ve değişen dünya şartları içerisinde, farklı nedenler ile işlevlerini yerine getiremeyen kentsel alanlarda, yenileme ihtiyaçlarının ortaya çıkması doğaldır. İşlevlerini yerine getiremeyen kentsel alanlardaki yıpranma gösteren bu alanların yenilenmesi ve yeniden işlev kazandırılması ise yerel ya da merkezi yönetimlerin yapması gereken önemli bir uygulamadır.

Kentsel işlevleri yerine getiremeyen ve hem fiziksel hem de sosyo – ekonomik olarak kenti kötü bir biçimde etkileyen ya da yenilenmesinde kesin zorunluluk görülen alanların belirlenerek yeni işlevleri ile tekrar topluma kazandırılması kamu yararı açısından önemlidir. Kamu yararının gerçekleşmesi ise; kentsel alanlardaki “yıpranmış” bölgelerin arazi kullanım ihtiyaçlarına cevap verecek dönüşümü sağlayacak yöntemlerin ortaya konulması ile yakından ilgilidir.

Genel olarak kentlerde ortaya çıkan çevre ve doku farklılaşmalarından kaynaklanan sorunlara yapılan, planlı müdahale türlerinin tümüne birden “şehir yenileme” adı verilmektedir. Kavram özellikle endüstri faaliyetleri sonrası ortaya çıkmış, çeşitli zaman aralıklarında farklı yaklaşımlarla yorumlanmış, ele alınmış ve uygulanmıştır. Ancak şehir yenileme daha çok yıkıp yeniden yapma anlamı içerdiği için günümüzde “kentsel dönüşüm” kavramı şehir yenileme kavramının yerini almıştır.

Dönüşüm; kentsel sorunların çözümlenmesini sağlayan ve değişime uğrayan bir bölgenin ekonomik, fiziksel, sosyal ve çevresel koşullarına kalıcı çözümler getirmeyi amaçlayan geniş kapsamlı bir vizyon ve eylemdir. Çeşitli nedenlerden dolayı çöküntüye uğramış, köhnemiş, bozulma gösteren ya da bu süreçlerin yaşanmakta olduğu kent parçalarının yeniden hayata döndürülmesi, dönüşümün amacını açıklamaktadır.

1980’ lere kadar kentsel dönüşümde doğrudan devletin etkinliği olmuştur. Bunun nedeni, devletin üstlenmiş olduğu “sağlayıcı” rolüdür. Bununla birlikte devletin sağlayıcı rolü, 1980’ lerden sonra değişim göstermiştir. Devletler, artık sağlayıcı rol yerine “düzenleyici, yapılabilir kılan” rol üstlenmişlerdir. Bu değişim, kentsel dönüşümüne ilişkin yaklaşımlarda da önemli bir farklılığa yol açmış, bu değişimle

birlikte, farklı aktörler kentsel dönüşüm süreçlerine dahil olmuşlardır. Bahsedilen aktörler; merkezi yönetim birimleri, yerel yönetim birimleri, özel sektör kuruluşları, arazi sahipleri, kiracılar, farklı kullanıcılar ve sivil toplum kuruluşlarıdır. Gündeme gelen kentsel dönüşüm yaklaşımları, tüm bu aktörleri sürece dahil eden bir yapıya dönüşmüş, bütün paydaşların etkin olduğu bu süreç de toplum temelli kentsel dönüşüm süreci ile ifade edilmektedir.

Toplum temelli kentsel dönüşümde katılım mekanizmaları oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Katılım mekanizmasının önemli unsurlarından biri, sivil birliktelikleri temsil eden sivil toplum kuruluşlarıdır. Sivil toplum kuruluşları, kentsel dönüşüm sürecinin katkılarının topluma yayılmasında görev almaktadırlar. Yine, sivil toplum kuruluşlarının, kamu yararının gerçekleştirilmesi ve paydaşların haklarının korunması açısından da önemli rolleri bulunmaktadır. Ancak İstanbul’ daki kentsel dönüşüm uygulamalarına ilişkin yapılan çalışmalarda sivil toplum kuruluşlarının rolüne ilişkin olanlar görece kısıtlıdır. Oysa ki, toplum temelli kentsel dönüşüm projelerinin geliştirilmesi, kentsel dönüşüm süreçlerinde elde edilen katkıların topluma yayılması ve paydaşların haklarının belirlenmesi açısından sivil toplum kuruluşlarının rolünün ve etkilerinin bilinmesi elzemdir.

Bu noktada çalışma ülkemizde, İstanbul örneği üzerinden kentsel dönüşüm faaliyetlerinde belirlenen önemli sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri, karar alıcılar, aktör grupları ve diğer STK’ lar ile ilişkileri ve organizasyonel nitelikleri ile alakalı detaylı bilgi edinmemizi sağlayacaktır.

1.1 Amaç

Ülkemizde merkezi ya da yerel yönetim birimlerinden, bir diğer deyişle “tepeden” gelen kararların mekânsallaştırılması aşamasında, mekân kullanıcılarının yani “tabandaki” lerin, ‘etkin’ katılımında bulunduklarından maalesef söz edilememektedir. Çalışma; çıkartılan yasalar, KHK’ lar ve tüzükler ile adım adım işlenen, merkezin tek karar alıcı olma odaklı yürürlüğe koyduğu uygulamalar karşısında eleştirel yaklaşım sergileyen sivil toplum kuruluşlarının, kent kullanıcılarının sözü geçen uygulamalardan haberdar olma, talep ve görüşlerinin dile getirilerek katılım süreçlerine dahil olmaları aşamasında hangi düzeyde işler olduklarının araştırılması amacı ile yapılmıştır.

1.2 Yöntem

Ülkemiz kentlerinin hâlihazırda deneyimlemekte olduğu kentsel dönüşüm uygulamalarının, iddia edildiği üzere “toplum temelli” olma niteliği taşıyıp taşımadığının araştırıldığı çalışmada üç aşamalı bir yöntem takip edilmiştir.

İlk aşama olan literatür araştırmasında kentsel dönüşüm, katılım ve sivil toplum kavramları uluslar arası ölçekte ele alınmış, dünyadaki değişme ve gelişmeler incelenmiştir.

İkinci aşamada yapılan literatür araştırmasında, ülkemizdeki kentsel dönüşüm süreci, pratiği anlayabilmek adına dönemler olarak ele alınmış, uygulamaların katılım boyutu, sivil toplum ayağı ve ilgili kentsel dönüşüm mevzuatı ayrıntılı incelenmiştir.

Çalışmanın üçüncü aşamasında örneklem olarak belirlenen sivil toplum kuruluşları ile derinlemesine görüşmeler ve anket çalışması yapılmıştır.

Bu amaçla ‘toplum temelli yaklaşım’ ın sorgusu, kentsel dönüşüm uygulamalarında karar alıcıların benimsedikleri yaklaşımların incelenmesi yerine, bu uygulamalarda rol alan; alması gereken, kurumsal ya da kurumsal nitelikli olmayan sivil toplum kuruluşlarının işlerliklerinin incelenerek sorgulanması ile araştırılmıştır.

1.3 Çalışmanın Kapsamı – Sınırlar

Ülkemizde planlanan veya gerçekleşmekte olan kentsel dönüşüm faaliyetlerinde, merkez tarafından alınan kararların, tabanda kentteki kullanıcılarca algılanması, yorumlanması ve alınan kararlara müdahil olunması aşamasında, karar alıcılar ile kullanıcılar arasında bir ara kademe görevi üstlenen sivil toplum kuruluşlarının, birbirleri ile yaşadıkları iletişimsizlik ve örgütlülük problemleri sebepleriyle işlerlikleri sınırlı kalmakta, bu nedenle ülkemizdeki kentsel dönüşüm faaliyetleri, sivil toplum boyutu ile zayıf toplum temelli nitelik taşımaktadır.

Öne sürülen hipotezin doğruluğu;

- Günümüzde yaşanan ‘toplum temelli’ olma iddiasındaki kentsel dönüşüm faaliyetlerinde ilgili aktör grupları kimlerdir; hangi gayede, hangi faktörler etkisinde ortaya çıkmışlardır; kimliksel öğeler, politik duruş, mekânsal öğeler, uluslararası kimlik, ekonomi v.b.

- Aktör gruplarının bağlantıları ve ilişkileri nasıldır; bahsi geçen gruplar ne şekilde organize olmaktadır, bir arada duruşları ne şekilde sağlanmaktadır; örneğin kurumsal bir yapılanma veya kendiliğinden oluşmuş bir kurallar bütünü mü mevcuttur?
- Kurumsal anlamda, merkezi ve yerel otoriteler ve diğer sivil toplum kuruluşları ile ilişkileri nedir, hangi düzeydedir ve nasıldır?

alt sorularının irdelenmesi ile araştırılmıştır.

Üç temel başlıkta ele alınan çalışma, tarihsel süreç içerisinde kentsel dönüşüm olgusunun incelendiği ikinci bölüm ile başlamaktadır. Bölüm içerisinde ilk olarak Dünyada yaşanan kentsel dönüşüm süreci incelenmektedir. Ardından kentsel dönüşümde günümüzdeki güncel yaklaşımlar ele alınmakta, demokrasi kavramındaki değişimlerin şehir planlamaya yansımalarının ne şekilde meydana geldiği incelenmektedir. Takip eden son iki kısımda kentsel imar hareketlerinde katılım sürecinin gelişmesi ve şehir planlamada sivil toplumun örgütlenmesi araştırılarak bölüm tamamlanmaktadır.

Türkiye’deki kentsel dönüşüm pratiği ve sivil toplum hareketinin araştırıldığı üçüncü bölümde; ülkemizdeki kentsel dönüşüm pratiği tarihsel süreç içerisinde kısa bir biçimde incelenmiş, akabinde yine ülkemizdeki bu uygulamalar ve katılım süreçlerinin niteliği ele alınmıştır. Ülkemizdeki kentsel dönüşüm uygulamalarında sivil toplum hareketinin incelenmesi ardından bölüm; yine ülkemizdeki kentsel dönüşüm yasal mevzuat gelişiminin incelenmesi ile tamamlanmıştır.

Dördüncü bölümü oluşturan saha araştırmasının, İstanbul üzerinden yapılmasına karar verilmiştir. Bu karar, İstanbul’un maruz bırakıldığı içsel ve dışsal bir takım etkenler yanında, sahip olduğu yapı stoğu niteliği ve deprem riski öne sürülerek, kentsel dönüşüm faaliyetleri ile adı en sık anılan kent olmasından kaynaklanmaktadır. Bölümde, örneklem olarak belirlenen sivil toplum kuruluşları ile derinlemesine görüşme ve anket çalışmaları yapılmıştır. Araştırmada sivil toplum kuruluşları; üç farklı başlıkta gruplandırılarak ele alınmış olup bunlardan meslek odaları ve diğer sivil oluşumlar başlığındaki inisiyatifler ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen görüşmelerde, STK’ların ortaya çıkma sebep ve amaçları, organizasyon şemaları, yapmış oldukları faaliyetler, dava durumları, hedef ve projeleri, kaynak ve gelirleri araştırılmıştır. Son grup olan mahalle dernekleriyle

ise derinlemesine görüşmelerin yapılması yanı sıra sayısal verilerin elde edilebilmesi amacıyla ortak bir anket çalışması uygulanmış, elde edilen veriler bütünsel bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Son olarak tüm çalışmayı kapsayan sonuç ve öneriler bölümü ile çalışma tamamlanmıştır.

2. TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDE KENTSEL DÖNÜŞÜM PRATİĞİ

2.1 Dünyada Kentsel Dönüşüm Süreci

Kentsel dönüşüm, Lichfield (1992) tarafından, geniş kapsamlı ve bütüncül bir vizyon ile kentsel problemleri çözüme ulaştıracak uygulamaları ve dönüşüme tabi tutulan alanların ekonomik, fiziksel, sosyal ve çevresel koşullarının uzun vadeli gelişimini hedefleyen aksiyonlar bütünü olarak tanımlanmaktadır (Roberts, 2000’de atıfta bulunulduğu gibi).

Kentsel dönüşüm; ilham ve başarıları ile kentsel yenileme, genel ve daha müphem tanımlı amacı ile kentsel yeniden üretim ve aksiyon önerisi sunarken, tanımlı net bir yaklaşıma sahip olmaması nedeni ile başarısız olan, kentsel rehabilitasyon yaklaşımlarının da ötesindedir. Ayrıca dönüşüm, ilçeler ve kentlerde karşılaşılan problemlerin, uzun vadeli, daha stratejik ve akılcı hedefler ile çözümlenmesine işaret eden yaklaşımları içermektedir (Roberts, 2000, s.18).

Özden (2008, s.177) ‘yeniden üretim’ olarak Türkçe’ye çevirdiği ‘regeneration’ kavramını “...yok olmuş, bozulmuş, çöküntüye uğramış alanlarda yeni bir dokunun yaratılması anlamına gelmektedir. Yeni dokunun üretimi esnasında ıslah edilebilecek alanların iyileştirilmek suretiyle yeni dokuya kazandırılması da yeniden oluşum sürecinin bir parçasıdır. Dilimizde de daha çok kentsel dönüşüm anlamında kullanılan kavram budur” şeklinde ifade etmektedir.

Tarihsel süreçteki kentsel değişim ve politika örnekleri bir araya getirildiğinde, teorelin geliştirilmesi ve pratikteki ne tür uygulamaların kentsel dönüşüm olarak tanımlandığı bir grup evre ve aşamadan bahsetmek mümkündür.

Yapılan tanımlamalar ışığında, kentsel dönüşümü karakterize eden birtakım ilkeler:

- Kentsel alanın mevcut durumunu ortaya koyan detaylı analizler,
- Kentsel alanların entegre biçimde ve eş zamanlı, fiziksel çevre, sosyal yapı, ekonomik esas ve çevresel koşullara adaptasyonu,

- Gelecek ve uygulama arasında bahsedilen eşzamanlı adaptasyonu sağlama amacıyla problemlerin çözümünü, dengeli, sıralı ve pozitif bir tutumla geniş kapsamlı ve bütüncül stratejiler ile ele alan,
- Bir strateji ve elde edilen uygulama programlarının sürdürülebilir gelişme ile uyumlu olarak geliştiriliyor olduğundan emin,
- Mümkün olabildiği her yerde nitelikli, açık operasyonel hedefler koyan,
- Doğal, ekonomik, insana dair ve diğer tüm kaynakların (toprak ve yapılı çevrenin mevcut durumunu da içeren) mümkün olabilecek en iyi biçimde kullanıldığı,
- Ortak kararlarda buluşulmasını hedefleyen dönüşüm alanlarındaki, yasal hak sahipleri ve aktör grupları ile mümkün olan en katılımcı ve koordinasyonlu uygulamaları içeren,
- Belirlenen hedeflerin gerçekleştirilmesinde ve değişen kentsel çevre koşulları; ona içeriden ve dışarıdan etki eden güçlerin takip edilmesinin bilincinde olan,
- Daha önceki benzer uygulama programlarının meydana gelen değişimler paralelinde tekrar gözden geçirilmesi gerekliliğini kabul eden,
- Bir stratejinin farklı bileşenlerinin, süreci farklı seviyelerde etkiyeceğinin bilincinde olarak, yeni bir yöntem ya da yeni bileşenlerin sürece müdahil edilmesinin, süreci hedefe ulaştıracak önemli rol oynayabileceği bilincinde olma niteliklerini taşımaktadır (Roberts, 2000, s.18,19).

Dünya’ daki kentsel dönüşüm uygulamaları incelendiğinde, kentsel alanların dönüşümü sürecinin, 19. yy Avrupa’sındaki kentsel büyüme hareketi ile yıkıp yeniden inşa faaliyetlerinden oluşan kentsel yenileme yaklaşımı ile ortaya çıktığı görülmektedir.

19. yy da kamu eliyle gerçekleştirilen kentsel dönüşüm faaliyetleri için bahsedilen iki önemli yaklaşım

- İngiltere’ de kentsel politikalar üreten Konut Kanunu (1851).
- Fransa’ da gelişim müdahaleleri gerçekleştiren Haussman Operasyonları’ dır (1851-1873) (Gürler, 2003, s. 114).

Dünyada meydana gelen kentsel dönüşüm uygulamaları; tarihsel süreç içerisinde, ulusal gelişimden, küresel bütünleşme hedefine doğru evrilmiştir. Bu sebeple, yaşanan kentsel dönüşüm süreç ve yaklaşımları çıkış noktalarına ve tarihi dönemlere göre temelde 4 kategoriye ayrılmıştır:

1. Dünyadaki gelişme odaklı politiko – ekonomi, modern şehirler yaratma amacıyla; ‘kentsel yenileme’,
2. Dünyadaki sanayileşme odaklı politiko – ekonomi, sanayi kentleri yaratma amaçlı; ‘kentsel rehabilitasyon’,
3. Dünyadaki yeniden inşa odaklı, liberal politiko – ekonomi; sanayi sonrası kentler yaratmak amaçlı; ‘kentsel yeniden canlandırma’,
4. Dünyadaki kapital odaklı küresel politiko – ekonomi, küresel dünya kentleri yaratmak amaçlı ‘kentsel yeniden üretim’ yaklaşımlarının oluşmasına sebep olmuştur.

Ortaya çıkan yaklaşımlar, zamanın kentleşme süreçlerinin politiko – ekonomik odaklı planlama yaklaşımları ile birbirini takip eden dört farklı kentsel yeniden üretim sürecine işaret etmektedir.

Period I

Şehirlerin savaş sonrası yeniden yapımı – I ve endüstrileşme (1910 – 1940):

Modern Hareket ve Kentsel Yenileme Yaklaşımı

I. Dünya Savaşı sonrasında (1914 – 1918), kentlerin Fordist ekonomi sistemi etkisinde modern hareket yönelimli endüstriyel gelişmesi ve bağımsız politiko – ekonominin varlığı dünyada ulus – devletlerin kentleşmesini üretmiştir. 1910’larda; ‘Güzel Kent’ kavramı yönelimli kentsel yenileme yaklaşımı, tek merkezli ideal şehirlere yönelik planlama ilkelerini vurgulamıştır. Meydanlar, bulvarlar, açık kamusal alanlar ve yeşil alanlar şehirde dönüşen kentsel alanlardır. 1920’lerde; (Bauhaus) uluslar arası modernist imaj yönelimli kentsel yenileme yaklaşımını,.....1930’ larda; CIAM¹ tarihi miras yönelimli kentsel yenileme yaklaşımını, işlevsel olarak ayrılmış modern şehirlerin planlama ilkelerinin önemini vurgulamıştır.

¹ Uluslar arası Modern Mimarlık Kongresi (Congres Internationaux d'Architecture Moderne).

Period II

Şehirlerin savaş sonrası yeniden yapımı – II ve desantralizasyon (1940 – 1960):

Endüstriyel Gelişme ve Kentsel Rehabilitasyon Yaklaşımı

II. Dünya Savaşı sonrasında (1939 – 1945), kapitalist ekonomi sistemi, dünyada emek gücünün kentleşmesini beraberinde getirmiştir. Sermaye birikimi ve bölgesel endüstriyel kentsel gelişme sayesinde merkez dışına taşarak boşalan kent içi endüstri alanlarının rehabilitasyonu, kentsel dönüşüm müdahale biçimidir.....

Period III

Dünya kentlerinin formasyonu ve endüstrinin desantralizasyonu (1960 – 1980):

Post – Modern Hareket ve Kentsel Yeniden Canlandırma Yaklaşımı

Şehirlerin kentsel bölgelerinin post fordist ekonomik sistem doğrultusunda post modern hareket eğilimli endüstriyel desantralizasyonu ve yeniden geliştirme yönelimli liberal politiko – ekonominin varlığı dünyada sermayenin kentleşmesini getirmiştir. Sermaye dolaşımı ve toplum hareketi sayesinde terk edilmiş kentsel alanların yeniden canlandırılması şehirlerde kentsel dönüşümün müdahale biçimidir. 1960’larda; kent içi tarihi alanlara yönelik kentsel koruma programlarının vurgusu artmıştır.

Period IV

Şehirlerin küresel yeniden yapılandırılması (1980 – günümüz):

Endüstri sonrası Gelişim ve Kentsel Rönesans Hareketi

.....Sermayenin dolaşımı ve piyasa simgeciliği sayesinde çökmüş kent içi alanların kentsel rönesansı, şehirlerde kentsel dönüşümün müdahale biçimidir. 1990’larda; endüstri sonrası, rant yönelimli kentsel Rönesans yaklaşımı, küresel şehirlerin kültürel ve tarihi kent içi alanlarına yönelik yeniden yapılandırma programlarının önemini vurgulamıştır. (Gürler, 2003, s. 114,115)

Özden (2008) ise dünyadaki kentsel yenileme faaliyetlerinin ne şekilde ve sebepler etkisinde ortaya çıktığı sorgusunu; toplumların gelişmişlik düzeyleri açıklamakta, Avrupa ve Amerika’da farklı nedenler etkisinde ortaya çıkan faaliyetleri de bunlara örnek göstermektedir.

Roberts (2000), kentsel yeniden üretim süreçlerinin evrimini, değişen yaklaşımlar ile tarihsel olarak Çizelge 2.1’de özetlemiştir (Özden, 2008’de atıfta bulunduğu gibi).

Çizelge 2.1 : Kentsel yeniden üretimin evrimi²

Dönem / Poltika Türü	1950'ler Yeniden İnşa Etme	1960'lar Yeniden Canlandırma	1970'ler Yenileme	1980'ler Yeniden Geliştirme	1990'lar Yeniden Üretim
Temel Strateji ve Yönleniş	Kentlerin köhne alanlarının genellikle master plan olarak yeniden inşası ve genişlemesi, banliyölerin büyümesi	1950'lerdeki anlayışın devam etmesi, banliyölerin büyümesi, saçaklanmalar, ilk esenleştirme çabaları	Yenileme ve semt projelerin de yoğunlaş ma, yakın çevre gelişimle rinde devam	Birçok temel gelişim ve yeniden gelişim projeleri, donanma projeleri, kent dışı projeler	Politika ve uygulamalar da daha kapsamlı politikalara yöneliş, bütünleşmiş eğitime daha fazla önem
Temel Aktörler ve Finansman Sahipleri	Merkezi ve yerel hükümet, özel sektör girişimcileri ve mütahitler	Kamu ve özel sektör arasında denge sağlamaya yöneliş	Özel sektörün artan rolü ve yerel yönetim lerde desantrali zasyon	Özel sektör ve uzman birimlere önem verilmesi, artan ortaklıklar	Ortaklıkların hakimiyeti
Eylemin Alansal Boyutu	Yerel ve mevzi düzeyin vurgulanışı	Eylemlerde bölgesel düzeyin ortaya çıkışı	Önce bölgesel ve yerel düzey, sonra yerel düzeyin öne çıkışı	1980 başlarında mevzi ölçekte, ardından yerel ölçekte yoğunlaşma	Stratejik perspektifin yeniden sunumu, bölgesel eylemlerin gelişimi
Ekonomik Odak	Az miktarda özel sektör yatırımı, genelde kamu sektörü yatırımları	1950'lerin devamında özel sektörün artan önemi	Kamunun zorunlu kaynakları ve özel yatırım larda artışlar	Seçici kamu fonları ile özel sektörün hâkimiyeti	Kamu, özel sektör ve gönüllü fonlar arasında giderek artan denge

² Kaynak: Robert P., 2000. The Evolution, Definition and Purpose of Urban Regeneration, Urban Regeneration A Handbook, ed. By. Roberts P. Ve Syke H., Sage Publications, London, s. 14.

Çizelge 2.1 (devam) : Kentsel yeniden üretimin evrimi³

Sosyal İçerik	Konut ve yaşam standartlarının iyileştirilmesi	Sosyal koşulların ve refah düzeyinin geliştirilmesi	Toplumsal temelli eylemler ve artan yetkiler	Son derece seçici devlet desteği ile toplumun kendi aksiyonunu kendisinin üretmesi	Toplumun rolünün önem kazanması
Fiziksel Durum	İç bölgelerin ve yakın çevre gelişiminin tekrar önem kazanması	Mevcut alanların, 1950'lerin esenleştirme eylemleri paralelinde iyileştirilmesi	Köhnemiş kentsel alanların yaygın olarak yenilenmesi	Yerine geçme ve yeni gelişim temel projelerinin hazırlanması	1980'lerden daha mütevazı koruma
Çevresel Yaklaşım	Peyzaj ve yeşillenirme	Seçici iyileştirmeler	Yeni buluşlarla yapılan çevresel iyileştirmeler	Daha geniş açılı çevresel yaklaşımlar	Geniş kapsamlı, sürdürülebilir çevre fikrinin sunumu

2.2 Kentsel Dönüşümde Güncel Yaklaşımlar

Kentsel dönüşüm, farklı aktör grupları ve onların çıkarlarını içeren, çok çeşitli, karmaşık ve çoğunlukla amorf biçimde tanımlanan bir takım eylemler dizisidir. Eylemi tanımlanan bir başka yolu ise, eylemin önemli ayırt edici özelliklerini belirlemektir. Eylem mekânın doğasını değiştirmeyi ve yerleşik halk ile o mekânın geleceği hakkında söz sahibi olan diğer ilgi gruplarını sürece müdahil etmeyi amaçlar, mekanın sahip olduğu kimliksel potansiyelleri ve sorunlarına paralel olarak, devletin temel işlevsel yükümlülükleri ile kesişim gösteren, farklı hedefler ve faaliyetleri içerir, ortaklık paydaşları (kamu, özel sektör) değişiklik gösterse de, çoğunluk bir ortaklık modeli barındırır (Turok, 2004). Dönüşüm uygulamalarına genel olarak bakıldığında 3 farklı yaklaşımdan söz edilebilmektedir. Bahsi geçen

³ Kaynak: Robert P., 2000. The Evolution, Definition and Purpose of Urban Regeneration, Urban Regeneration A Handbook, ed. By. Roberts P. Ve Syke H., Sage Publications, London, s. 14.

yaklaşımlar, farklı politika ve onların araçları ile bağdaştırılmakta, tarihsel süreçte farklı biçimlerde ile karşımıza çıkmaktadır. Çizelge 2.2’de, bahsedilen yaklaşımlar yer almaktadır.

Çizelge 2.2 : Kentsel dönüşüm - uygulamada kullanılan farklı yaklaşımlar⁴

	Sosyal Açıdan Bütünleşme	Kentsel Rönesans	Ekonomik Büyüme
Gündemi	Gelir düzeyi düşük topluluklardaki sosyal koşullar, psikolojik ihtiyaçlar ve kişiler arası ilişkiler.	Kent merkezlerinin fiziksel ve çevresel koşulları, kentsel yayılmanın engellenmesi.	Üretimi, üretkenliği ve inovatif yöntemleri artırmak ve kentlerin ekonomi ve istihdama ilişkin koşullarını iyileştirme.
Amacı	Katılımı artırma. Güven ve işbirliğini sağlama. Sosyal, kültürel, etnik bütünleşmeye yardımcı olma.	Daha kaliteli kentsel tasarım. Mahallelerde nüfus yoğunluğunu artırma. Daha düzgün fiziksel çevre nitelikleri.	Etkin toprak arzı. Uygun işyeri tesisleri. Gelişmiş ulaşım bağlantıları. Uluslar arası fiziksel altyapı.
Odağı	Geçmiş 1960’ların sonlarına kadar dayanan uzun bir sosyal program tarihi.	Meskun alanlar, sanayi ve ticari emlak ile terk edilmiş ve niteliğini kaybetmiş alanlar.	

⁴ Turok (2004), *Kentsel Dönüşümde Yeni Eğilimler ve Yönetişim* başlıklı bildirisin “Uygulamada kullanılan farklı yaklaşımlar nelerdir?” başlıklı bölümünden faydalanarak tablolastırılmıştır. Uluslararası Kentsel Dönüşüm Uygulamaları Sempozyumu: Küçükçekmece Belediyesi Atölye Çalışması, İstanbul.

Kentsel dönüşüm, bütün yenileme kavramlarını eş zamanlı olarak kapsayan sürekliliği yanında, her aşamada tüm ilgi gruplarını içermesi gerekli çok katman ve boyutlu bir süreçtir. Uluslar arası uygulamalar incelendiğinde, yaşanan kentsel dönüşüm süreçlerinin uzun yıllara yayılmış, devlet destekli, bütüncül politikalar ile gerçekleştirildiği görülmektedir. En üst ölçekten başlatılarak, mahalle ölçeğine kadar indirgenmiş, eylem planları ile yönlendirilen ve disiplinlerarası ortak çalışmaların yapıldığı bahsedilen ilgili projelerde, sürdürülebilirlik ve toplum tabanlı sosyal tavır önemli niteliğe sahiptir. Tüm bu tavır ve nitelikler de, stratejik yaklaşımlar ve yönetim kavramları ile öne çıkmaktadır (Şahingür ve Müderrisoğlu, 2003).

Turok ve Shutt'a göre (1994); kentsel dönüşümün stratejik yaklaşımı geçmişte iyi geliştirilememiştir. Kentsel dönüşüme ait uygulamalar, stratejik vizyon ve uzun vadeli perspektiften yoksundur. Küçük alanlardaki ezici baskı, birbirinden kopuk projeler ve sonuç ile ilişkili finansman; genişletilmiş değerlendirmelerin yapılabilmesini engellemektedir (Carter, 2000'de atıfta bulunduğu gibi).

Hausner (1993), gelecekte kentlerde bir bütün veya bütünleşik (conurbation) olarak ne olacağına dair, stratejik yaklaşımlar ile planlama girişimlerinin olmadığı ya da çok az olduğundan bahsetmektedir. Dahası 1980'lerde devlet tarafından geliştirilen, geniş perspektifte bölgelere ne olacağı sorusunun cevabını aramayan projelerin "doğaçlama" olarak üretildiği görülmektedir. Kentsel dönüşümün stratejik bir yaklaşım ile ele alınması gerekliliği, mülkiyet odaklı kentsel dönüşüm ve kent merkezine dair politikalar ile ilintili kaygılar kaynaklıdır (Carter, 2000'de atıfta bulunduğu gibi).

Stratejik Planlama toplumlara, dışsal etmenlerin; yerel, bölgesel, ulusal ve uluslar arası ilişkiler ve avantajlarını tanımlama imkânı sağlayan önemli bir araçtır. Dışsal etkileyenler üzerindeki bu vurgu, sürece geniş ölçekte, kamu, özel, gönüllü ve toplumsal sektörden, organizasyon ve bireylerin müdahil olmasına imkân tanımaktadır. Daha kesin bir ifade ile ortaklık yaklaşımı, kentsel dönüşümde stratejik yaklaşımların benimsenmesinde kritik bir etmendir (Carter, 2000).

Bailey (1995) ve Boyle (1993)'a göre ortaklık modelleri Çizelge 2.3'te yer almaktadır (Carter, 2000'de atıfta bulunduğu gibi).

Çizelge 2.3 : Ortaklık modelleri.

Türü	Kapsadığı Alan	Ortaklıkların Çeşitliliği	Uygulamalar
Geliştirme Ortaklığı, Ortak Girişim	Basit ya da küçük alanlar; kent merkezi.	Özel geliştirici, Konut İdaresi, Yerel İdare.	Ortak faydaları oluşturan ticari, kar amacı gütmeyen gelişim.
Gelişim Birlikleri (Development Trust)	Açıkça tanımlanmış kentsel dönüşüm alanları.	Toplum temelli, özellikle kamudan bağımsız ayrışan ancak sıklıkla yerel idareden teknik destek sağlayan.	Toplum temelli kentsel dönüşüm; kar amacı gütmemesinden ötürü genellikle yaygın kamusal faydalar.
Resmi olmayan antlaşmalar (arrangement)	Bölge ya da kent geneli.	Kalkınma ajansı yada Ticaret Odaları tarafından desteklenen özel sektör odaklı.	Yer seçimi (place marketing), büyüme teşviki ve yatırımlar. Partilerin dahil oldukları, ortak faydayı gözeten problem, konu, stratejilerin belirlenmesi.
Ajans	Kent yada alt bölge.	Sponsor ajans şartları, Teslim belirlenen ikinci bir bağımsız ortaklıktan gelebilir.	Çoğunlukla tasarlanmış zaman çerçevesi ile çoklu görev dağılımı.
Strateji	Alt bölge, metropoliten.	Tüm sektörler.	Büyüme ve gelişme için geniş kapsamlı stratejilerin belirlenmesi. Genellikle gelişim için bir rehber niteliği taşır. Uygulama genellikle üçüncü şahıslar arasındadır. Şemsiye organizasyon niteliklidir. Geliştirme şirketleri de dahil diğer araçlara işaret eder.

2.3 Demokrasi Kavramındaki Değişimlerin Şehir Planlamaya Yansıması

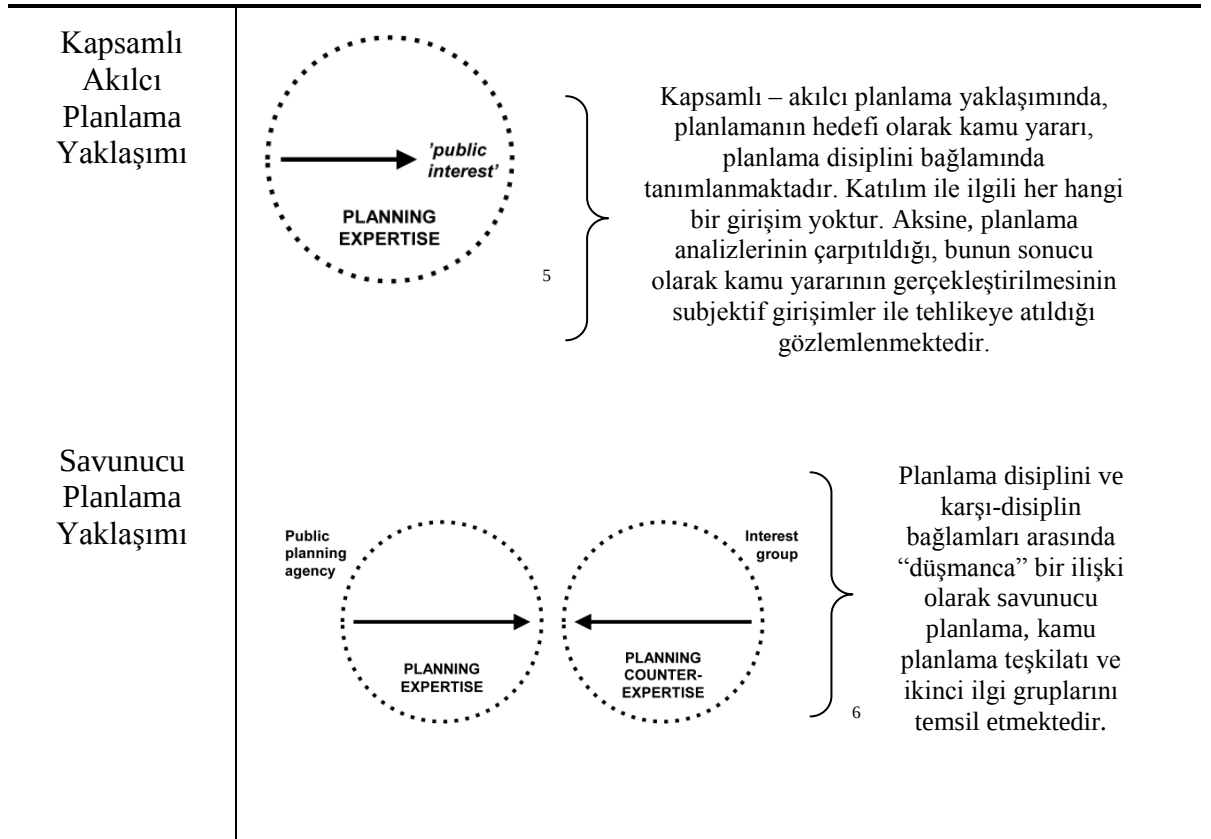
Tarihsel süreç içerisinde, insan topluluklarının deneyimlemiş olduğu ulusal ve ulus ötesi fiziksel, sosyo – ekonomik ve politik olay ve gelişmelere paralel, üzerinde yaşanan mekânlara müdahale biçimleri de önemli farklılıklar göstermiştir.

Firidin’ in (2004, s.44) “Kentlerin devlet eliyle kamu adına planlanması, yerleşmelerin ‘sorun’ haline gelmesi ile ortaya çıkmış bir pratiktir” savı, farklı bir yaklaşım ile egemenlerin topluluklara müdahale etme gereğinde bulunmalarını, onların fiziksel ve sosyal olarak işlevlendirdikleri toprak parçaları: mekânlara müdahalede bulunarak, dolaylı yoldan bu müdahaleyi gerçekleştirmeleri şeklinde yorumlanabilir.

Tarihsel süreç içerisinde bazı toplumlar için, demokrasi ve gerektirdiklerine yüklenen anlamların fiiliyatta katlanarak arttığı ve devamlı bir iyileşme gösterdiği varsayımında, bireyleri ilgilendiren, onları bireyden vatandaş sıfatına taşıyan bileşenlerin de iyileşme göstermesidir.

Demokrasi kavramı, tüm bireylerin söz söylenen ortak paydada, eşit hakka sahip olması gerekliliğidir. Kullanıcıların yaşadıkları mekânlara dair karar verici olabilme yetkisinin değişimi aslında tam olarak, toplumların ‘demokrasi’yi farklı şekillerde deneyimliyor olduklarının en belirgin tezahürüdür.

Karar alıcıların toplumları ilgilendiren ulusal ve ulus üstü yaklaşımları; uygulanan politikalar, dünyadaki siyasal konjonktür, sosyo – ekonomik ve kültürel, benimsenen yaklaşımların, tarihsel süreçte gösterdiği değişimlere paralel olarak, planlama yaklaşımlarında değişenlik gösteren, bireylerin söz sahipliliklerinin ifadesi: “katılım süreçleri” nin gösterdiği değişim Şekil 2.1 ile ifade edilmiştir.

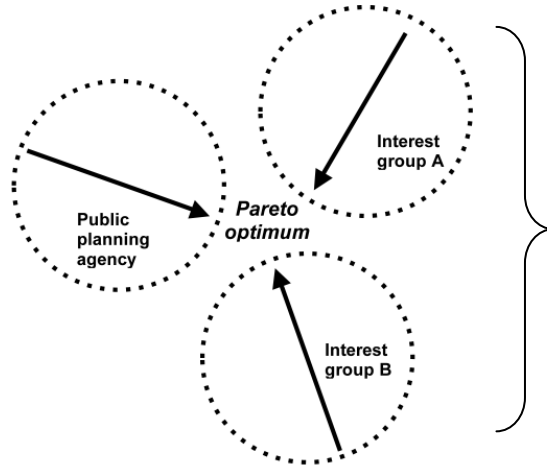
Şekil 2.1 : Kentsel planlama kuramlarında katılım yaklaşımları

(Mäntysalo, 2005).

⁵ Public interest: Kamu yararı, Planning expertise: Planlama disiplini.

⁶ Public planning agency: Kamu planlama teşkilatı, Interest group: İlgi grupları, Planning counter expertise: Planlamaya karşı disiplin.

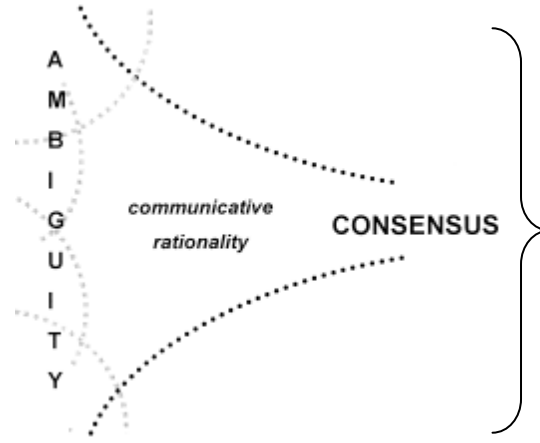
Adım Adım
/Aşamalı
Planlama
Yaklaşımı

Yaklaşım
(Incrementalist
planning) tanımı
itibari ile korumacı,
ihtiyatlı(conservative)
niteliklidir.
Varolan politikalara,
küçük/kısmi dokunuş,
eklemeler yaparak,
çeperde küçük
değişikliklerin
yapılmasına
dayanmaktadır.
Bireylerin kendi
yararlarını gözetirken,
diğer bireylerin
yararının da farkına
varmaları anlayışına
dayanmaktadır.

7

İletişimsel
Planlama
Yaklaşımı:
Uzlaşma
arayışı olarak
planlama

Uzlaşma arayışı olarak
iletişimsel planlama
yaklaşımı, farklı ilgi grupları
arasında iletişimsel rasyonel
muhakemedir.
Farklı ilgi gruplarının
iddiaları arasındaki
bağlamsal ilişkiler
başlangıçta muğlâktır.

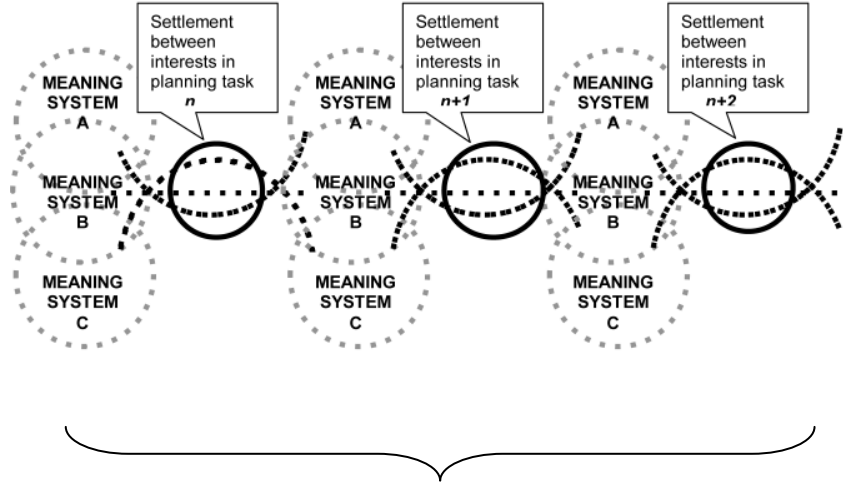
8

Şekil 2.1 (devam) : Kentsel planlama kuramlarında katılım yaklaşımları.

⁷ Pareto optimum: V. Pareto (1848-1923) tarafından geliştirilmiş olan bir toplum refah kriteridir. Bu optimum, gelirin toplumun bireyleri arasındaki dağılımını inceler. Buna göre, toplumun bireylerinden en az birinin refahını azaltmadan en az birinin refahını artırma imkanı yoksa toplum refahı optimumdur (<http://muhasibeturk.org/ecopedia/400-p/30707-pareto-optimumu-nedir-ne-demek.html>, Erişim tarihi: 27.04.2014).

⁸ Ambiguity: Karmaşıklık, Communicative rationality: İletişimsel mantıklılık, rasyonellik, Consensus: Görüş birliği.

İletişimsel
Planlama
Yaklaşımı:
Çatışmaların
yönetimi
olarak
planlama

9

Planlama, bir görevden diğerine aşamalı olarak gelişme gösterir.
Bu süreçlerde, farklı amaçlar birbirlerine yaklaşmazlar.
Ne var ki, amaçların açık faydaları arasındaki çatışmaların, hukuksal / meşru olarak çözülebilmesi mümkündür.

Şekil 2.1 (devam) : Kentsel planlama kuramlarında katılım yaklaşımları.

Değişim gösteren planlama yaklaşımları, toplumların yaşadıkları, sosyo – ekonomik gelişimler ile paralellik göstermektedir. Buradan hareketle planlama disiplinin geçirmiş olduğu süreçler özetlenecek olunursa:

- Esneyen, katılaştan, içine çekilen ya da küreselleşen dünya düzenleri ile birlikte, sırası ile ilkin devlet eliyle yapılan müdahalelerle kentlerin planlanmasını; kapsamlı – akılcı planlama yaklaşımında,
- Meydana gelen küresel politiko - ekonomik etkileşimlerin planlamaya yansımaları; savunucu planlama yaklaşımında,
- Planlamanın ihtiyaç duyduğu kaynakların kısıtlı olduğu; devlet eliyle yapılan müdahalelerin sınırlandırılmaya başlandığı dönemin planlamaya yansımaları; adım adım aşamalı planlama yaklaşımında,
- 1980’li yıllar ile 1990’lı yılların başına denk gelen, küreselleşme etkisinde sınırların ortadan kalktığı, devletlerin önemli bazı yükümlülüklerini kısmi olarak özel sektör ve sivil toplum odaklı girişimlere bıraktığı dönemin

⁹ Meaning system: Amaç sistemi

planlamaya yansımalarını; müzakereci ve iletişimsel planlama yaklaşımlarında görebiliriz.

2.4 Kentsel İmar Hareketlerinde Katılım Sürecinin Gelişmesi

Glass (1979) vatandaş katılımını; yönetsel karar alma mekanizmaları veya planlama süreçlerine müdahil olabilmede, vatandaşlara verilmiş fırsatlar bütünü olarak tanımlamaktadır (Maier, 2001’de atıfta bulunulduğu gibi).

Batılı demokrasiler, planlama süreçlerinde yıllardır vatandaşlara eşit söz hakkı sağlayabilmenin farklı yollarını deneyimlemişlerdir. 1960’larda, II. Dünya Savaşı sonrasında uygulanan planlama ve kentsel yenileme faaliyetlerinde etkin sosyal gelişimin olmadığının farkedilmesi ile planlamada halk katılımı önemli bir çözüm olarak görülmeye başlanmıştır.

Tüm demokratik toplumlarda katılım olgusu, artan önemli bir niteliğe kavuşmuştur. Olgu, tüm kamu hizmetleri ve yönetsel politikalara ilişkin artan giderek artan bir ilgi düzeyine ulaşmıştır. Vatandaşlar ve ilgi grupları; bireysel ya da belirli bir zümrenin zarar gördüğü durumlarda, yanlışlığın düzeltilmesi adına etkin itiraz ve/veya karşı duruş sergilemişlerdir (Maier, 2001).

Bu konuda Arnstein’ ın planlama süreçlerinde, vatandaş katılımının değişen konumlarını ifade ettiği “katılım merdiveni” Şekil 2.2’de yer almaktadır (Arnstein, 1969).

	Vatandaş Kontrolü	
7	Yetkilendirilmiş Güç	Vatandaş gücünün dereceleri
6	Ortaklık	
5	Yatıştırma	Göstermelik katılımın olduğu düzey
4	İkna	
3	Bilgilendirme	
2	Terapi	Katılımın olmadığı düzey
1	Manipülasyon	

Şekil 2.2 : Arnstein’ ın katılım merdiveni.

Arstein'in merdiveninde en alt iki basamak katılımın olmadığı; terapi ve manüpülasyon basamaklarıdır. Üst basamaklara çıkıldığında ulaşılan göstermelik katılım düzeyi, bilgilendirme ve iknadır. Bu basamaklarda halkın bilgilendirilmesi yanında uygulamalarda, taleplerinin dikkate alınmadığı bir yaklaşım sergilenmektedir. Bir sonraki basamak yatıştırma aşamasında, vatandaşlar güçlü ve sıradan ilgi grupları arasında takasların yapıldığı ortaklıklarda, danışmanlık alan konumda bulunmaktadır. Yalnızca katılım basamaklarının en üst seviyesinde, vatandaşların karar verme süreçlerinde yetki ve kontrol gücüne sahip bir rol üstlenmektedirler (Maier, 2001).

Glass' a göre (1979) katılım, vatandaşlara verilmiş bir fırsat iken, Arnstein (1969), katılımı belirli bir çaba ve muhtemel aşılması gereken direnç ile kademeli bir güçlenme süreci olarak görmektedir (Maier, 2001'de atıfta bulunulduğu gibi). Geçen on yıllar içerisinde, yönetim birimlerinin demokratikleşmesi ve gücün desantralizasyonu, beklenenin aksine daha yavaş gerçekleşmiştir, ancak yine de bu durum yerel yönetim birimlerinin, planlama yetkisi ile görevlendirilmelerine ve halkın sesini daha yüksek ifade etmelerine olanak tanımıştır (Maier, 2001).

Lane (2005); Arnstein (1969), Friedmann (1987) ve Hall (1992)'a atıfta bulunarak "Planlama anlayışı ve halk katılımının rolü" başlıklı hazırladığı çizelgesinde, katılım düzeyleri, planlama geleneği, planlama okulları ve planlama yaklaşımlarının değişen ilişkilerini ortaya koymuştur.

Çizelge 2.4 : Planlama anlayışı ve halk katılımının rolü.

Katılım Düzeyi	Planlama Geleneği	Planlama Okulu	Planlama Modelleri
Vatandaş kontrolü Temsili güç Ortaklıklar	Toplumsal dönüşüm	Çoğulculuk	İletişimsel Pazarlık Marksist Savunucu Müzakereci
Yatıştırma İkna Bilgilendirme	Toplumsal rehberlik	Tek yönlü	Çok yönlü ele alma Aşamalı Tek yönlü planlama (synoptical)
Terapi Manipülasyon	Toplumsal rehberlik	Kopya (blueprint)	Kopya planlama Geddes, Howard Yöre plancıları (precinct)

Coleman' a göre (1988) dönüşen ülkelerde olgunlaşmamış sivil toplumların sosyal kapital nitelikleri, yerel - yasal gücün ulus üzeri kapital karşısındaki zayıflığından kaynaklanmaktadır. Bu da problemi daha karmaşık hale getirmektedir (Maier, 2001'de atıfta bulunulduğu gibi).

Kapitalin var olan informel gücü, yalnızca belirli vatandaş ya da sosyal gruplara değil, karar alıcıların güçlerini kullanma yetkilerine de sirayet eden ve çeşitli ittifakların kurulmasına neden olan bir süreci tetiklemektedir. Bu noktada planlama sürecinde, konuya müdahil olan özel sektör girişimcileri ve gayrimenkul temelli meydana gelen faydaların yasallaştırılması, 1990'ların ortalarında çıkan, gelişme - odaklı planlama yaklaşımları ile birebir örtüşme göstermektedir. Yerel girişimlerin sesi ve yeni ortaya çıkan zayıf ve maddi kısıtlar barındıran gönüllü organizasyonların (STK'lar), bazı kentlerde yereldeki karar alıcılar ile kapital arasında kurulan 'para koalisyonu' na nüfus etmeleri neredeyse imkânsız bir nitelik taşımaktadır (Maier, 2001).

2.5 Şehir Planlamada Sivil Toplumun Örgütlenmesi

Sivil toplum kavramı, insan haklarının müdafaası, demokrasinin ve demokratikleşmenin gerektirdiklerini yaşama amacıyla temel hak ve hürriyetlerin, özgürlüklerin, özgür düşüncenin ve kamu yararının sağlanmasını amaç edinerek yeni bir toplumsal düzey oluşturmak üzere bir araya gelen, gönüllü birey ya da bireylerin oluşturduğu toplulukları ifade etmektedir.

Savran sivil toplumu (2002), “Devletin müdahalesi dışında kalmış ve bireylerin kendi kendilerini yönlendirebildikleri bir alan.” olarak tanımlarken, Keane (1998); yasal güvence altında bulunan ve kendi kendini örgütleyen, çok sayıda kamusal alanı - üretim birimleri, ev yaşamı, gönüllü örgütlenmeler ve topluluklara yönelik hizmetler - kapsayan, devlet dışı bir alan olma potansiyeline sahiptir.” nitelikleri ile ifade etmektedir (Aksümer, 2007' de atıfta bulunulduğu gibi).

Tamer (2010), tarihsel süreç incelendiğinde, 18. yy ortalarına kadar, devlet ile sivil toplum arasında bir ayrımın olmadığı; tersine sivil toplumun devlet ile eşdeğer görüldüğünden bahsetmektedir. Takip eden süreçte sivil topluma yüklenen

anlamaların devlet ile ilişkilendirilerek yapılan 4 evrelilik gruplaması Çizelge 2.5'te özetlenmiştir.

Çizelge 2.5 : Sivil toplumun 18. yy sonrasında tarihsel süreçteki evrimi.

	Birinci evre	İkinci evre	Üçüncü evre	Dördüncü evre
Anlam / Olay	Sivil toplumun devletin, devlet anlamı ile özdeşleşen üyesi niteliğinden sıyrılması, siyasi otorite etrafında bir araya gelmeyi sağladığının ifadesi.	Sivil toplum içindeki bağımsız toplulukların kendilerini devlete karşı savunmalarının meşrutiye kazanması.	Özgürlüğün toplumsal çatışmaların kaynağı, devlet müdahalesinin ise bu çatışmaların önleyici faktörü sayıldığı anlayışı.	Üyelik ve eylemlerin gönüllülük esasına dayanması. Aile ve devlet arasındaki tüm ilişkiler ve ağları (sivil toplum kuruluşları, dini grup ve kurumlar, mesleki örgütlenmeler, kendine yardım amaçlı gruplar, sosyal hareketler, bağımsız medya..) içermektedir.
Alan	Toplumsal yaşamın her alanı	Geçici ve olumsuz bir alan değil, bireysel hakların bizzat yaşandığı, korunduğu ve uygarlığın merkezini oluşturan bir alan.	Bütün bireysel menfaatlerin birbirleriyle çarpıştığı, devletin bu çıkar çatışmalarını önlemek suretiyle sivil toplumu korumakla görevli sayıldığı, bir savaş alanı	Üç ana sektöre dayalı toplum modeli. Devlet, piyasa ve kâr-amacı gütmeyen grupların birbirlerinden bağımsız ancak birbirleri ile karşılıklı olarak bağlantılı oldukları bir alan

Sivil toplumda gerçekleşen tarihsel gelişim incelendiğinde, esasen dünyada yaşanan demokratikleşme ve katılım süreçleri ile sivil toplum hareketlerinin paralel bir gelişme gösterdiği gözlemlenecektir. Tarihsel süreç içerisinde geliştirilen planlama yaklaşımları, toplumsal hareketlerin ortaya çıktığı ve gelişme gösterdiği günden bugüne, katılım mekanizmaları ve katılımcı planlamanın artan önemine dikkat çekmiş, bu olguların işlerlik kazandığı planlama yaklaşımlarını savunmuştur. Buna paralel sivil toplum hareketlerinin dünyada 18.yy'dan bu yana var olageldiği ancak devletin görev ve sorumluluklarına eşdeğer bir görev üstlenmesi sebebi ile onun bir uzantısı kabul edildiği süreç içinde, halk katılımının olmadığı planlama yaklaşımları ile sivil toplum hareketi eylemleri ya da eylemsizlikleri de paralellik göstermektedir.

Yine sivil toplumun oluşumu sürecinde, uygulamalara karşı duruşların, itirazların meşruiyet kazandığı dönemin, savunucu planlama yaklaşımının gündemde olduğu dönem ile uygunluk gösterdiği görülmektedir.

Bireyler arasında meydana gelen çıkar çatışmalarının devlet eliyle önlenmesi yoluyla sivil toplumun devletçe korunması gerektiği savının gündemde olduğu; devletten kural koyucu olarak çerçeveyi çizmesi talebinde bulunulduğu dönemde; iletişimsel planlamanın çatışmaların yönetimi hususunda uygulanması gerekliliği söylevlerine rastlanacaktır.

Son olarak üç ana sektöre dayalı toplum modeli; devlet, piyasa ve kâr-amacı gütmeyen grupların birbirlerinden bağımsız ancak birbirleri ile karşılıklı bağlantılı oldukları sivil toplum deneyiminde, iletişimsel planlama yaklaşımının uzlaşma aracı olarak kullanıldığı planlama yaklaşımının benimsendiği görülmüştür.

2.6 Değerlendirme

Tarihsel süreç içerisinde kentsel dönüşüm pratiğinin incelendiği bölüm; uluslar arası yaşanan kentsel dönüşüm sürecinin incelenmesi ile başlamıştır.

Dünyadaki kentsel dönüşüm faaliyetlerinin başlangıcı, çoğunluk batılı gelişmiş ülkelerdir. 19. yy' da iki önemli ülkede ele alınan yaklaşımlar, esasen tarihsel süreçte yaşanan kentsel dönüşüm uygulamalarının tamamını ifade etmektedir:

- İlk İngiltere'de kentsel politikalar üreten; Konut Kanunu'dur. Devletin mekâna müdahale amacı sosyo – ekonomik gelişmeyi amaçlar niteliklidir.

- İkincisi Fransa’da gelişim müdahaleleri gerçekleştiren Hausmann Operasyonları’dır. Bu uygulamalar estetik kaygılar taşıyan, kente gösteriş ve ihtişam katmayı amaçlayan; fiziksel çevreyi güzelleştirmeye yönelik uygulamalardır. Devletin müdahale amacının, sosyal politika ve amaçlarından uzak olduğu ifade edilebilir.

Bu iki uygulama ile altı çizilmek istenen, uluslararası deneyimlenmiş olan kentsel dönüşüm süreçlerinin, fayda sağlama ve estetik kaygıları gerçekleştirme amaçları arasında devamlı bir salınım göstermiş olduğudur.

Deneyimlenen ilk uygulamalar, savaş sonrası yıkım yaşayan kentlerin yeniden inşası iken ülkeler arasında, ulusal da ulus üstü kaynaklı etkiler ile demokrasi kavramının içselleştirilmeye başlanması, demokrasinin kavram olmaktan çıkarak, yaşayan ve yaşanan bir forma dönüşümü yayılma göstermiş ve hızlanmıştır. Kavramın yaşayan ve yaşanan bir forma dönüşümü, beraberinde her alanda toplumsal çözümleri getirmiş, toplumsal çözümlerin mekândaki yansımaları da planlama süreçleri ile mekân üzerinde vücut bulmuştur.

Toplumların dönüşümlerinde, toplulukları oluşturan en küçük birimlerden, en üst karar alıcı mekanizmalara kadar, karşılıklı etkileşimlerin yaşanmasına ek, ülkelerdeki ulusal gelişimden, küresel bütünleşme hedefine doğru bilimsel, iletişimsel, politik ve hatta kültürel ancak en çok da ekonomik bir takım evrilmeler gerçekleşmiştir. Yaşanan bu evrilmelere paralel, toplumlarda kent, bölge, mahalle ölçeklerinde fiziksel, sosyo – ekonomik ve kültürel değişim ve dönüşümler yaşanmıştır. Yaşanan ve halen yaşanmakta olan tüm bu süreçler; toplumsal çözümlerin, buna bağlı mekânsal dönüşümün niteliğinin salt fiziksel mekandan koparak, sosyo – ekonomik ve kültürel farkındalık ve faydalara olumlu biçimde evrilmesi olarak tanımlanabilir.

3. TÜRKİYE’DE KENTSEL DÖNÜŞÜM PRATIĞI VE SİVİL TOPLUM HAREKETİ

3.1 Türkiye’de Kentsel Dönüşüm Kavramı Kısa Tarihçe

Ülkemizin deneyimlemiş ve hâlihazırda deneyimlemekte olduğu kentsel dönüşüm pratiği gelişmiş batılı ülke kentlerinden temelde ayrışıyor olmakla birlikte, bu ülkelerin erken kentleşme süreçlerinde yaşadıkları deneyimler, ülkemizde en rijit ve niteliksiz haliyle yaşanmaktadır.

Son 30 yıldır yalnızca gelişmiş batılı ülke kentlerinde değil, çok daha geniş bir coğrafyada cereyan eden kentsel dönüşüm uygulamalarının, daha önceki dönemlerde gerçekleştirilen eylemlerden farklılaştığı gözlemlenmektedir. Uygulanan kentsel dönüşüm projelerinin, ülkelerin sosyal devlet politikaları, politik güç dengeleri, kentlerin sahip oldukları farklı sosyal, fiziksel ve ekonomik niteliklerine paralel değişim gösterebilmekle birlikte, uygulamaların temelinde değişmeyen bir olgunun varlığı mevcuttur: Uygulamaların tamamına yakınının, dar gelir grubunu oluşturan bireylerin yaşadığı alanlarda yapıldığıdır (Ünsal ve Türkün, 2014, s.17).

Ülkemizdeki kentsel dönüşüm uygulamalarını incelemeden önce, göz önünde bulundurulması gereken; uygulamaların özellikle İstanbul ve Ankara üzerinden yaşandığı ve bu nedenle literatürde özellikle bu kentler üzerinden aktarılan bir kentsel dönüşüm sürecinin varlığıdır.

Ülkemizdeki kentsel dönüşüm süreci Şen ve diğ. (2014) tarafından 1920’ den 1980’lere kadar; 1920-1950, 1950-1960 ve 1960-1980 olarak incelenmiştir. Bahsedilen dönemlerdeki yaklaşımlar kısaca incelenecek olunursa;

1. 1920 - 1950 Dönemi: “Ulus-Devletin İnşası ve Sanayileşme Hamleleri”

- En önemli hedef, ulus-devletin inşası ve yeni başkent kurumları ile birlikte yerleşmesidir.
- İstanbul yerine Ankara’nın başkent olarak seçilerek, batılı bir yaşam biçimi oluşturma hedefi ve değişen çevre ile birlikte bireyin davranışının da değişeceği kabulü ile batılı ülke kentlerinde uygulanan planlama ölçüt ve mimari stillerinin Türkiye kentlerine uygulanmaya çalışılması.
- Mekansal düzenlemelere ek, “sanayi sektörü temelli kalkınma” politikalarının öne çıkması. Önemli kırılma noktası; 1923 İzmir İktisat Kongresi’dir. Kongrede benimsenen ana gelişme hedefi; tarıma dayalı ekonominin desteklenerek bu sektörde sermaye birikimin artırılması ve akabinde sanayi sektörüne kaynak aktarımı yapılmasıdır (ithal ikameci sanayileşme hamlesi).
- 1926, inşaat girişimlerini desteklemek ve gerekli kredileri sağlamak amacı ile Emlak ve Eytam Bankası’nın kurulması.
- 1930’ lu yıllarda yaşanan ekonomik kriz ile birlikte, devletin konut üretiminden çekilmesi; akabinde Ankara İncesu ve Akköprü bölgelerinde ‘baraka’ niteliğindeki ilk gecekonduların ortaya çıkması.

2. 1950 - 1960 Dönemi: “İthal İkameci Sanayileşme Hamleleri ve Tarımda Yapısal Dönüşüm”

- Siyasal olarak, çok partili hayata geçiş dönemi.
- Kalkınmanın özel sermaye birikiminin artışı ile gerçekleştirilebileceği savı; Marshall yardımları ile “kapitalist tarımsal üretim” in altyapısının oluşturulması.
- KİT’ ler aracılığı ile özel sektöre önemli bir sermaye aktarımı.
- “Müslüman burjuvazi” nin yaratılmaya çalışıldığı ve toplumsal olarak savaş zenginlerinin ortaya çıktığı sosyal evrilmeler.
- İthal ikameci sanayi faaliyetleri etkisinde bu durumun tarımda yol açtığı çözümlerin ülke içinde artan nüfus hareketliliğine sebep olması.
- 1958 İmar ve İskân Bakanlığı’nın kurulması.

3. 1960 - 1980 Dönemi: “Planlı Ekonomi ve İthal İkameci Sanayileşmenin Kurumsallaşması”

- 27 Mayıs 1960 Darbesi ile liberal ekonomi politikalarının yerini, tekrar refah devlet anlayışına sahip politikaların alması.
- 1960 Devlet Planlama Teşkilatı’nın kurulması, en önemli hedefi “ithal ikameci sanayileşme” olan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nın yürürlüğe girmesi, 1963.
- Hizmetler sektörünün payının önemli bir artış sergilemesi; %5,7 (sanayideki artış; %3,8).
- 1960’ların ortalarında ülke genelinde yaşanan ikinci göç dalgası; köyden kente göçün, sanayi merkezlerine yapılan iş - emek göçü niteliğinde tipleşmesi ve 1965 yılından sonra da artarak devam etmesi.
- İthal ikameci sanayi politikaları etkisinde gecekondu sakinlerinin ucuz iş gücü kaynağı ve tüketici olma konumlarının devam etmesi.
- 1970’lerde yaşanan 3 önemli gecekondu gelişimi: hisseli tapu ile toprak satışının yapılması – hisseli parseller üzerinde kaçak yapıların inşa edilmesi, sağ ve sol siyasi hareketlerin gecekondu yapma olanağının zorlaştığı dönemde göçmenlerin gecekondu yapmalarında gösterdikleri önemli mücadele.
- Özellikle merkezi konumda yer alan gecekonduların apartmanlaşması.
 - Ankara ve İstanbul’ da başlayan gecekondu olgusunun, diğer bazı kentlere de sıçraması (İzmir, Adana, Erzurum gibi).
 - 775 sayılı Gecekondu Kanunu ile (1966), gecekondu olgusunun ilk kez yasalarca tanınması; gecekondu bölgelerinin, “tasfiye, ıslah ve önleme” bölgeleri olarak sınıflandırılması (2981 sayılı gecekondu affını sağlayan yasa ile - 1984 yürürlükten kaldırılması).

Ardından Ünsal ve diğ. (2014) tarafından 1980 Sonrası üst başlığında, 1980-1990, 1990-2000 ve 2000’li yıllar sonrası dönem aralıklarında ayrıntılı ele alınmıştır. Bahsedilen dönemlerdeki yaklaşımlar kısaca incelenecek olunursa;

4. 1980 - 1990 Dönemi: “Piyasacı Kentleşmenin İlk Hamleleri”

- 1980 yılında gerçekleşen ikinci askeri darbe ile birlikte neoliberal iktisat politikalarının deneyimlenmeye başlaması.
- Askeri dönemi izleyen süreçte, büyükşehir yönetim modeline geçilmesi ve plan yapma, onama ve uygulama yetkilerinin belediyelere devredilmesi.
- Esnekleşen planlama sisteminde, merkezi otoritenin gücünü yitirmemesini sağlamak adına, 3194 sayılı kanuna eklenen 7. Madde ile Bayındırlık ve İskân Bakanlığı’na “bir parselden daha geniş alanlara gerekli gördüğü hallerde plan yapma, onama ve uygulama hakkı”nın verilmesi.
- 1990 sonlarına doğru artan özelleştirme politikaları ile birlikte kamu sektörünün, ulaşım, enerji ve iletişim alanlarındaki büyük yatırımlara yönelmesi, paralel olarak da toplu konut yatırımlarının ve kent yönetimlerinin bütçeden aldıkları payların artması.
- Özel sektörün sanayi yatırımları haricinde, turizm, finans ve inşaat sektörlerine yönelmesi; spekülatif kent ve turizm rantlarının, sanayi sermayesine nazaran daha avantajlı konuma gelmesi.
- Tarım sektöründeki sübvansiyonların kaldırılarak, destekleme alımlarının kapsam ve hacimlerinin daraltılması sonucu ortaya kırdan kente yeni bir göç dalgasının çıkması; özellikle ihracatı ön plana çıkan kentlere yöneliş.
- Meydana gelen yeni göç dalgasına, siyasi ve güvenlik gerekçeleri ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da gerçekleştirilen köy boşaltmaları ve 1990 sonrası ortaya çıkan zorunlu göçün eklenmesi.
- 335 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yerel yönetimler ile ilgili yasada değişiklik yapılması; anakent belediye sınırları içerisinde, ilçe belediyelerine ek olarak mücavir alanlarda belde belediyelerinin kurulması.
- 1980 sonrası merkezi yönetimin toplu konut uygulamalarında etkinlik kazanması; Toplu Konut İdaresi’nin kurulması.

- Genel olarak dönemin benimsenen politikalarının anlamı; imar afları ile şekillenen sosyo – politik ve mekansal yapı, kent topraklarının piyasaya açılması ve kentsel rantların geniş kesimler arasında paylaştırılarak çalışan sınıfların hoşnutsuzluklarının giderilmesidir.

5. 1990 - 2000 Dönemi: “Gecekonduya ve Gecekonduya Karşı Savaşın İlk Halleri”

- Geçici bir olgu olarak ele alınan gecekondu meselesinin kalıcılılaşması ve apartmanlaşarak güçlü aktörlerin de rant sürecine müdahil olmaları ile birlikte, farklı bir yapılaşma niteliğine bürünmesi.
- 1970 ve 1980’ lerden farklı olarak 1990’ lı yıllarda “zorunlu göç” ün yaratmış olduğu gecekonducular, maddi olarak hiç bir birikimi olmayan ve esasen kente göç etmeyi istememiş ancak zorunda kalmış bireylerdir (esasen ilk göçmenlerde olduğu üzere). Bu bireyler, daha önce gerçekleştirilen devlet politikalarının tersine, hiç bir suretle desteklenmemiş, kendilerine iş fırsatı sunulmamış ve “kentlerde gecekondu yapılabilecek arazilerin tükenmiş, hemen hemen tüm kent arazisinin “sahipli” hale gelmiş” olması ile birlikte barınma hakkından da mahrum kalmış bireylerdir. Kente eklenilen bu “yeni göçmenler” gecekondu bölgelerine veya eski kent merkezindeki yıpranmış ve rant değerini kaybetmiş konut alanlarına kiracı olarak yerleşmişlerdir. Toplumun tüm kesimlerince ötelenen, ötekileştirilen bu kesim ile birlikte yeni toplumsal sorunların meydana gelmesi;

...kent mekânında ayrışma düzeyleri, yerel politik aktörlerle ilişkiler, gecekondu bölgelerinde ortaya çıkan farklılaşma, artan kent yoksulluğu ve kentte var olma stratejilerindeki değişimin yanı sıra toplumsal hareketler bu dönemin önemli araştırma konularını oluşturmuştur.

Bir yandan da bu dönemde gecekonduya yönelik bakış açısının değişimi ve “varoş” olarak tanımlanmaya başlanan gecekondu bölgelerinin “suç” kavramıyla birlikte anılması sürecini analiz eden çalışmalar öne çıkmaya başlamıştır.

6. “2000’li Yıllarda Sağlanan Sarsılmaz İttifak: Dar Gelirli Toplumsal Kesimlerin Konut Alanlarına ve Gecekondu Mahallelerine Yönelik Niyet ve Uygulamalar”

- Türkiye’ de kentsel mekanda yaşanan dönüşümleri içeren haberlerin öne çıkan 3 temel başlığı: Kentsel dönüşüm, TOKİ, İnşaat sektörü.
- Gecekondu alanlarının dönüşümü ve tarihi alanların canlandırılmasını amaçlayan kentsel yenileme faaliyetleri.
- Başta gecekondu olmak üzere, kaçak yapılaşmanın, deprem riski taşıyan bölgelerdeki yapıların ve köhnemiş yapı gruplarının “yıkılarak yeniden yapma” yolu ile yenilenmesi gerektiği söylevi.
- Kentsel dönüşüm politika ve uygulamaları ile inşa edilecek yeni yerleşim alanlarının, “yaşanabilirlik” ve “modernlik” tahayyülleri ile birlikte kullanıldığı yaklaşım.

Bahsedilen ayrıntılı analizlere ek olarak Ataöv ve Osmay tarafından (2007, s.60) Türkiye’de kentsel dönüşüme tarihsel bakışı aktaran çizelge, Çizelge 3.1’ e uyarlanmıştır.

Çizelge 3.1 : Türkiye’de kentsel dönüşüme tarihsel bakış.

Dönüşüm Değişkenleri ve Uygulamaları		1950 - 1980	1980 - 2000	2000 Sonrası
Yapısal - Bağlamsal	Ekonomik politikalar	Ekonomik büyüme.	Ekonominin dışa açılması.	Özelleştirme, AB ilişkileri.
	Demografik değişim	Kentlere göç.	Kentsel nüfus artışı, metropollerde doğurganlık oranının düşmesi.	Doğudan batıya göç.
Sosyo - Ekonomik	Konut sunum biçimleri	Yap-satçı konut, kısıtlı sayıda kooperatif.	Ruhsatlı ve ruhsatsız yapılaşma.	Belediye Toplu Konut Kooperratifleri, Özel sektör lüks konut siteleri, Düşük yapı nitelikli apartmanlar, Kent merkezlerinde tarihi konut alanları, Deprem riski olan alanlarda devlet kredisi ile afet konutları.

Çizelge 3.1 (devam) : Türkiye’de kentsel dönüşüme tarihsel bakış.

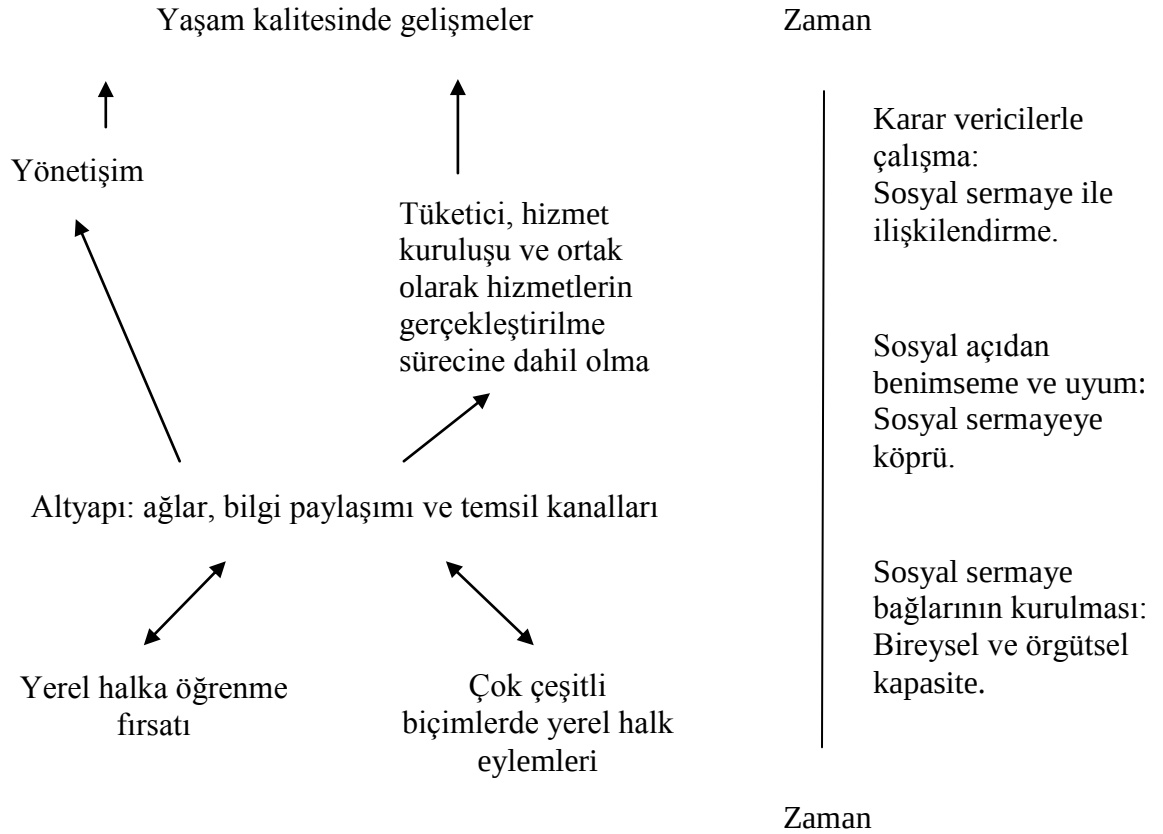
Sosyo - Ekonomik	İşgücü- konut ilişkisi	Konut ihtiyacına çözüm: Gecekondu.	Kent merkezindeki küçük üretim birimlerinde çalışan işçilerin çevre gecekondu ve merkezdeki niteliksiz konut alanlarında kiracı olma halleri. Orta gelir grubunun yaşam alanlarının desantralizasyonu.	Gecekondu alanlarında, istihdam yapısına bağlı olarak konut biçim ve standartlarının değişmesi. Yüksek gelir grubunun kent çeperlerinde konut alanları oluşturması.
Yönetim - Uygulama	Yetkilerin dağılımı	DPT, İmar ve İskan Bakanlığı, Yeni Belediyecilik Hareketi.	Yerel ilçe belediyelerine planlama yetkisinin verilmesi.	Büyükşehir Belediyelerinin yetkisinin genişletilmesi.
	Planlama uygulama ları	Merkezi planlı kalkınma; Bütüncül planlama yaklaşımı.	Kentsel gelişmeye desantralizasyon Yukarıdan – aşağıya yönetim anlayışı.	Stratejik planlama, katılımcı planlama anlayışları.
Kentsel Makroform		Azman kent: merkezde yoğunlaşan gecekondu gelişimi.	Çok merkezli metropolitan kentleşme; kentsel yayılma, ruhsat dışı yapılaşmanın yasallaşması.	Bölgesel yayılma; merkezlerin farklılaşması ve yeni ilişki ağlarının kurulması.

Çizelge 3.1 (devam) : Türkiye’de kentsel dönüşüme tarihsel bakış.

Kentsel Dönüşüm Uygulamaları	Gecekondu bölgelerinin sağıklaştırılması. Kent merkezinin çöküntü alanına dönüşümü. Gecekondu alanlarının yeniden yapılandırılması. Bu alanlarda kentsel yenileme.	Yaşam kalitesi düşük, riskli alanlarda kentsel yenileme. İyileştirmeye yönelik sağıklılaştırma ve ıslah – imar uygulamaları. Tarihi alanların korunması, soylulaştırılması.	Kentsel alanlarda yenileme. Apartman alanlarının iyileştirilmesi. Yeni siteler ve yerleşim alanlarının yeniden geliştirilmesi. Tarihi konut alanlarının soylulaştırılması.
------------------------------	--	---	--

3.2 Türkiye’de Kentsel Dönüşüm Uygulamaları ve Katılım Süreci

Atkinson (2004), 1990’ lı yılların başı ile devam eden süreçte, yerel düzeydeki kentsel dönüşüm sürecinde yerel grupların katılımına temel bir rol verilmiş olduğunu belirtmektedir. Dünyadaki başarılı kentsel dönüşüm uygulamaları incelendiğinde, yerel gruplara önemli bir rol yüklenmeye çalışıldığı gözlemlenecektir. Ancak yerel grupların katılımları ile ilgili bir takım problemler mevcuttur. Örneğin “ötekileştirilmiş” birçok yerel grubun, ortaklık süreçlerinde “etkin” olabilmeleri olanaklı değilken, kentsel dönüşüm sürecinde “üstün” kaynak ve bilgiye sahip diğer aktörlerin belirlediği bir gündem söz konusudur. Bahsedilen görece pasif kalan bu gruplar, ortaklıklarda kendi menfaatlerini etkili bir biçimde ifade etmelerini gerekli kılan “yeni bir dil öğrenme” zorunluluğundan dolayı kendilerini bu süreçler içerisinde “dezavantajlı” görmektedirler. Diğer taraftan, yerel grupların birbirine özdeş ve eşit olmayan çıkarları, bu gruplar içerisinde sıklıkla fayda çatışmalarının yaşanmasına ve ortaklıkların çözüme kavuşturmayı dilediği önerilerin net bir şekilde ifadesini zorlaştırmaktadır. Normal koşullarda, yerel halkın katılım sürecine müdahiliyetlerinin ne şekilde olması gerektiği; Şekil 3.1’de aktarılmıştır.

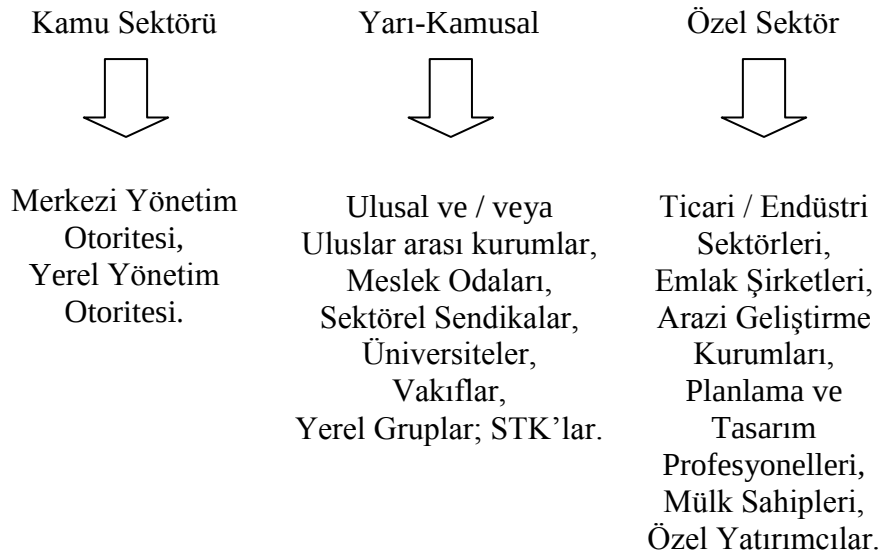
Şekil 3.1 : Yerel halkın katılım sürecine müdahil olması.

Uygulanan kentsel dönüşüm projelerinin; kentlilerin yaşam kalitelerini artırmaya yönelik hedeflerinin gerçekleşmesinin, başta projelerden etkilenen ilgi grupları olmak üzere, yerel halk ve kamuoyunun desteğinin alınması, ek olarak dönüşümü gerçekleştirilecek alanla ilişkisi olan sosyal gruplar (girişimciler; aktivistler) ve yerel halkın bilgilendirilmesi ve sürece dâhil edilmelerine bağlıdır. Dönüştürülecek alanlardaki sosyal grupların örgütlediği sivil toplum kuruluşlarının, etkin katılımlarının sağlanması ile sürece meşruiyet ve güvenilirlik kazandırılması, projelerin sahiplenilmesi diğer önemli noktalardır (Kara ve Görgün, 2009).

Ülkemizde gündemde olan kentsel dönüşüm projeleri düşünüldüğünde birey merkezli olmayan, bütünsellikten yoksun, özgün ve yerel nitelikte taşımayan, odağında fiziki düzenleme vurgusu bulunan, kamu-toplum-kullanıcı ve kullanım değerleri arasında müphem bir nitelik taşıyan katılım süreçlerinin var olduğu, rantı düzenleyici ve mülkiyeti sınırlandırıcı, şeffaf ve hesap verebilir olmayan bir tablo ortaya konmaktadır. Böyle bir durumda, egemenlerin halihazırda bu sorun alanları ile mücadele etmeleri zaten beklenmiyorken, egemenlere hizmet vermek durumunda

kalan meslek insanlarının böyle bir çıkış yapmaları umudu gerçekçi değildir. Bu noktada yerel siyaset içerisinde, egemenler ve egemenlere hizmet veren meslek disiplinleri dışında bir muhalefetin oluşması beklenmektedir (Yalçın ve Çavuşoğlu, 2009).

Gürler' in (2002) kentsel yeniden üretim sürecinde, aktörler; temsilcilerin tiplerinin sınıflandırılması Şekil 3.2'de ifade edilmiştir (Gürler, 2003'te atıfta bulunduğu gibi).

Şekil 3.2 : Kentsel yeniden üretim süreci – aktörlerin / temsilcilerin tipleri.

Ülkemizdeki uygulamalarda kamu sektörü, ortaklıklar arasında genellikle düzenleyici ve denetleyici konumdadır. Özel sektöre ait aktör grupları, ilgili kullanıcılar ve sivil toplum kuruluşlarının da müdahil olması gerektiği kentsel dönüşüm uygulamalarında, finansmanın sağlanması bakımından önemli bir rol üstlenmektedirler.

Ek olarak Kocabaş (2006) tarafından, ülkemizin 1999 yılında Helsinki Zirvesi'nde AB'ye aday ülke statüsüne alınması ile Türkiye' nin de, aday ülkeler için uyulması mecburi bir takım zorunlulukları kabul eden ve tam adaylık koşulunda, bu zorunlulukları uygulamakla yükümlü olan bir konuma geldiği belirtilmektedir.

Avrupa Mekansal Gelişim Perspektifi ve ilgili AB karar ve hedef rehber belgelerinde belirtildiği biçimde, AB' nin sürdürülebilir kentsel geliştirme ve yenileştirme için bağlılık göstermesi gereken maddelerden;

- ...kentsel alanlarda eşitlik ve sosyal katılımı özendirmek.
- ...geniş bir dizi paydaş tarafından paylaşılan bir vizyonun değişik düzeylerde (Büyükşehir, ilçe, mahalle) geliştirmek.
- ...geniş bir dizi kamu, özel, gönüllü / toplum sektörü paydaşının katılımını garantilemek için ortaklık çalışmasını yaratmak ve
- ...Türkiye'de kentleri depreme dayanıklı kılmak ve kentsel dokuları iyileştirmek için gereken büyük ölçekli programlardan etkilenecek, milyonlarca yurttaşın taahhüt ve yatırımlarını güvence altına alan, mahalle yenileştirmeye toplum tabanlı bir yaklaşım getirmek ile yükümlü.....tutulmuştur.

3.3 Türkiye’de Kentsel Dönüşümde Sivil Toplum Hareketleri

Keane tarafından (1988, s.35) sivil toplumun işlevi, modern devletin ortaya çıkışı ile birlikte “toplumsal sözleşme” tartışmaları içinde “yatayda” ve “düşeyde” olmak üzere tanımlıdır. Düşeyde sivil toplum; egemenler ve egemenlerin yönettikleri arasında meydana gelebilecek anlaşmazlıkların ara bulucusu, keskin çizgilerin “yumuşatıcısı”, yatayda ise toplum içersinde ortak yaşam alanlarının geliştirilme ve genişletilmesi aşamasında toplumların yol göstericisidir. Bu bakımdan politik düzeyde sivil toplum kavramı; “devlet ve toplum” ile “devlet ve yurttaş” farklılıklarının ve ortaklıklarının meydana geldiği alanı temsil etmektedir (TÜSEV, 2011’de atıfta bulunulduğu gibi).

Yine diğer bir kaynakta Yıldız (1996) tarafından, sivil toplum kuruluşlarının “ara yapılar, ara tabaka yâda kuruluşlar” ifadesi ile Montesqueu ve Machiavelli gibi düşünürlerce tanımlandığından bahsedilmektedir (Oktay ve Pekküçükşen, 2009’ da atıfta bulunulduğu gibi). Bu tür birliktelikler, Birleşmiş Milletler Ana Sözleşmesi’nde “Non Governmental Organizations (NGO)” olarak ifade edilmekte ayrıca uluslararası literatürde de NGO kavramı yaygın olarak kullanılmaktadır (Oktay ve Pekküçükşen, 2009, s.175).

TÜSEV’in hazırlamış olduğu Türkiye’de Sivil Toplum: Bir Dönüm Noktası *Uluslararası Sivil Toplum Endeksi Projesi Türkiye Ülke Raporu II*’de ifade edildiği üzere (2011), sivil toplumun içerdiği bir takım özellikler aşağıda sıralanmıştır:

- (a) Sivil toplum bireylerin (yurttaşların), ortak çıkarlarını ortaya koymak, savunmak ve geliştirmek için bir araya gelip örgütlenmeleridir.
- (b) Bu örgütlenmeler farklı aktör ve süreçlerin bulunduğu geniş bir toplumsal alanı oluşturur.
- (c) Bu alanla ortak sınırları olan, devlet, piyasa ve aile olmak üzere üç temel toplumsal alan vardır.
- (d) Bu diğer üç alan ile sivil toplum alanı arasındaki sınırlar belirginlikler içerse de, yer yer iç içe geçen ortak alanların varlığı da açıktır.
- (e) Bu kapsamda sivil toplum alanı sivil olmayan unsurları da içine alabilir.
- (f) Dolayısıyla, sivil toplum tanımı bakış açısına göre değişiklik gösteren bir, çok boyutluluğu içerir.

Kamusal mekânın karar alıcıların faaliyet ve uygulamalarının sahası, toplumun ise yaşam alanı anlamına geldiği gerçeğinde, mekâna yüklenen her tür sosyo – ekonomik, politik ve kültürel ifade ve sorumluluk meşru nitelik kazanmaktadır. Uygulamaların, bireylerin kent hakkı ve toplumsal fayda ile ilişkilenen nüanslarında, kamu yararını sağlamayı hedefleyen toplumsal hareketler meydana gelmektedir. Bu hareketlerden olan sivil toplum kuruluşları ülkemizde;

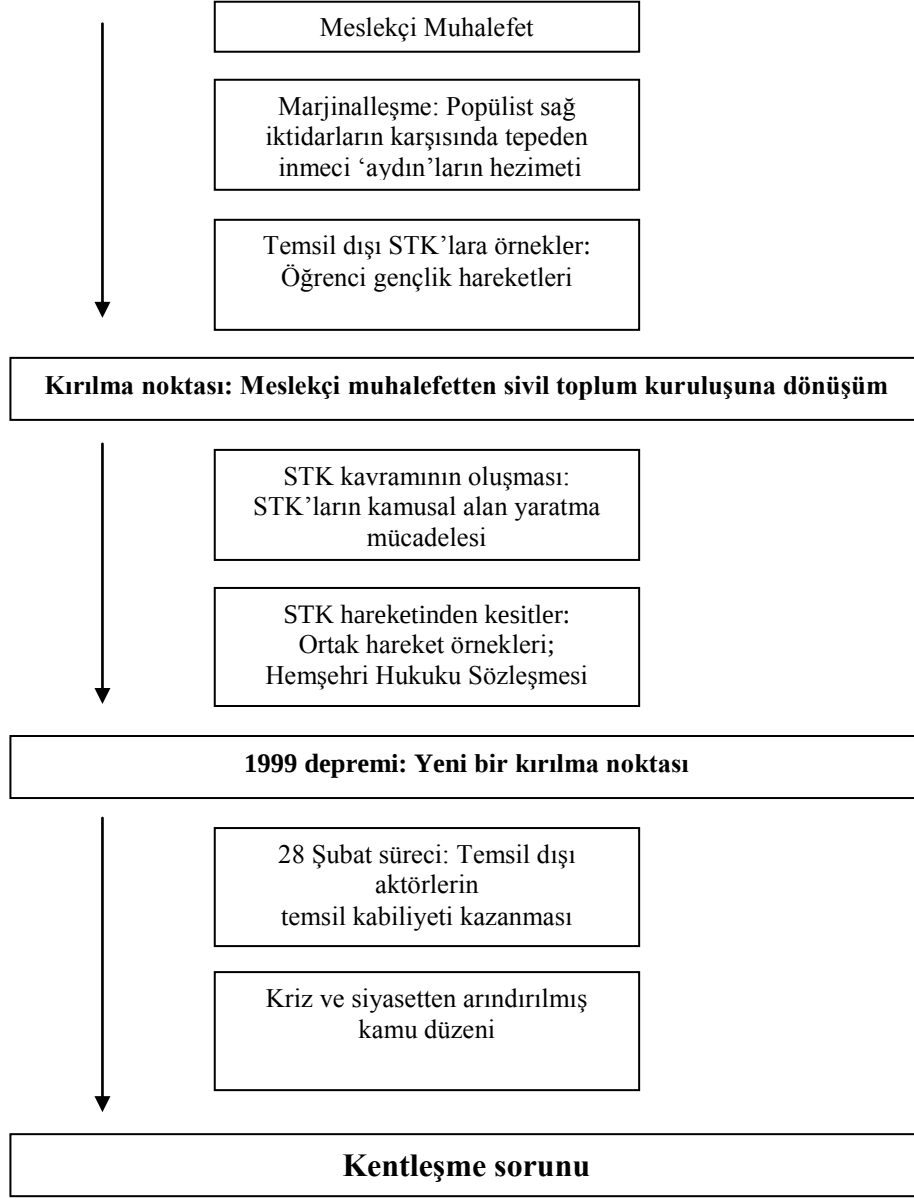
- Vakıflar
- Dernekler
- Sendikalar ve
- Meslek Odaları

olarak 4 grupta sınıflandırılmaktadırlar.

Gümüş (2004), ülkemizdeki STK tarihinden kesitler olaylar, dönüm noktalarından bahsettiği yazısında, siyasal konjunktür ve ülkemize dışarıdan etki eden faktörler etkisinde aşamalı olarak değişim gösteren sivil toplum hareketinin niteliklerini şu şekilde sıralamaktadır:

- 1950 çok partili hayata geçilmesi sonrasında sivil toplumun “korporist” bir temsil sistemine müdahil eden katılım modelinin, onu önemli bir kırılma noktasında sürüklemesi; fakat durumun daha çok siyasetin “sembolik” alanında yaşanması.
- Akabindeki süreçte “...demokratik siyasal sürecin bürokrasi ve siyaset eliti...” arasında pay edilen iki kutuplu niteliği.
- Bu dönemden sonra giderek “elitist” çizgiden uzaklaşarak, halk adına fayda sağlamaya çalışan bir varlık sebebi ile birlikte, toplumsal sorunlara artan ilgisi.
- Bununla birlikte artan ilginin, “...iktidar karşıtı bir muhalefet, siyasetin dışına kayma eğilimi ve zaman zaman da devlet -bürokrasisi- ile ittifak arayışları ile biçimlenen” niteliği.
- Takip eden ‘Soğuk savaş’ döneminde “demokratik bir kamu fikrinin” kamusal mekan ve uygulamaların en önemli dayanağı; “kamu yararı” kavramının farklı kesimlerce - STK’ lar, aydın grup, meslek disiplini - farklı yorumlanarak kavramın muğlaklaşmasına sebep olunması şeklindedir.

Gümüş' ün (2004) farklı başlıklar altında ele aldığı, takip eden olay ve aktör ilişkilerinin değişimi, Şekil 3.3' te ifade edilmiştir.

Şekil 3.3 : 1990'lar sonrası sivil toplumda meydana gelen bazı olay ve yaklaşımlar.

Deneyimlenen STK hareketlerinin, kimi zaman sosyo – kültürel, kimi zaman politik ya da ekonomik özelliklerinin ağır bastığı gözlemlenmektedir. Ancak toplumu meydana getiren yapı taşlarının, tüm bu özellik ve farklılıkları içerdiği kabulünde, yaşanan tüm maddi, manevi olay ve diğer etkileyenlerin birbirini; dolayısıyla toplumların yaşam alanı: mekânları da kapsayacağı; toplumda yaşanan değişim ve dönüşümlerin, mekânlarca da takip edileceği muhakkaktır.

3.4 Türkiye’de Kentsel Dönüşüm Yasal Mevzuatının Gelişimi

Ülkemizdeki kentsel dönüşüm uygulamaları, dünya örnekleri ile karşılaştırıldığında, geç sanayileşmenin yaşanmış olmasına paralel, geriden gelen sıkıştırılmış bir süreç niteliğini taşımaktadır. Yaşanılan bu süreç, dünya örnekleri ile önemli bir takım örtüşmeler gösteriyorsa da, “gecekondu evrimi” olarak tabir edilen ülkemizdeki kentleşme niteliği, dünya örneklerinden keskin biçimde ayrılmaktadır.

Ülkemiz literatürüne kentsel dönüşüm kavramının ilk girişi; Nisan 2004 yılında çıkartılan 5104 sayılı Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi kanunu ile olmuştur. Akabinde Temmuz 2005’te yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Yasası’nın 73. Maddesinde (maddenin içeriği; nüfusu 50.000’in üzerine çıkan belediyelere kentsel dönüşüm alanı ilan etme ve uygulama yetkisinin verilmesidir) de kentsel dönüşüm kavramı kullanılmıştır (Yapıcı ve diğ, 2014, s.123,124).

Özden (2008), 1980 askeri darbesinin etkilerinin sürdüğü yaklaşık 3 yıllık bir geçiş döneminin ardından, ülkemizin yeni bir kentleşme sürecine girmiş olduğunu ifade etmektedir. Bu dönemde ardı ardına çıkartılan yasaların; merkezi idarenin, kentlerin çeşitli sorunlarını çözmek adına üretilmiş olma nitelikleri önemlidir. Çıkartılan bu yasaların kronolojik sıralaması şu şekildedir:

- **1982**
 - 2634 sayılı “Turizmi Teşvik Kanunu”.
- **1983**
 - 2863 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu”.
- **1984**
 - 3030 sayılı “Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Yasa” (Büyükşehir Belediyelerinin kurulmasını sağlayan yasa).
 - 2981 sayılı “İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanunu’nun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Yasa”

- **1985**
 - 3194 sayılı “İmar Kanunu” (30 yıla yakın bir süre boyunca yürürlükte kalmış olan 6785 sayılı İmar Kanunu yerine)
 - “ Turizm Merkezleri Kararnamesi”
- **1989**
 - 2872 sayılı “Çevre Kanunu”
- **1990**
 - 2495 sayılı “Kıyı Kanunu” dur.

Öngören ve Çolak (2013) tarafından ülkemizdeki kentsel dönüşüm yasal mevzuatının incelemesi çalışmasında, kentsel dönüşüm uygulamaları 3 ana başlıkta ele alınarak incelenmiştir:

1. Kenti İyileştirme ve Güzelleştirme Amaçlı Kentsel Dönüşüm
2. Kentin Tarihi, Kültürel Varlıklarını ve Doğasını Koruma Amaçlı Kentsel Dönüşüm
3. Afet (Deprem) Amaçlı Kentsel Dönüşüm

Çizelge 3.2 : Kenti iyileştirme ve güzelleştirme amaçlı kentsel dönüşümde mevzuat.

Kanun	Gecekonu Kanunu	Toplu Konut Kanunu	Kuzey Ankara Giriş Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu	Belediye Kanunu
Kanun No	775	2985	5104	5393
Kabul Tarihi	20/7/1966	02/03/1984	04/3/2004	03/7/2005
Kapsam ve Tarif	Mevcut gecekonduların ıslahı, tasfiyesi, yeniden gecekonu yapımının önlenmesi ve bu amaçlarla alınması gereken tedbirler hakkında bu kanun hükümleri uygulanır.	Konut ihtiyacının karşılanması konut inşaatını yapanların tabi olacağı usul ve esasların düzenlenmesi, memleket şart ve malzemelerine uygun endüstriyel inşaat teknikleri ile araç ve gereçlerin geliştirilmesi ve Devletin yapacağı desteklemeler (...) bu Kanun hükümlerine tabidir.	Bu Kanunun amacı, kuzey Ankara giriş ve çevresini kapsayan alanlarda kentsel dönüşüm projesi çerçevesinde fiziksel durumun ve çevre görüntüsünün geliştirilmesi, güzelleştirilmesi ve daha sağlıklı bir yerleşim düzeni sağlanması ile kentsel yaşam düzeyinin yükseltilmesidir.	Bu Kanunun amacı, belediyenin kuruluşunu, organlarını, yönetimini, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usûl ve esaslarını düzenlemektir.

Çizelge 3.2 (devam) : Kenti iyileştirme ve güzelleştirme amaçlı kentsel dönüşümde mevzuat.

Yetki	Bakanlık, TOKİ, Belediyeler yetkili kılınmıştır. 644 sayılı KHK'nın 2/ğ maddesi ile tüm yetkileri elinde toplayan Bakanlık olarak yetkilerin kullanımı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın uygulamasına ve kararına kalmıştır.	Toplu Konut İdaresi Başkanlığı.	Ankara Büyükşehir Belediyesi.	Düzenlemesi yapılan 73. Madde ile kentsel dönüşüm ve gelişim alanı ilan etme yetkisi belediyelere verilmiş durumdadır. Büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde kentsel dönüşüm ve gelişim projesi ilan etmeye büyükşehir belediyeleri yetkilidir. Büyükşehir Belediye meclisince uygun görülmesi halinde ilçe belediyeleri yetkili kılınabilir.
-------	---	---------------------------------------	-------------------------------------	--

Çizelge 3.3 : Kentin tarihi, kültürel varlıklarını ve doğasını koruma amaçlı kentsel dönüşümde mevzuat.

Kanun	Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun
Kanun No	5366
Kabul Tarihi	16/6/2005
Kapsam ve Tarif	Bu kanunun amacı, büyükşehir belediyeleri, büyükşehir belediyeleri sınırları içindeki ilçe ve ilk kademe belediyeleri, il, ilçe belediyeleri ve nüfusu 50.000'in üzerindeki belediyelerce ve bu belediyelerin yetki alanı dışında il özel idarelerince, yıpranan ve özelliğini kaybetmeye yüz tutmuş; kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurullarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşa ve restore edilerek, bu bölgelerde konut, ticaret, kültür, turizm ve sosyal donatı alanları oluşturulması, tabii afet risklerine karşı tedbirler alınması, tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılmasıdır.
Yetki	Belediyeler (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, kendisine belediyelerce iletilen meclis karar ve dayanaklarını inceleyerek Bakanlar Kurulu'na teklif oluşturur), İl Özel İdareleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı (doğal sit alanları dışında yetki Kültür ve Turizm Bakanlığı'na aittir), Bakanlar Kurulu, Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Bölge Kurulları, Yenileme alanlarına özgü Koruma Bölge Kurulu görevlendirmesi.

Çizelge 3.4 : Afet (deprem) amaçlı kentsel dönüşümde mevzuat.

Kanun	Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun
Kanun No	6306
Kabul Tarihi	16/5/2012
Kapsam ve Tarif	Bu kanunun amacı; afet riski altındaki alanlar ile bu alanlar dışındaki riskli yapıların bulunduğu arsa ve arazilerde, fen ve sanat norm ve standartlarına uygun, sağlıklı ve güvenli yaşama çevrelerini teşkil etmek üzere iyileştirme, tasfiye ve yenilemelere dair usul ve esasları belirlemektir.
Yetki	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı adına KHK'nın 11. Maddesi ile Altyapı ve Kentsel Dönüşüm Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bırakılmıştır. Aynı zamanda Bakanlık, kanunun 6/12. Maddesi gereğince, bu kanunda belirtilen iş ve işlemlere ilişkin olarak TOKİ'ye veya İdareye yetki devrine ve bu iş ve işlemlerden hangilerinin TOKİ veya İdare tarafından yapılacağını belirlemeye yetkilidir.

Ayrıntılı olarak ele alınan yasal düzenlemeler, kentsel dönüşüm uygulamalarını olanaklı kılan mekanizmaların, nasıl ve hangi mevzuat kararları vasıtası ile adım adım gerçekleştirildiğine ışık tutmaktadır.

3.5 Değerlendirme

Ülkemizdeki kentsel dönüşüm pratiği ve sivil toplum hareketi başlıklı bölüm, ülkemizde yaşanan kentsel dönüşüm sürecinin kısaca tarihsel olarak ele alınması ile başlamıştır.

Gerçekleştirilen uygulamalar dünya örnekleri ile karşılaştırılmak istendiğinde, tarihi bellek ve kimliğe sahip olmaları bakımından, ülkemize benzer nitelik gösteren Avrupa ülkeleri üzerinden bir inceleme yapılmasının görece doğru bir yaklaşım olacağı kabulü yanında; Avrupa ülkelerinden farklılaşan kentleşme tarihimiz ile de, ülkemizde yaşanan sürecin tekil olarak incelenmesi gerekliliği mevcuttur.

Ulus devlet inşa etme amacıyla, tarihimizde uygulanan sanayi odaklı kalkınma politikaları, özellikle büyük kentlerimizin mekansal gelişimlerini şekillendiren, bunu da ucuz ve maliyeti olmayan işgücünü bu alanlara taşıyarak yapan, sonucunda “gecekondu” olgusunu yaratan temel etkidir. Olgu kentleşme niteliğimiz incelendiğinde geçen süreler içerisinde önemli bir bileşen olarak varlığını korumuşsa da, ulusal ve ulus üstü, bir takım küresel gelişme ve trendlere paralel olarak dönüşüm ve değişimler geçirmiştir. Buna ek olarak, nüfus dinamikleri ve sektörel yeniden yapılanma süreçlerinin, toplumsal yapılanma ve dolayısıyla kent mekânının şekillenmesinde etkili olması ile gerçekleşen devingen bir sosyo – mekânsal dönüşüm, ülkemiz kentleşme tarihinde öne çıkmaktadır.

Devingen nitelikte gerçekleşmekte olan kentsel dönüşüm uygulamalarında katılım süreçlerinin ele alındığı ikinci başlıkta; yerel halkın kentsel yeniden üretim süreçlerindeki katılım nitelikleri ve ilgili aktör; temsilci grupları üzerinde durularak ülkemizdeki katılımcı süreçlerin ne şekilde, hangi aşamalardan geçerek gerçekleştiği ya da gerçekleşmesi gerektiği ile ilgili genel bir değerlendirmeye varılmaya çalışılmıştır. Yine ülkemizde sivil toplum hareketinin incelendiği takip eden başlıkta, sivil toplumun kavramsal tanımı, hangi nitelikleri bünyesinde barındırmasının gerektiği konularına değinilmiştir. Ardından ülkemizin yaşadığı toplumsal, siyasi, politik ve ekonomik deneyim ve olgular neticesinde şekillenen tarihsel süreç içerisinde, sivil toplumun değişen anlam ve içeriği ile izlediği tutum genel olarak aktarılmaya çalışılmıştır.

Bölümün son başlığında ise, ülkemizde benimsenen kentleşme politikalarının, merkezi ve yerel yönetim birimleri tarafından uygulanabilirliğinin sağlanması hedefinde, ne şekilde ve hangi araçlar ile gerçekleştirildiği; buna paralel yapılan hukuksal düzenlemeler ve kısıtlar ele alınarak kentsel dönüşümün önemli sac ayaklarından; ilgili mevzuat boyutu aktarılmaya çalışılmıştır.

4. İSTANBUL’ DA KENTSEL DÖNÜŞÜM PRATİĞİ VE SİVİL TOPLUM HAREKETİ

4.1 İstanbul’ da Kentsel Dönüşüm Hareketinin Nedenleri

Kentlerin tanıklık ettiği kentleşme süreçlerinden farklı olarak, bugün yaşamakta oldukları ‘yeniden üretim’ süreci farklı ve birbirine eklemlenen kent bileşenlerinden oluşan bir döngünün parçalarını oluşturmaktadır. Var olan bu döngüye doğrudan ya da dolaylı biçimde etki eden bu bileşenlerin, uzun ve kısa erimli çıktılarının olacağı da tahmin edilebilir bir olgudur.

Ülkemizdeki kentleşme tarihi süresince, merkezden gelen kararlar ve onların sonuçları uygulamaların, istisnasız tamamına yakını öncelikli İstanbul’da hayat bulmuştur. İstanbul’ un sahip olduğu doğal, ekolojik, tarihsel, sosyo – kültürel, ekonomik ve stratejik nitelikleri onun, ulusal kentleşme niteliğimizin en belirgin gözlemlendiği ve uluslar arası öneme sahip bir ‘dünya kenti’ niteliğine kavuşmasını sağlamış, dolayısıyla da yerli ve yabancı kaynakların yatırım yaparken ilk tercih ettikleri kent olagelmıştır.

Kente yapay olarak etki eden fiziksel ve ekonomik girdiler mekân üzerinde hayat bulurken; var olan kurgu, yaşanmakta olan süreçler ile yeni bir form almaktadır. Buna paralel kent sakinlerinin sosyo – kültürel mozaigi de bu süreç içerisinde yeniden şekillenmektedir. Demokratik ve katılımcı topluluklarda olması gerektiği üzere ülkemizde de, meydana gelen bu faaliyetler karşısında öngörülebilir ya da öngörülemeyen, olumlu ya da olumsuz her türlü söylemin, yani ilk ‘reaksiyonlar’ ın en fazla ve farklı biçimde ifade edilmesinin beklendiği kent İstanbul’ dur.

İstanbul’ da halihazırda gerçekleşmekte olan ‘kentsel dönüşüm’ faaliyetleri düşünüldüğünde, takınılması gereken yaklaşım; kentin tamamının devasa bir dönüşüm alanı olarak ele alınmasıdır. Ancak bu yaklaşım teknik ve ekonomik yetersizlikler nedeni ile mümkün olamayacağından ötürü, akılcı olan; çıkartılan 6306 sayılı ‘Afet yasası’ sonrası ‘riskli alan’ ilan edilen bölgelerin öncelikli ele alınarak

konunun değerlendirilmesidir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı' nın İstanbul Altyapı ve Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü web sayfasında Mart 2014 tarihinde yayımladığı 'riskli alan' ilan edilen bölgeler, yer aldıkları ilçe sınırları ve büyüklükleri Çizelge 4.1' de verilmiştir.

Çizelge 4.1 : İlan edilen riskli alanlar – İstanbul¹⁰

İlçe	Alan Büyüklüğü (ha)	Riskli Alanlar
BAĞCILAR	22,08 ha	Bağcılar / Çınar- İnönü - Sancaktepe - Yavuzselim – Merkez
	3,23 ha	Bağcılar / Demirkapı
	1,94 ha	Bağcılar / Evren
	20,73 ha	Bağcılar / Göztepe
	5,42 ha	Bağcılar / Kemalpaşa
	53,40 ha	Bağcılar / Toplam Alan
BAYRAMPAŞA	22,70 ha	Bayrampaşa / Vatan
BEŞİKTAŞ	3,19 ha	Etiler / Rumelihisarı (Akat)
BEYOĞLU	9,22 ha	Beyoğlu / İstiklal
	3,02 ha	Beyoğlu / Örnektepe - Söğütözü
	12,24 ha	Beyoğlu Toplam Alan
ESENLER	7,32	Esenler / Atışalan Havaalanı
	8,29	Esenler / Çiftelavuzlar
	7,26	Esenler / Oruçreis 1
	5,11	Esenler / Oruçreis 2
	2,56	Esenler / Tuna

¹⁰ <http://www.csb.gov.tr/iller/istanbulakdm/index.php?Sayfa=sayfa&Tur=webmenu&Id=10108>, Erişim tarihi: 24.03.2014.

Çizelge 4.1 (devam) : İlan edilen riskli alanlar – İstanbul¹¹

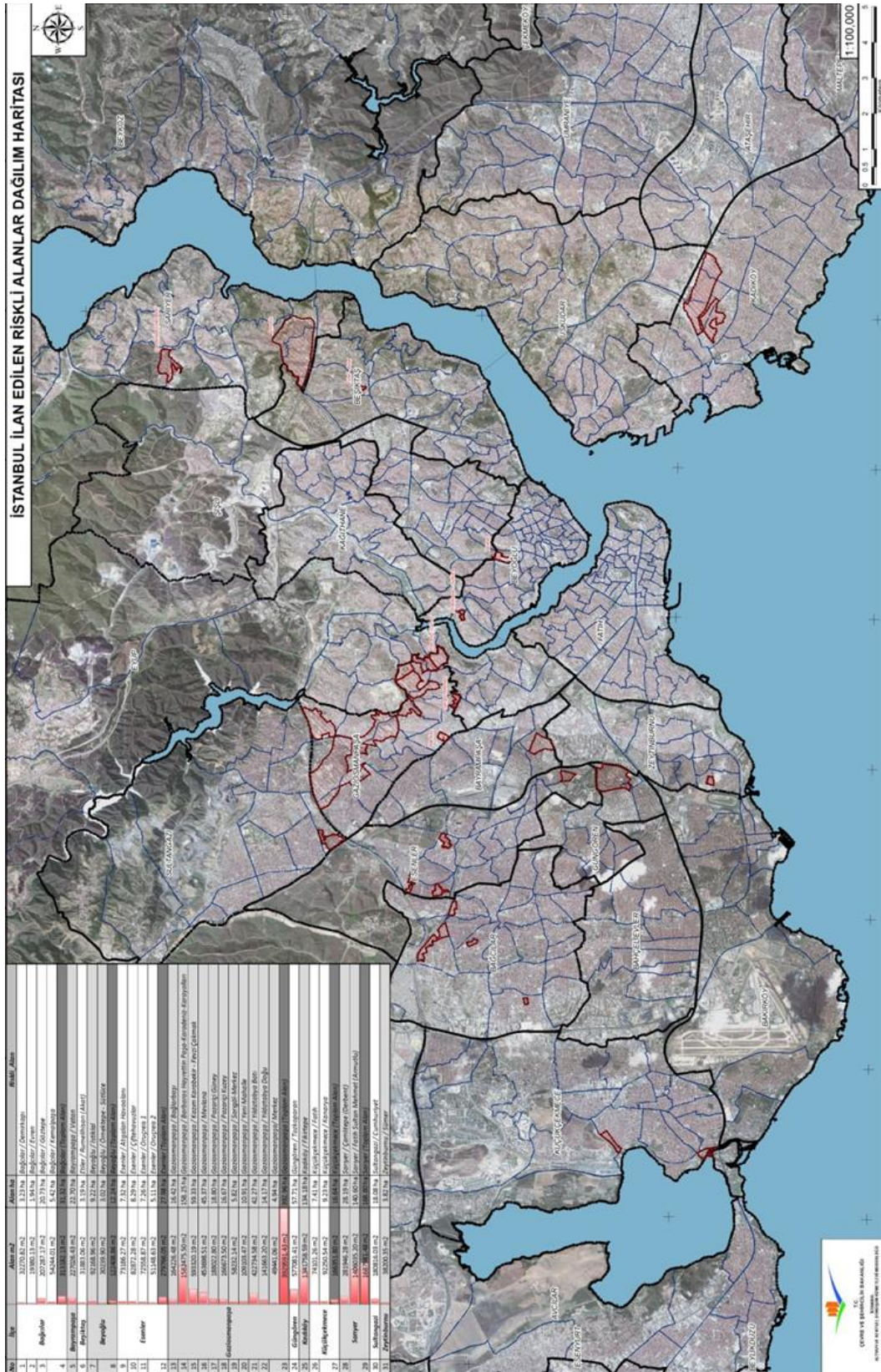
GAZİOSMANPAŞA	30,54	Esenler / Toplam Alan
	16,42 ha	Gaziosmanpaşa / Bağlarbaşı
	158,25 ha	Gaziosmanpaşa / Barbaros Hayrettin Paşa-Karadeniz-Karayolları
	59,33 ha	Gaziosmanpaşa / Kazım Karabekir - Fevzi Çakmak
	45,37 ha	Gaziosmanpaşa / Mevlana
	18,80 ha	Gaziosmanpaşa / Pazariçi Güney
	16,67 ha	Gaziosmanpaşa / Pazariçi Kuzey
	5,82 ha	Gaziosmanpaşa / Sarıgöl-Merkez
	10,91 ha	Gaziosmanpaşa / Yeni Mahalle
	42,27 ha	Gaziosmanpaşa / Yıldıztabya Batı
	14,17 ha	Gaziosmanpaşa / Yıldıztabya Doğu
	4,94 ha	Gaziosmanpaşa/ Merkez
	392,96 ha	Gaziosmanpaşa (Toplam Alan)
GÜNGÖREN	57,71 ha	Güngören / Tozkoparan
KADIKÖY	134,18 ha	Kadıköy / Fikirtepe
KARTAL	10,91 ha	Kartal / Yukarı Mahalle
	3,11 ha	Kartal / Kordonboyu
	17,82 ha	Kartal / Yunus
KÜÇÜKÇEKMECE	31,84 ha	Kartal (Toplam Alan)
	7,41 ha	Küçükçekmece / Fatih
	9,23 ha	Küçükçekmece / Kanarya
	16,64 ha	Küçükçekmece (Toplam Alan)

¹¹ <http://www.csb.gov.tr/iller/istanbulakdm/index.php?Sayfa=sayfa&Tur=webmenu&Id=10108>,
Erişim tarihi: 24.03.2014.

Çizelge 4.1 (devam) : İlan edilen riskli alanlar – İstanbul¹²

PENDİK	54,32 ha	Pendik / Batı
	91,91 ha	Pendik / Dumlupınar – Orta
	146,22 ha	Pendik (Toplam Alan)
SARIYER	28,19 ha	Sarıyer / Çamlıtepe (Derbent)
	140,60 ha	Sarıyer / Fatih Sultan Mehmet (Armutlu)
	168,80 ha	Sarıyer (Toplam Alan)
SULTANGAZİ	18,08 ha	Sultangazi / Cumhuriyet
TUZLA	6,78 ha	Tuzla / İçmeler
ÜSKÜDAR	1,77 ha	Üsküdar / Burhaniye
ZEYTİNBURNU	3,82 ha	Zeytinburnu / Sümer
TOPLAM	1106,25 ha	İstanbul Geneli (Toplam Alan)

¹² <http://www.csb.gov.tr/iller/istanbulakdm/index.php?Sayfa=sayfa&Tur=webmenu&Id=10108>,
Erişim tarihi: 24.03.2014.

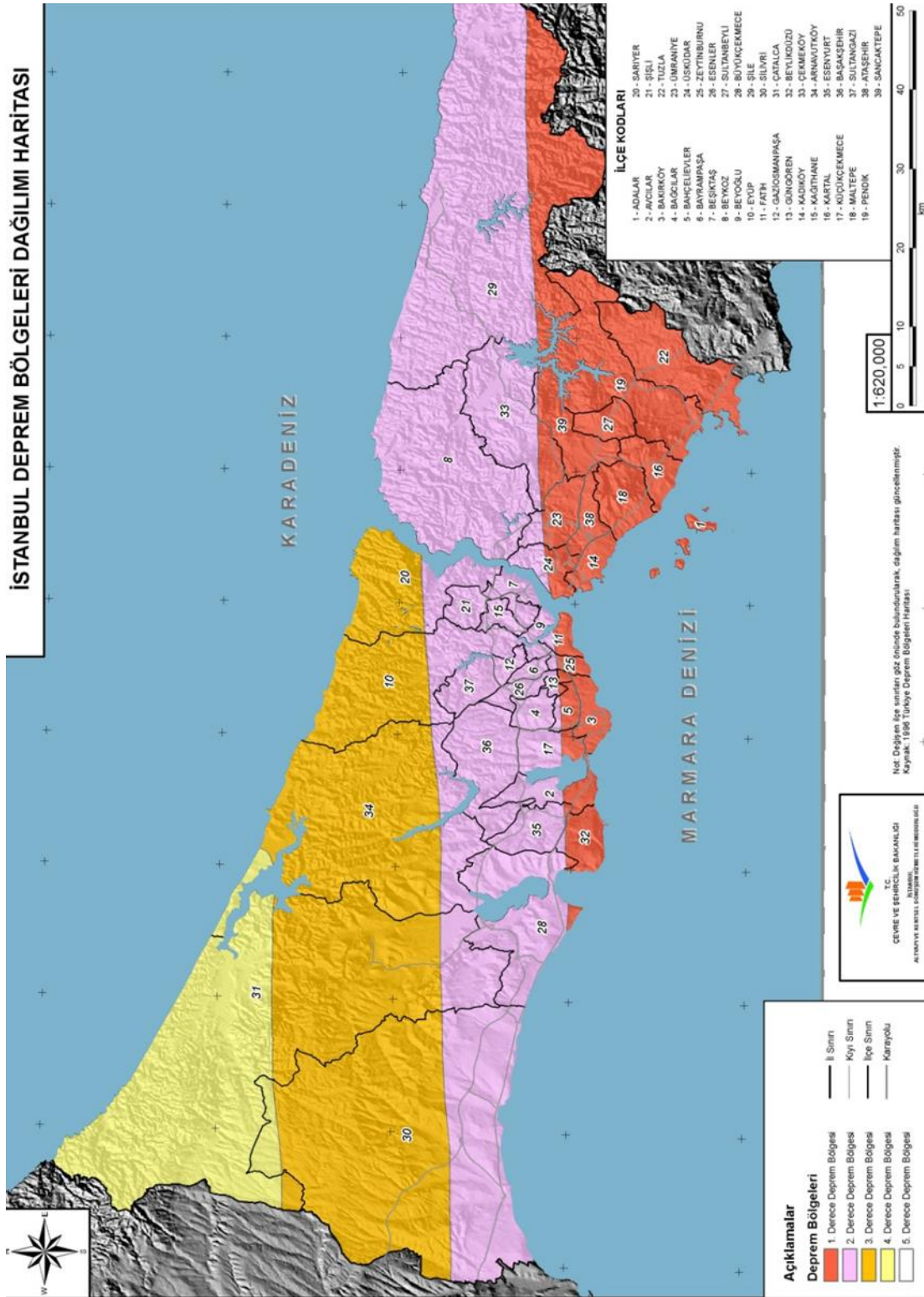

Şekil 4.1 : İstanbul’ da ilan edilen riskli alanlar haritası¹³

¹³ <http://www.csb.gov.tr/iller/istanbulakdm/index.php?Sayfa=sayfa&Tur=webmenu&Id=10561>, Erişim tarihi: 25.03.2014.

Bu verilere ek olarak, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı' nın, İstanbul Altyapı ve Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü web sitesinden Mart 2014 tarihinde erişilen '*İstanbul Deprem Bölgeleri Dağılımı Haritası*' incelendiğinde Şekil 4.2, 1. Derece deprem bölgesinde kalan ilçeler; Beylikdüzü, Bakırköy, Bahçelievler, Zeytinburnu, Fatih, Güngören, Üsküdar, Kadıköy, Ümraniye, Ataşehir, Kartal, Maltepe, Sultanbeyli, Sancaktepe, Pendik, Tuzla' dır. Gaziosmanpaşa, Büyükçekmece, Esenyurt, Avcılar, Başakşehir, Küçükçekmece, Bağcılar, Esenler, Bayrampaşa, Sultangazi, Beyoğlu, Kağıthane, Beşiktaş, Şişli, Beykoz, Şile ve Çekmeköy ilçeleri ise ikinci derece deprem riski taşıyan bölge içerisinde kalmaktadırlar.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nca belirtilen bu veriler incelendiğinde, 1. Derece deprem riskine sahip; Beylikdüzü, Bakırköy, Bahçelievler, Fatih, Güngören, Ümraniye, Ataşehir, Kartal, Maltepe, Sultanbeyli ve Sancaktepe ilçeleri yerine, 2. Derece deprem riskine sahip; Bağcılar, Bayrampaşa, Beşiktaş, Beyoğlu, Esenler, Gaziosmanpaşa, Küçükçekmece, Sarıyer ve Sultangazi ilçelerinde riskli alan ilanların yapılmış olduğu gözlemlenmektedir.

Şekil 4.2 : İstanbul deprem bölgeleri dağılımı haritası¹⁴

¹⁴ <http://www.csb.gov.tr/iller/istanbulakdm/index.php?Sayfa=sayfa&Tur=webmenu&Id=10462>,
Erişim tarihi: 25.03.2014.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nca belirtilen bu veriler incelendiğinde, 1. Derece deprem riskine sahip; BeylÜkdüzü, Bakırköy, Behçelievler, Fatih, Güngören, Ümraniye, Ataşehir, Kartal, Maltepe, Sultanbeyli ve Sancaktepe ilçeleri yerine, 2. Derece deprem riskine sahip; Bağcılar, Bayrampaşa, Beşiktaş, Beyoğlu, Esenler, Gaziosmanpaşa, Küçükçekmece, Sarıyer ve Sultangazi ilçelerinde riskli alan ilanların yapılmış olduğu gözlemlenmektedir.

Saptaması yapılan veriler ışığında İstanbul için, 1999 Kocaeli Depremi'nden sonra öngörüsü yapılan ve o günden bu güne sıklıkla dile getirilen ciddi bir deprem riskinin olduğu bilimsel olarak kabul edilmektedir. Ancak bu bilimsel kabulün nesnelliğinin yanında; 6306 sayılı Afet Yasası olarak gündemde olan yasanın getirdiğı yetki ya da yetkiler ile İstanbul içerisinde ilan edilmiş olan 'riskli alan'ların, taşıdıkları hangi parametreler ile riskli alan kapsamına alındıklarının cevabı aynı nesnel niteliğı taşımamaktadır.

İstanbul' un farklı alanlarında kentsel dönüşüm adı altında hayata geçirilen faaliyetler düşünüldüğünde (Ayazma Tepeüstü, Sulukule, Tarlabası Kentsel Dönüşüm Projeleri gibi), riskli ilan edilmiş olan alanların gerçekten risk taşıyıp taşımadıkları sorgulanmakta, uygulamaların belirsizliğı başta İstanbul olmak üzere ülke genelinde yaratılan 'korku politikası' ile örtbas edilmeye çalışılmaktadır. Hayata geçirilen uygulamalar ile hedeflenenin tam aksine, toplumun sahip olduğu 'deprem' bilinci azaltılmakta ve önemi sorgulanan bir 'deprem algısı' nın oluşmasına sebep olunmaktadır. Başta beklenen büyük İstanbul depremi olmak üzere ülkemizin bir deprem ülkesi olduğu gerçeğı 'vatandaş vatandaştan korumak' benzeri yaklaşımlar ile etkisini daha da fazla yitirerek toplum içerisinde sosyolojik ve mekânsal kırılmalara sebep olmaktadır.

Diğer yandan yaşanan, bilimsel ve akademik görüşlerin göz ardı edildiğı, 'kamu yararı' tanımının devamlı olarak boşaltıldığı bu süreç; toplumu oluşturan bireyleri hem karar alıcı ve uygulayıcılara karşı, hem de mekânı ortak paylaştıkları kullanıcılara karşı tekilleştiren bir güvensizlik ortamına sürüklemektedir.

İstanbul, Sahip olduğu 14 milyon 160 bin 467¹⁵ kişilik nüfusu ile muhakkak ki bahsedilen toplumsal kırılmaların en fazla görüleceği kenttir. Bu noktada İstanbul’ da çeşitlenen ve ‘kamu yararı’ adına çalışan sivil toplum kuruluşları, tabandaki kitlelerin tümüne erişebilir ve hem birden fazla sesi, hem de tek bir sesi ifade edebilir nitelikte olmaları sebepleri ile bu sosyolojik ve mekânsal kırılmaları ortadan kaldıracı gücüne sahip, yegâne oluşumlardır.

4.2 İstanbul’daki Kentsel Dönüşüm Alanları / Bölgeler

Ülke genelinde çıkartılmış olan ve ‘Afet yasası’ olarak da bilinen 6306 sayılı yasa, ilan edilen riskli alanlarda başlatılan yıkımlar ile birlikte uygulamaya geçirilmiş durumdadır. Yasanın hızlı bir biçimde uygulamaya geçebilir niteliği, geçmişten günümüze ülkemizde çıkartılmış olan kentsel dönüşüm ile alakalı yasalar içerisinde, hak sahiplerini dönüşüme zorlayan ve karar verici mercilerin eline oldukça güçlü araçlar veren ve yasayı hazırlayan hükümet üyelerinin büyük kısmının yerel yönetici ve uygulama kökenli olmasından gelmektedir.

Ülkemizde yapılan ve planlanan tüm uygulamaların kentsel dönüşüm adını taşıması paralelinde, farklı sivil toplum bileşenleri tarafından farklı kentsel dönüşüm alanları sıralanmaktadır. Kamuoyu içerisinde ise kentsel dönüşümün aslında ne olduğu, hangi sosyo – ekonomik, fiziksel parametreleri içermesi gerektiği konusu göz ardı edilerek, ‘bilinçsiz bilgili olma’ halet i ruhiyesi yaşanmaktadır.

Çalışma kapsamında, İstanbul’daki kentsel dönüşüm alanlarının listelenmesi aşamasında pek çok farklı kaynaktan yararlanılmıştır. Yararlanılan bu kaynaklar arasında, en geniş kapsam ve mekânsal ifade yönünden etkili olduğu düşünülen iki önemli kaynak ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Bunlardan ilki; “Mega Projeler İstanbul” çalışmasıdır¹⁶

Mega Projeler İstanbul:

Çalışma, kent doğası ve kimliği, kentsel kalite ve kentsel hafızadaki etkileri açısından ‘mega’ olarak tanımlanan ve İstanbul için yaklaşık 10 yıldır planlanan ve

¹⁵ 2013 yılı TÜİK ADNKS İstanbul ili nüfus verisi; <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul>, Erişim tarihi: 02.04.2014.

¹⁶ Mega Projeler İstanbul çalışması ayrıntılı olarak Ekler bölümünde yer almaktadır.

uygulamaya geçirilmiş olan projelerin, İstanbul üzerindeki etkilerinin gösterilmesi amaçlanarak İstanbul Serbest imarlar Derneği tarafından hazırlanmış mekansal bir öngörüdür.

Çalışmada, İstanbul içerisinde planlanan ve/veya uygulanan projeler, dini tesis, eğitim, ihya, kentsel dönüşüm, kültür, meydan düzenleme, rekreasyon, rezidans, sağlık, spor, ticaret, turizm, ulaşım ve yönetim başlıklarında ele alınmış, her bir uygulama, mekansal olarak ifadelendirilmiş ve künyelendirilmiştir.

Uygulamaların özelliklerini içeren künyelerde; ilgili kurumlar, proje alan büyüklükleri, projelerin türü, maliyet, inşaat şirketi, proje modeli, güncel durum, konum, kamuya açıklanma tarihi bilgileri verilmiştir. Aynı zamanda çalışmada, her bir projeye ait sürecin anlatıldığı, zaman çizelgeleri de yer almaktadır.

Şekil 4.3 : İstanbul'da mega projelerin dağılımı¹⁷

¹⁷ <http://megaprojeleristanbul.com/>, Erişim tarihi: 02.04.2014.

Çizelge 4.2 : Mega projelerin türlerine göre ilçelerdeki dağılımları - Anadolu Yakası, İstanbul¹⁸

Anadolu Yakası								
İlçeler	Ataşehir	Beykoz	Üsküdar	Kadıköy	Kartal	Maltepe	Sancaktepe	Tuzla
Proje türü								
Turizm		*Kanal Riva		*Haydarpaşa Garı ve Liman Dönüşüm Projesi *Fenerbahçe - Kalamış Yat Limanı				*Tuzla Marina Projesi
Ticaret	*Ataşehir Finans Merkezi			*Haydarpaşa Garı ve Liman Dönüşüm Projesi *Kuşdili Çayırı *Fenerbahçe TCDD arazisi – Marina *Fenerbahçe - Kalamış Yat Limanı				*Tuzla Marina Projesi
Spor								
Sağlık							*Sancaktepe Şehir Hastanesi	
Rezidans	*Ataşehir Finans Merkezi							
Rekreasyon						*Maltepe Dolgu Alanı Düzenleme Uygulama Projesi		
Meydan düzenleme			*Çamlıca Tepesi TV Radyo Kulesi, *2. Üsküdar Meydan Düzenlemesi					
Kültür								
Kentsel dönüşüm				*Fikirtepe Kentsel Dönüşüm Projesi	*Kartal Kentsel Dönüşüm Projesi			
İhya								
Eğitim								
Dini tesis	*Ataşehir Mimar Sinan Camii		*Çamlıca Camisi					

¹⁸ Çizelge, <http://megaprojeleristanbul.com/> sitesindeki verilerin tablolaştırılmasıyla oluşturulmuştur.

Çizelge 4.3 : Mega projelerin türlerine göre ilçelerdeki dağılımları - Avrupa Yakası, İstanbul¹⁹

Avrupa Yakası															
İlçeler	A.köy	Bağcılar	Bakırköy	B.şehir	Esenler	Eyüp	K.çekmece	Avcılar	B.taş	Beyoğlu	Fatih	G.paşa	Sarıyer	Şişli	Z.burnu
Proje Türü															
Turizm				*Yeni İstanbul Projesi					*Rumeli Hisarı Mahalle İhyası	*Haliç Yat Limanı ve Kompleksi Projesi (Haliçport) *Galataport (Salı Pazarı Kuruvaziyer Liman Alanı) *Majik Sineması ve Maksim Gazinosu Otel Projesi				*Şan City	*Seaport *Onaltıdokuz Kuleleri
Ticaret				*Yeni İstanbul Projesi *Bio İstanbul		*Yeni İstanbul Projesi			*Zorlu Center	*Haliç yat limanı ve kompleksi projesi (haliçport) *Galataport (Salı Pazarı Kuruvaziyer Liman Alanı) *Emek sineması *Majik Sineması ve Maksim Gazinosu Otel Projesi		*Viaport Venezia		*Maslak 1453 *Quasar İstanbul (Tekel Likör ve Kanyak Fabrikası) *Torun Center (Ali Sami Yen Stadı) *Şan City	*Seaport
Spor									*Beşiktaş Vodafone Arena						
Sağlık				*Bio İstanbul											
Rezidans	*Yeni İstanbul Projesi		*Yeni İstanbul Projesi *Bakırköy 46	*Yeni İstanbul Projesi *Bio İstanbul		*Yeni İstanbul Projesi			*Zorlu Center			*Viaport Venezia		*Maslak 1453 *Quasar İstanbul (Tekel Likör Ve Kanyak Fabrikası) *Torun Center (Ali Sami Yen Stadı)	*Onaltıdokuz Kuleleri

¹⁹ Çizelge, <http://megaprojeleristanbul.com/> sitesindeki verilerin tablolaştırılmasıyla oluşturulmuştur.

Çizelge 4.3 (devam) : Mega projelerin türlerine göre ilçelerdeki dağılımları - Avrupa Yakası, İstanbul.

İlçeler	A.köy	Bağcılar	Bakırköy	B.şehir	Esenler	Eyüp	K.çekmece	Avcılar	B.taş	Beyoğlu	Fatih	G.paşa	Sarıyer	Şişli	Z. Burnu
Proje türü															
Rekreasyon				*Yeni İstanbul Projesi											
Meydan düzenleme										*Kabataş Ulaşım ve Aktarma Merkezi *Taksim Meydanı Yayalaştırma Projesi	*Aksaray Meydan Düzenlemesi *Yenikapı Transfer Noktası ve Arkeopark Alanı *Yenikapı Dolgu Alanı				
Kültür				*Yeni İstanbul Projesi					*Zorlu Center	*Galataport (salı pazarı kuruvaziyer liman alanı) *İmalat ı harbiye usta mektebi ihyası *MSGSÜ Çağdaş Sanat Müzesi				*Şan City	
Kentsel dönüşüm				*Ayazma Kentsel Dönüşüm Projesi *Tepetüstü Kentsel Dönüşüm / Mall Of İstanbul			*Küçükçekmece İç Dış Kumsal Kentsel Yenileme Projesi			*Okmeydanı kentsel dönüşüm projesi *Tarlabaşı Kentsel Dönüşüm Projesi	*Ayvansaray kentsel dönüşüm projesi *Fener – balat kentsel yenileme projesi *Süleymaniye Kentsel Dönüşüm Projesi *Sulukule Kentsel Yenileme Projesi		*Derbent Kentsel Dönüşüm Projesi		
İhya									*Rumeli Hisarı Mahalle İhyası	*İmalat ı Harbiye Usta Mektebi İhyası					
Eğitim				*Yeni İstanbul Projesi											
Dini tesis															

Çalışmanın kentsel dönüşüm başlığı altında incelediği bölgeler: Ayazma Kentsel Dönüşüm Projesi, Ayvansaray Kentsel Yenileme Projesi, Fener - Balat Kentsel Yenileme Projesi, Fikirtepe Kentsel Dönüşüm Projesi, Kartal Kentsel Dönüşüm Projesi, Küçükçekmece İç-Dış Kumsal Kentsel Yenileme Projesi, Okmeydanı Kentsel Dönüşüm Projesi, Sarıyer Derbent Kentsel Dönüşüm Projesi, Süleymaniye Kentsel Dönüşüm Projesi, Sulukule Kentsel Yenileme Projesi, Tarlabası Kentsel Dönüşüm Projesi ve Tepeüstü Kentsel Dönüşüm Projesi (Mall Of İstanbul)’ dur.

Çalışma süresince, İstanbul’daki kentsel dönüşüm alanlarının listelenmesi aşamasında faydalanan bir diğer kaynak; “*İstanbul Dönüşüm Coğrafyası*” adlı çalışmadır.

Çalışma, kısıtlılığı spekülâtif bir anlam kazanan, kendiliğinden gelişen ve / veya gelişime zorlanan mekanın, günümüz “hakim sermaye birikim rejimi” olarak ifadelendirilmesini sağlayan “yeniden üretim” sürecinde, özellikle 1980 sonrası değişen dinamiklerin İstanbul kent haritasını ne şekilde dönüştürdüğünü yansıtmaya ve açıklama amacı ile hazırlanmıştır.

Çalışmada, İstanbul içerisinde günümüze değin yapılmış olan uygulamalarda sözü geçmiş ya da geçen tüm bölgeler, ÇDP’ nin, kavramı net bir ifade ile tanımlamıyor olması ile açıklanarak, ‘dönüşüm alanı’ olarak işlenmiştir. Sözü geçen uygulamalar ve ele alınan bölgeler:

- Çeşitli dönüşüm ve/veya yenileme projeleri,
- İmar planları,
- Yada yalnızca ve şimdilik sözlü olarak kentsel dönüşüm uygulanacak mahalleler; bütün alanlardır.

İstanbul Dönüşüm Haritası’ nın mekansallaştırılmasında ele alınan konu başlıkları ise:

- Üst ölçekli plan kararlarıyla gerçekleştirilmesi öngörülen konut, sanayi, tersane ve liman dönüşümü ve merkezler kademelenmesi ile büyük ölçekli yatırımlar.
- Üst ölçek plan kararlarını takiben merkezi idarenin, bu plandan bağımsız olarak geliştirdiği büyük projeler.
- Büyükşehir Belediyesi’ nin dönüşümle ilişkilendirilebilen büyük projeleri ve ulaşım projeleri.

- Belirlenenebilen lüks / kapalı konut alanları, rezidanslar, AVM' ler, ofis gelişmeleri, oteller, kongre merkezleri, özel üniversite ve hastaneler ile prestij projeleri denebilecek diğer kamusal ve özel yatırımlardır (Çılgın ve diğ, 2012).

Bu veriler kabulünde İstanbul'da belirlenen kentsel dönüşüme konu olan mahalleler, Çizelge 4.4 ve Çizelge 4.5' te sıralanmıştır.

Çizelge 4.4 : Kentsel dönüşüme konu olan mahalleler, Anadolu yakası, İstanbul²⁰

Anadolu Yakası						
İlçeler	Beykoz	Kadıköy	Kartal	Maltepe	Pendik	Tuzla
	Rüzgarlı bahçe	Merdivenköy	Hürriyet	Gülsuyu - Gülensu	Ertuğrulgazi	Aydınlı
	Soğuksu	Dumlupınar	Yakacık	Başbüyük	Kavakpınar	
	Tokatköy	Fikirtepe	Kurfalı		Süluntepe	
	Ayazma	Yeldeğirmeni	Gümüşpınar		Aydos	
	Gümüşsuyu	Rasimpaşa			Sapanbağları	
	Ortaçeşme				Yayalar	
	Paşabahçe				Taşlıbayır	
	Çubuklu				Şehli	
	Çiğdem					

²⁰ İlçeler bazında listede yer alan mahalleler, <http://istanbuldonusumcografyasi.wordpress.com>’ da yer alan bildiri tam metninin içerisinde ‘*Bölüm 4.5. Kentsel dönüşüme konu olan mahalleler*’ başlığı altından çekilerek tablolatırılmıştır.

“**İstanbul Dönüşüm Coğrafyası**” başlıklı bildiri tam metni; Kentsel ve Bölgesel Araştırmalar Ağı (6-7 Aralık 2012) ODTÜ KKM’de düzenlenen 3. Kentsel ve Bölgesel Araştırmalar Sempozyumu’nda sunulmak üzere, Çare Olgun Çalışkan / İTÜ Şehir ve Bölge Planlama doktora öğrencisi, Kumru Çılgın / İTÜ Şehir ve Bölge Planlama doktora öğrencisi, Uğur Dündar / KTÜ lisans öğrencisi, Trabzon, ve Murat Cemal Yalçınan MSGSÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, tarafından hazırlanmış olup paylaşmak ve tartışmak adına kurdukları blog sayfasında yer almaktadır.

Çizelge 4.5 : Kentsel dönüşüme konu olan mahalleler, Avrupa yakası, İstanbul.

Avrupa Yakası				
İlçeler	Arnavutköy	Bağcılar	Başakşehir	Beşiktaş
	İmrahor	Güneşli Bağlar Mahmutbey Merkez Mah.	Altınşehir Bayramtepe Şahin tepesi	Karanfilköy Çarşıiçi
	Beyoğlu	Eyüp	Fatih	Gaziosmanpaşa
	Tarlabaşı Ok meydanı (Kulaksız, Piyalepaşa, Piripaşa, Örnektepe)	Çırçır Akşemsettin Karadolap Yeşilpınar Alibeyköy	Sulukule Ayvansaray Fener Balat Mollaaşki Süleymaniye Samatya Yedikule Yenikapı Tokludedede	Sarıgöl Gazi Mahallesi Bayrampaşa Cezaevi Civarı

Çizelge 4.5 (devam) : Kentsel dönüşüme konu olan mahalleler, Avrupa yakası, İstanbul.

İlçeler	Güngören	Kağıthane	Küçükçekmece	Sarıyer
	Tozkoparan	Sanayi	Cennet	Kazımkarabekir
		Güzeltepe	Kanarya	Kocataş
		Nurtepe	İnönü	Sarıdağ
		Gültepe	Aytaç	Cumhuriyet
		Çeliktepe	Yeşilova	İstinye
			Tevfikbey	Poligon
			Sultanmurat	Derbent
			Yarımburgaz	Ferahevler
			Soğuksu	Reşitpaşa
			Cumhuriyet	Ptt Evleri
			Ayazma	Rumeli hisarüstü
			Kartaltepe	Armutlu
			İç ve Dış kumsal	Fatih Sultan Mehmet
				Baltalimanı
				Maden
	Şişli	Zeytinburnu		
	Kuştepe	Bütün mahalleleri		

4.3 İstanbul’ daki Kentsel Dönüşüm Çalışmalarında Sivil Toplum Kuruluşları

Ülkemizdeki uygulanmış ya da uygulanmakta olan kentsel dönüşüm projeleri incelendiğinde, İstanbul’ da faaliyet gösteren sivil oluşumlara, İstanbul’ un sahip olduğu sınırlı doğal kaynaklarının korunması, tehdit altındaki tarihi, kültürel yapı ve değerlerinin muhafaza edilmesi, günümüze kadar korunabildiği kadar korunmuş mevcut kent hafızasının silinmemesi ve kent kullanıcılarının İstanbul’ larını, ilçelerini, mahallelerini, cadde ve sokaklarını, konut haklarını; savunma ve ilgili taleplerini dile getirilmelerinde destek ve öncü olabilmeleri bakımından önemli rol ve görevler düşmektedir.

Ülkemiz, sivil oluşumlar ve onların faaliyetlerini, özellikle 1990’ lı yıllardan itibaren yoğun olarak deneyimlemeye başlamışken, 2000’ li yıllarda ‘küreselleşme’ olgusu ile birlikte sivil odaklı ifadeler ve muhalefetin, sayısı artış göstermiştir.

Yalçın ve Çavuşoğlu (2009), ‘kentsel muhalefet yapıları ve odakları’ olarak adlandırdıkları sivil girişimlere, meslek odaları, sendikalar, sivil toplum kuruluşları, politik örgütlü gruplar, sivil inisiyatifler, mahalle örgütlenmeleri, şemsiye organizasyonlar, üniversiteler, medya ve küresel sivil oluşumları dâhil etmektedir. Çalışmada ise çeşitlenen bu ‘kentsel muhalefet yapı ve odakları’; meslek odaları, mahalle dernekleri ve diğer sivil oluşumlar olarak daraltılmış ve kendi içlerinde basit bir biçimde sınıflandırılmışlardır.

- Kuruluşları belirli bir yasadan çıkış alan sivil oluşumlar: Meslek odaları, mahalle dernekleri,
- Kuruluşları belirli yasa ya da (bir takım) yasalardan bağımsız olan sivil oluşumlar: Diğer sivil oluşumlar.

Diğer sivil oluşumlar ile ifade edilen, özellikle İstanbul’ da adlarını daha sıklıkla duyuyor olduğumuz: ‘dayanışma’, ‘savunma’, ‘sekretarya’, ‘meclis’, ‘forum’, ‘hareket’, ‘direniş’ v.b. isimleri ile anılan sivil girişimlerdir. Bu girişimler, bahsi geçen ‘kentsel muhalefet yapıları ve odakları’ ndan sayılan meslek odaları, sendikalar, politik örgütlü gruplar, üniversite, medya ya da küresel sivil oluşumların yanında, kent belleğinden gelen ya da günümüzde deneyimlenen olay ve olgular etkisinde ortaya çıkmışlardır; örneğin ülkemizde yaşanan Taksim Gezi Parkı Olayları sonrasında, İstanbul başta olmak üzere pek çok il ve pek çok bölgede park forumları

kurulmuş, ‘dayanışma’, ‘savunma’, ‘meclis’, ‘hareket’, ‘direniş’ adları altında mahallelerden başlayan ve kimi yerlerde bölgesel örgütlülük düzeyine erişebilen sivil oluşumlar ortaya çıkmıştır.

Şekil 4.4 : İstanbul’ da sivil toplum hareketi bileşenleri²¹

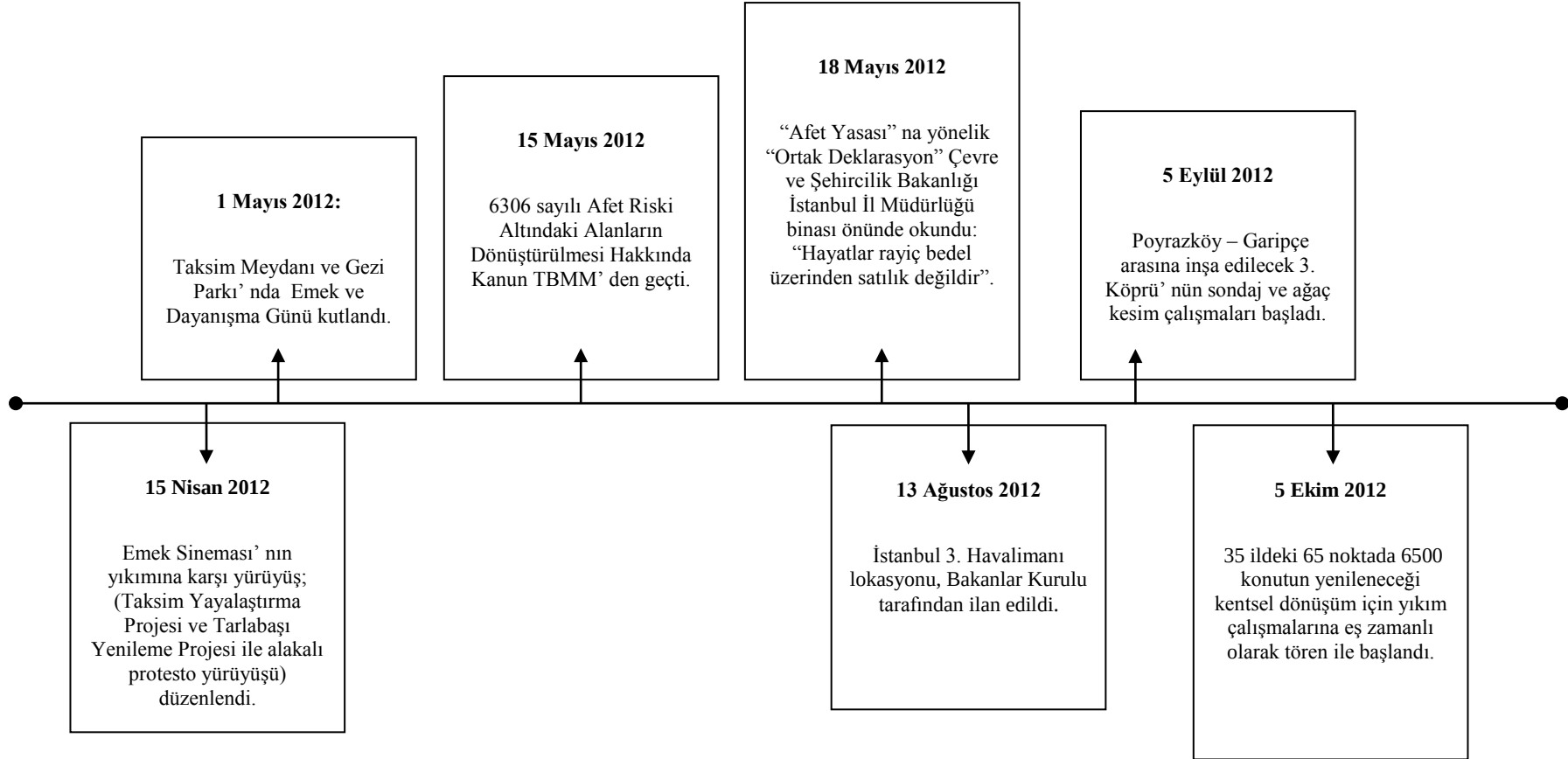
Demokrasinin egemen olduğu tüm dünya ülkelerine benzer, ülkemizde de onun temel dayanakları özgürlük, hak ve eşitlikler gereği, birbirine benzemeyen, farklı talep ve görüşlerin ortaya çıkması olağan ve olması gereken bir durumdur. İstanbul özelinde ortaya çıkmış sivil oluşumlar, bir yandan demokrasinin gerektirdikleri ile varlık bulmakta iken, diğer yandan ülke genelinde ya da İstanbul ölçeğinde egemenlerce, egemen olmayanlar (vatandaşlar ve mekan) hükmünde alınan tepeden inme kararların neticesinde ortaya çıkmaktadır.

Kentsel dönüşüm adı altındaki faaliyetlerinin uygulanabilmesi adına alınan, her biri bir diğerine eklemlenen karar ve uygulamalar, özellikle 2012 Mayıs ayında çıkartılan 6306 sayılı yasa ile birlikte tavan yapmıştır.

²¹ Şekil 4.4 : İstanbul’ da sivil toplum hareketi bileşenleri, Kasım 2013 tarihinde Toplum Temelli Kentsel Dönüşümde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: İstanbul Örneği tez kapsamında oluşturulmuştur.

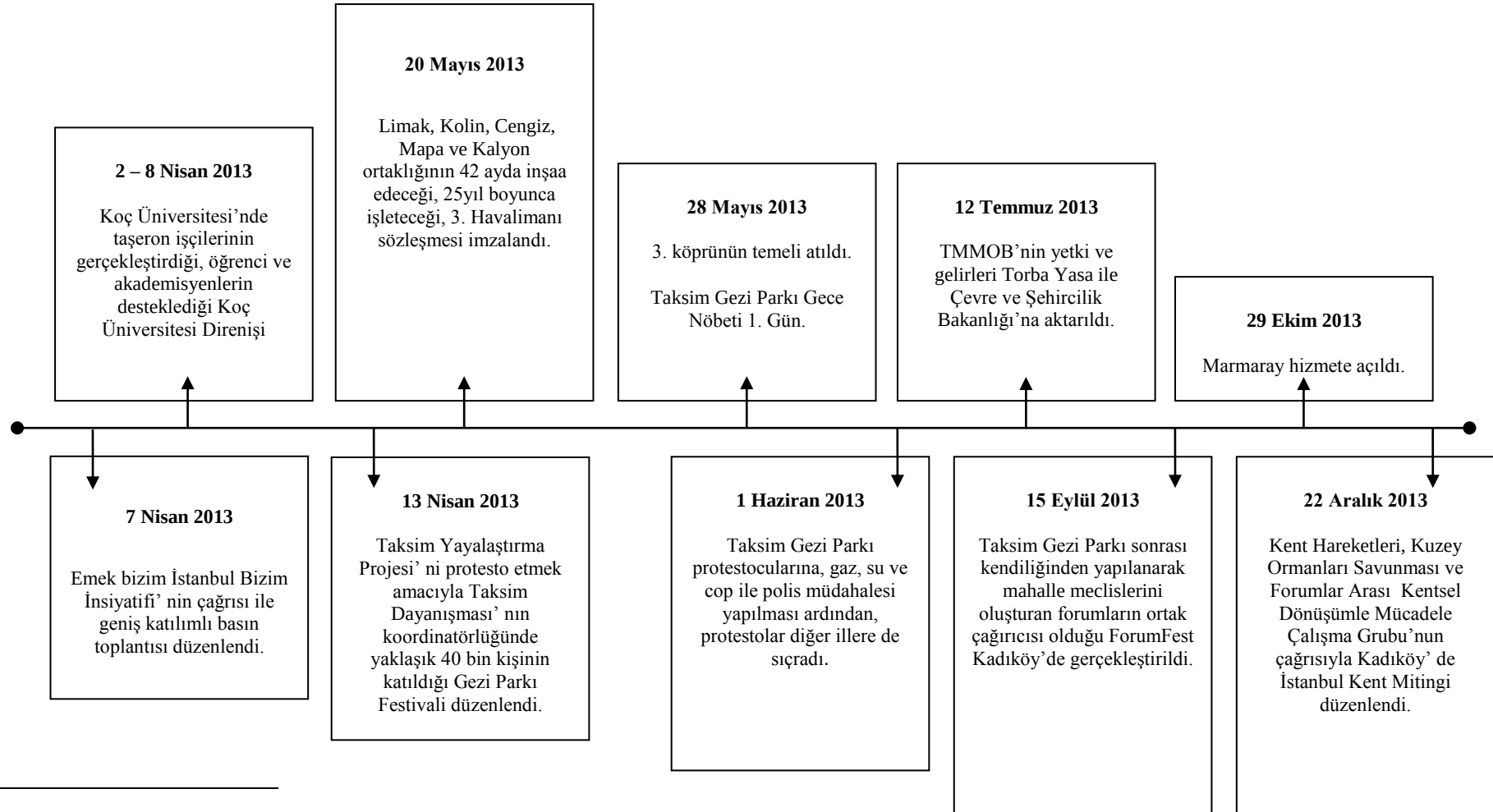
Kamuoyunda Afet Yasası olarak bilinen bu kanun, yenileme faaliyetlerinin deprem gerekçesine dayandırılarak tüm şehirlerde uygulanabilmesine olanak sağlayan bir yasa niteliğindedir. Yasa ile birlikte, İstanbul için hayati anlam taşıyan tüm uygulamalar meşru kılınabilecektir. Bu sebeple Afet Yasası' nın kabulü olan 2012 yılı ve kente dair uygulamalarının hız kazandığı 2013 yılı içerisinde, kentsel dönüşüm ile alakalı atılan adımlar ve bu adımlara sivil toplumca gösterilen önemli karşı duruşlar; birliktelikler Çizelge 4.6 ve Çizelge 4.7' de tarihsel olarak kısaca özetlenmiştir.

Çizelge 4.6 : İstanbul Kent Almancağı 2012 içerisinden çekilen bazı önemli tarihler²²

²² İstanbul Kent Almancağı 2012, TMMOB Şehir Plancıları Odası İstanbul Şube tarafından hazırlanan , Ocak 2013 basım tarihli yayındır.

Çizelge 4.7 : İstanbul Kent Almanağı 2013 içerisinde çekilen bazı önemli tarihler²³

²³ İstanbul Kent Almanağı 2013, TMMOB Şehir Plancıları Odası İstanbul Şube tarafından hazırlanan , Ocak 2014 basım tarihli yayındır.

4.4 İstanbul'da Kentsel Dönüşüm Çalışmaları ve Sivil Toplum Hareketi Saha Çalışması

Saha çalışması; kent mekânının şekillendirilmesinde önemli aktör gruplarından olan sivil toplum bileşenlerinden, İstanbul içerisinde kentsel dönüşüm uygulamaları ile alakalı faaliyet gösteren ya da söz sahibi olan, meslek odaları ve diğer sivil oluşumlar ile derinlemesine görüşmelerin yapılması, mahalle dernekleriyle ise derinlemesine görüşme ve anket çalışmasının uygulanmasına dayanmaktadır.

Ülkemizde gerçekleşmekte olan kentsel dönüşüm faaliyetlerinin iddia edildiği üzere toplum temelli olup olmadığı, bu süreçte sivil toplum kuruluşlarının, işlev ya da işlevsizliklerinin araştırılabilmesi adına, çalışmada örneklem olarak ele alınacak sivil oluşumlar; mahalle dernekleri, meslek odaları ve diğer sivil oluşumlar başlığı altında oluşumlarını; 'dayanışma', 'savunma', 'sekretarya', 'meclis', 'forum', 'hareket', 'direniş' v.b. kavramlar ile ifadelendiren tüm sivil inisiyatiflerdir.

Belirlenen sivil toplum kuruluşları; mahalle dernekleri, meslek odaları ve diğer sivil oluşumlar, etkinliklerinin daha net ele alınabilmesi adına kurumsal ve kurumsal yapıda olmayan niteliklerine göre ikiye ayrılmıştır. Belirli bir yasaya göre kurulmuş, tanımlanmış ve yetkili kılınmış olan oluşumlar; kurumsal nitelikli (meslek odaları, mahalle dernekleri), belirli bir yasadan bağımsız olarak faaliyetlerini sürdüren (diğer sivil oluşumlar) örgütlülükler ise kurumsal nitelikli olmayan sivil oluşumlar olarak değerlendirilmiştir.

Yapılan derinlemesine görüşmelerde;

- Mahalle dernek ve diğer sivil oluşumların kuruluş amaçları,
- Oda ve mahalle derneklerinin 'kurumsal' sayılabilecek iç işleyişlerinin incelenmesi,
- 'Kentsel dönüşüm' faaliyetleri ile ilgili oda, diğer sivil oluşumlar ve mahalle derneklerinin bilgi, fikir, duruş ve etkinliklerinin araştırılması,
- Mahalle dernekleri, meslek odaları ve diğer sivil oluşumların birbirleri ve diğer sivil toplum kuruluşları ile iletişimsel olarak etkinlikleri ve 'örgütlü olabilme' düzeylerinin çift taraflı olarak sorgulanması hedeflenmiştir.

Saha çalışması başlangıcında, kent ile ilgili alınan kararlarda söz sahibi olan ya da olması beklenen meslek odaları, kent ve kentte meydana gelen faaliyet ve aktivitelerle bağlantılı oluşturulmuş diğer sivil oluşumlar ve kentin farklı ilçe ve bölgelerinde faaliyet göstermekte olan mahalle dernekleri arasından, adını ‘kentsel dönüşüm’ ya da ‘afet riski’ ile daha sık ve yüksek sesle işitiyor olduğumuz bölgelerdeki sivil inisiyatiflerin özellikle müdahil edildikleri bir görüşmecisi listesi oluşturulmaya çalışılmıştır.

Bu aşamada özellikle faydalanılan, 6306 sayılı “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun” için ‘Ortak Deklarasyon’²⁴ daki imzacı listesinden nesnelliği sağlayabilmek adına, açık biçimde siyasi bir görüşe destek veren, ya da duruş sergileyen inisiyatifler liste dışında bırakılmıştır.

Bölge olarak özellikle ‘kentsel dönüşüm’ ya da ‘riskli alan’ ilan edilen alanlar ve komşulukları tercih edilmeye çalışılmış olup, olabildiğince farklı bölgelerde görüşmelerin yapılması hedeflenmiştir.

İki etaba ayrılmış olan saha çalışması, ilk etabı oluşturan, mahalle dernekleri ile derinlemesine görüşmeler ve anket uygulamalarının yapılması ile başlatılmıştır. Olabildiğince farklı bölgelerde görüşmelerin yapılması hedefi, özellikle mahalle dernekleri ile iletişime geçilmesi aşamasında, derneklere ulaşımı engelleyen, hatalı ya da eksik iletişim verilerinin varlığı ile sekteye uğramış, anket çalışması aynı bölge içerisinde yer alan ve iletişim verisinin doğruluğu saptanan ve ilk listeye eklenen farklı dernekler ile yapılarak tamamlanmıştır.

Mahallelerin kent mekânının ve onun sahip olduğu kurgusunun değiştirilmesi, yenilenmesi, yeniden organize edilmesi v.b. faaliyetlerin, muhtemel ve muhtemel olmayan çıktılarının, en hızlı ve tepkisel biçimde karşılık bulduğu mekansal ve sosyo – ekonomik birliktelikleri temsil etmesidir. Ayrıca mahalleler kuruldukları bölgelerin fiziksel, sosyo – kültürel v.b. kimliksel öğelerinin mekân üzerinde en okunabilir olduğu yerleşimleri temsil etmektedirler. Mahalle dernekleri ise çoğunlukla, bir grup ‘aktivist kimlikli’ nitelendirilen mahalle sakinlerince, mahalle kullanıcıları adına, mahalleyi alakadar eden görüş, talep, öneri v.b. düşüncelerin istişare edilip, ortak bir

²⁴ 18.05.2012 tarihinde, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı İstanbul İl Müdürlüğü önünde basın açıklaması ile okunan deklarasyondur.

Deklarasyonda Türkiye genelinde olmak üzere, farklı meslek odalarından, platformlara ve mahalle derneklerine, pek çok sivil inisiyatif imzacı listesinde yer almaktadır.

şemsiye altında dile getirildiği, mahallelerin sahip olduğu fiziksel, sosyo – kültürel, ekonomik v.b. niteliklerin, iyileştirilmesi, güzelleştirilmesinin hedeflendiği, bir taraftan mahalle sakinlerinin kendi aralarındaki iletişimini sağlarken, diğer taraftan yerel ya da merkezi idare birimleri ile mahalle arasındaki iletişim görevini de üstlenen, görece ‘kurumsal nitelikli’ sivil oluşumlardır. Mahalleler adına oluşturulan bu birliktelikler, sahip oldukları özellikleri ile; söz sahipliği ve katılımın en temel ve güçlü biçimde tezahür edildiği sivil örgütlülüklerdir. Mahalle ve mahalle derneklerinin sahip oldukları bu nitelikleri ile anket çalışmalarının, mahalle derneklerine uygulanmasına karar verilmiş ve saha çalışmaları başlatılmıştır.

4.4.1 Mahalle derneklerine uygulanan anket bulguları

Kenti oluşturan sosyo – ekonomik katmanlar incelendiğinde; mahalle dernekleri, en küçük komşuluk birimleri: ‘mahalle’ lerde gerçekleşen uygulama ve faaliyetlerde bireylerin talep ve önerilerini dile getirerek katılım gösterebilecekleri etkin ve çok sesli sivil oluşumlardır. Dernekler sahip oldukları bu nitelikleri ile karar alıcıların direkt olarak kent kullanıcılarının düşünce, talep ve önerilerine temas edilebilecekleri birlikteliklerdir.

Dünyada savunulan mahalle odaklı ya da yere özgü her türlü fiziksel ve sosyo – ekonomik yaklaşımın, işlenmemiş bu sebeple de en kıymetli olduğu, ‘zengin’ yaklaşımlar, en küçük ölçekli kent bileşenleri; mahallelerden, mahalleler ve kente dair dile getirilecek talepler de, mahalle sakinlerinin temsil eden; mahalle derneklerinden çıkacaktır.

Saha çalışmasında, mahalle derneklerine uygulanan anket uygulaması ile derneklere iki aşamalı soru setleri yöneltilmiştir. İlk aşama sorular derneğin oluşumuna ait olup; derneğin teşkilat yapılanması ve bu yapılanmanın nasıl ve hangi bileşenler etkisinde tanımlandığı, dernek iç işleyişinin ne şekilde yürütüldüğü, mali kaynakların ne şekilde sağlandığı ve yönetildiğini araştırmaktadır.

İkinci aşama soru setleri ise; derneğe ‘kentsel dönüşüm’ olgusu ve onun bileşenlerine dair sorular yöneltmekte; derneğin ülkemizdeki, sosyo – ekonomik boyutun göz ardı edildiği uygulamalara dair yaklaşımlarını sorgulamaktadır. Yine bu aşamada; derneklerin diğer sivil oluşumlar, meslek odaları ve hariçlerindeki mahalle dernekleri ile iletişim ve bağlantılarını da ortaya koymayı hedeflemektedir.

İstanbul içerisinde, 6306 sayılı “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun” için ‘Ortak Deklarasyon‘ daki imzacı listesinde yer alan ve görüşme yapılan mahalle dernekleri ve derneklerin ilçelere göre mekansal dağılımları aşağıdaki gibidir:

Çizelge 4.8 : Görüşme yapılan mahalle dernekleri²⁵

		Dernek Adı	Mevkii	İlçe
Anadolu Yakası	1	Mayısta Yaşam Eğitim ve Dayanışma Kooperatifi	Mustafa Kemal mah.	Ataşehir
	2	Ataşehir Yenişehir Mahallesi Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği	Yenişehir Mah	Ataşehir
	3	Emekvler Kültür ve Dayanışma Derneği	Mevlana	Ataşehir
	4	Mahalle Yaşam Dayanışma Derneği / Mayader	Koşuyolu	Kadıköy
	5	Kartal Hürriyet Mahallesi Geliştirme Güzelleştirme ve Koruma Derneği	Hürriyet Mah	Kartal
	6	Pendik Çınardede Mahallesi Geliştirme Güzelleştirme ve Koruma Derneği	Çınardede	Pendik
	7	Site ve Esenevler Mahalleleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği	Site ve Esenevler	Ümraniye
	8	Validebağ Gönüllüleri Derneği	Üsküdar	
	9	Kuzguncuklular Derneği	Kuzguncuk Mah	Üsküdar
	10	Beylerbeyliler Derneği	Beylerbeyi	Üsküdar
	11	Kandilli Derneği	Kandilli	Üsküdar
	12	Bakırköy Sivil Toplum Kuruluşları Platformu	Bakırköy	
	13	Çevre Dostları Derneği	Cevizlik	Bakırköy
	14	Boğaziçi Arnavutköylüler Derneği	Arnavutköy	Beşiktaş
	15	Arifi Paşa Korumuzu Güzelleştirme Derneği	Bebek	Beşiktaş
Avrupa Yakası	16	Boğaziçi Platformu	Emirgan	Beşiktaş
	17	Bebekliler Derneği	Bebek	Beşiktaş
	18	Ayaspaşa Çevre ve Güzelleştirme Derneği	Gümüşsuyu Mah.	Beyoğlu
	19	Tarlabaşı Toplumunu Destekleme Derneği / Tarlabaşı Toplum Merkezi	Kalyoncu Kulluğu Mah.	Beyoğlu
	20	Büyükçekmece Çevre Güzelleştirme Derneği	Büyükçekmece	
	21	Tarlabaşı Mülk Sahipleri ve Kiracıları Kalkındırma ve Sosyal Yardımlaşma Derneği	Aksaray	Fatih

²⁵ Listesi verilen mahalle dernekleri ile görüşmeler, 25.11.2013 – 13.12.2013 tarihleri arasında yapılmıştır.

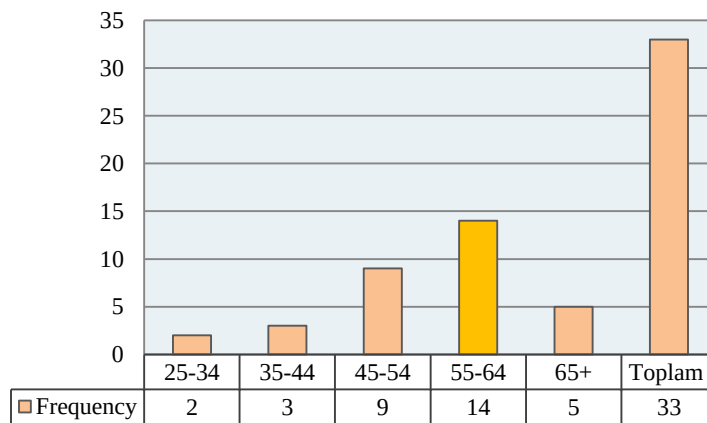
Çizelge 4.8 (devam) : Görüşme yapılan mahalle dernekleri.

Avrupa Yakası	22	Fener Balat Avvansaray Mülk Sahiplerinin ve Kiracılarının Haklarını Koruma ve Sosyal Yardımlaşma Derneği / Febayder	Balat	Fatih
	23	Mahalli İdareler Derneği İstanbul Şubesi	Zeyrek Mah.	Fatih
	24	Pınar Mahallesi Koruma Yaşatma ve Sosyal Yardımlaşma Derneği	Pınar Mah.	Sarıyer
	25	Reşitpaşa Mahallesi Koruma ve Dayanışma Derneği	Reşitpaşa	Sarıyer
	26	Çamlıtepe Mahallesi Güzelleştirme Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği	Derbent Mah.	Sarıyer
	27	Rumelihisarı Koruma ve Güzelleştirme Derneği	Sarıyer	
	28	Emirganı Sevenler Derneği	Emirgan	Sarıyer
	29	Büyükdere Çevre Kültür ve Güzelleştirme Der.	Büyükdere	Sarıyer
	30	Sarı Platform	Darüşşafaka	Sarıyer
	31	Emirgan Mahallesi 951 Ada Yerleşimciler Kooperatifi ve Derneği	Emirgan	Sarıyer
	32	Sarıyer Kent Konseyi	Ferahevler	Sarıyer
	33	Fatih Sultan Mehmet Mahallesi Yardımlaşma Kültür ve Güzelleştirme Derneği	FSM Mah.	Sarıyer

4.4.1.1 Anket sonuçlarının değerlendirilmesi

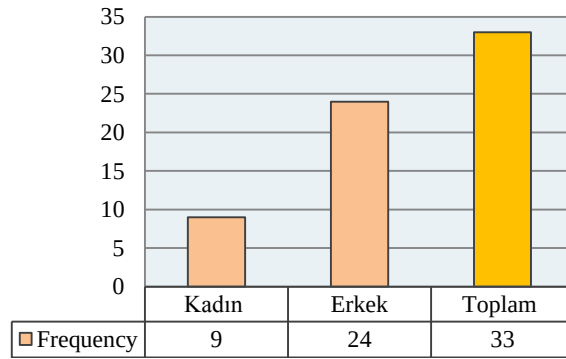
Dernek hakkında genel bilgiler:

S.1 Görüşülen kişi yaş:

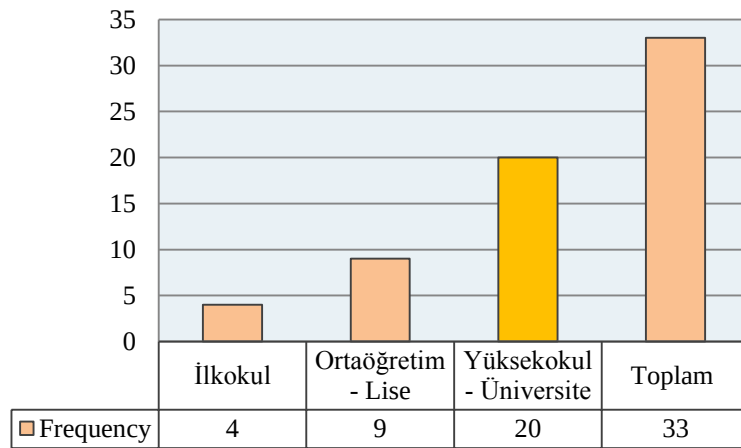

Görüşme yapılan 33 mahalle derneği üyesi incelendiğinde; yaş dağılımlarının 45-64 yaş arası çoğunlukta olduğu gözlenmektedir.

S.2 Görüşülen kişi cinsiyet:

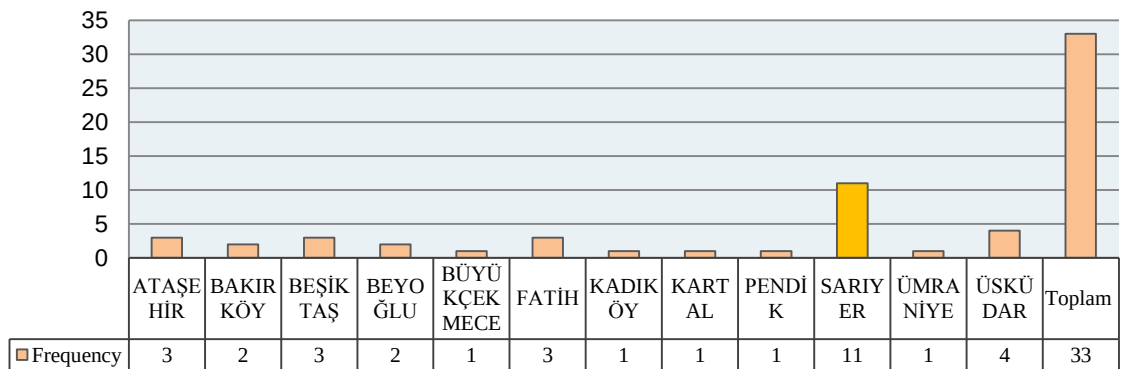

S.3. Görüşülen kişi eğitim durumu:

Görüşülen mahalle dernek üyelerinin eğitim düzeyleri, ortaöğretim ve özellikle yüksekokul – üniversite seviyesinde yoğunlaşmaktadır. Görüşmeler süresince okuma – yazma bilmeyen her hangi bir dernek üyesine rastlanmamıştır.

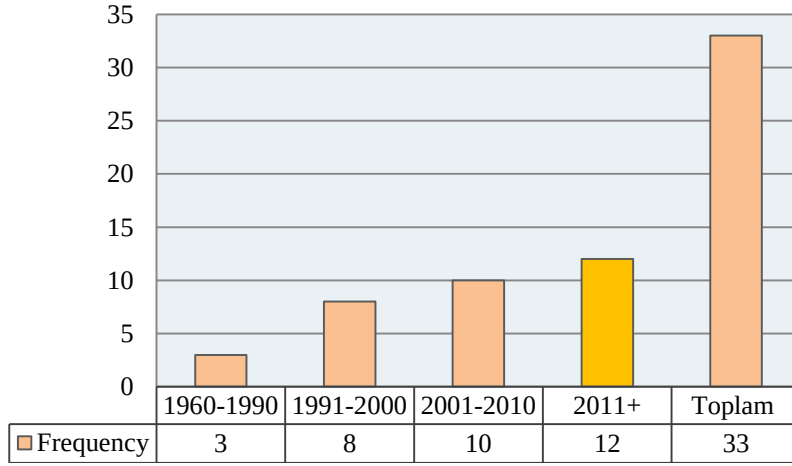
S.4 Derneğin İstanbul içerisindeki konumu:

Görüşme yapılan dernekler Anadolu yakasında; 11, Avrupa yakasında 22 adettir. Özellikle Sarıyer ilçesinde ilçe büyüklüğüne paralel olarak mevcut

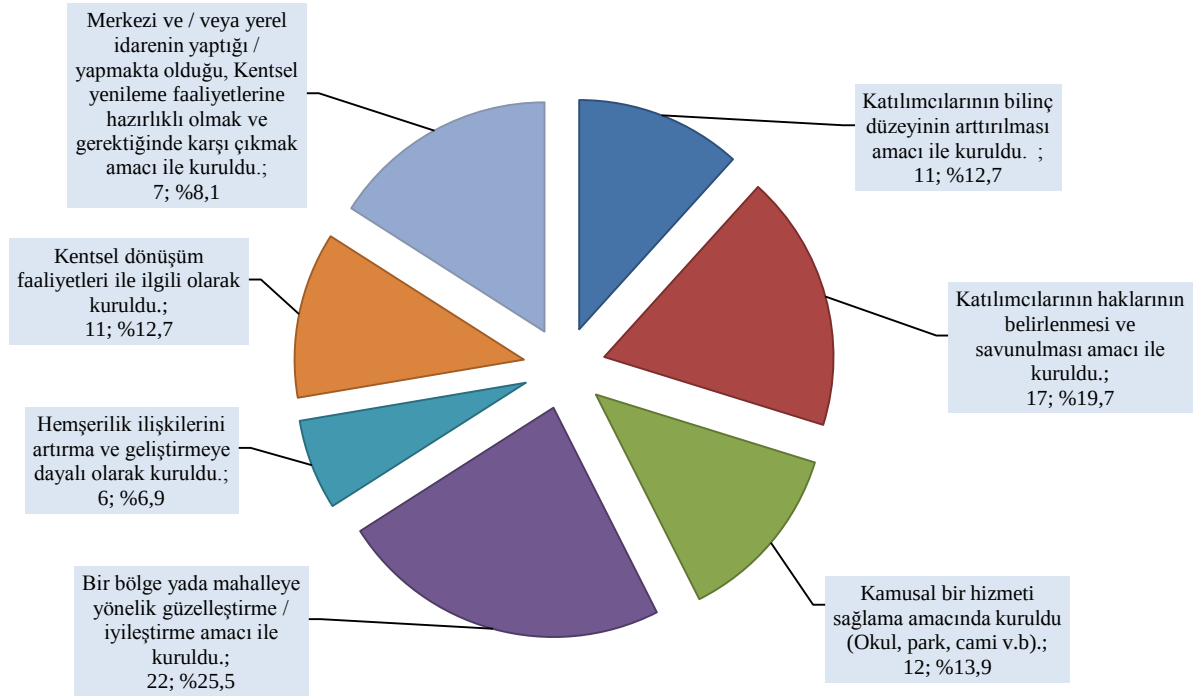
dernek sayısı diğer ilçelerden sayıca oldukça fazladır. Bu durum dikkate alınarak ilçede yapılan görüşmeler, diğer ilçelerden sayıca fazladır.

S.6 Derneğin faaliyete başlama tarihi:

Derneklerin faaliyete başlama tarihlerinin 1990 sonrasında kademeli olarak artış gösterdiği görülmektedir.

S.7 Derneğin ortaya çıkış sebebine verilen yanıtların tekrarlanma sıklıkları (Çoklu cevap içermektedir):

Derneklerce, yöneltilen “derneğin ortaya çıkış sebebi” sorusu;

- 11 kez katılımcılarının bilinç düzeyinin arttırılması,
- 17 kez katılımcılarının haklarının belirlenmesi ve savunulması,
- 12 kez kamusal bir hizmeti sağlama (Okul, park, cami v.b),
- 22 kez bir bölge yada mahalleye yönelik güzelleştirme / iyileştirme,
- 6 kez hemşerilik ilişkilerini artırma ve geliştirme,
- 11 kez kentsel dönüşüm faaliyetleri ile ilgili,
- 7 kez merkezi ve / veya yerel idarenin yaptığı / yapmakta olduğu, kentsel dönüşüm faaliyetlerine hazırlıklı olmak ve gerektiğinde karşı çıkmak

...amacı ile kuruldu yanıtları tekrarlanarak cevaplanmıştır.

Yöneltilen soru ile amaçlanan; derneklerin kuruluşlarının, ülkemizde ‘kentsel dönüşüm’ faaliyetlerinin hız kazandığı dönem ile paralellik gösterip göstermediği; bu tür faaliyetler ile oluşturulmaya çalışılan bir katılım mekanizmasının olup olmadığıdır.

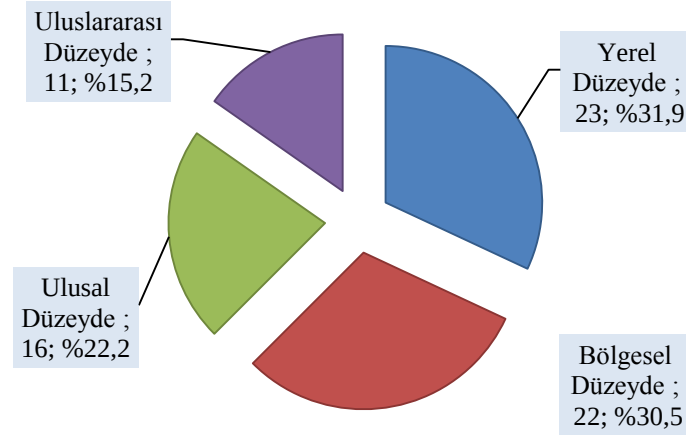
Yanıtların yinelenme sıklığı analiz edildiğinde, kuruluş amaçlarının, çoğunlukla bir bölge ya da mahalleye yönelik güzelleştirme, iyileştirme ve katılımcılarının haklarının belirlenmesi ve savunulması hedefinde olduğu görülmektedir.

Verilen yanıtlar arasında oranlama yapılacak olunursa, kurulma amaçlarında kentsel dönüşüm faaliyetlerinin de etkisi olduğunu belirten dernek sayısı, toplam görüşme yapılan dernek sayısının yaklaşık %30’ una tekabül etmektedir.

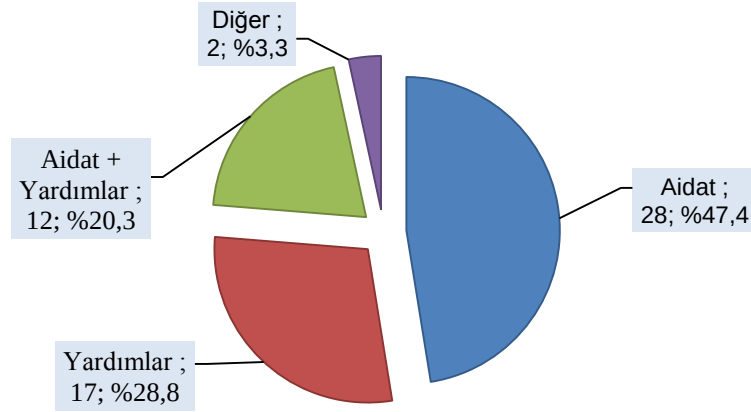
S.8 Derneğin etkinlik alanı cevapları tekrarlanma sıklıkları (Çoklu cevap içermektedir):

Yöneltilen; derneğin etkinlik alanı sorusuna derneklerce,

- 23 kez yerel düzeyde,
- 22 kez bölgesel düzeyde,
- 16 kez ulusal düzeyde,
- 11 kez de uluslar arası düzeyde etkin olunduğu yanıtı verilmiştir.

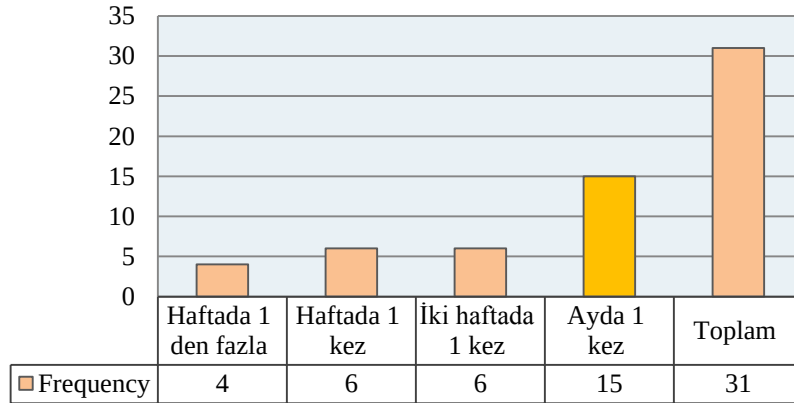
S.10 Derneğin maddi olarak kullanılabilir gelir kaynakları (Çoklu cevap içermektedir):

Derneğin kullanılabilir gelir kaynakları sorusuna verilen temel yanıt, üye aidatlarıdır. Aidatlara ek olarak, bazı dernekler bağış olarak edinilen gönüllü yardımlardan da faydalanmaktadır. Ancak bu durum tüm dernekler için geçerli olmadığı gibi, geçerli olan dernekler de dahil olmak üzere, tüm görüşülen derneklerde, üye aidatlarının düzenli ödenmemesinden kaynaklanan ekonomik problemler yaşanmakta olduğu belirtilmiştir.

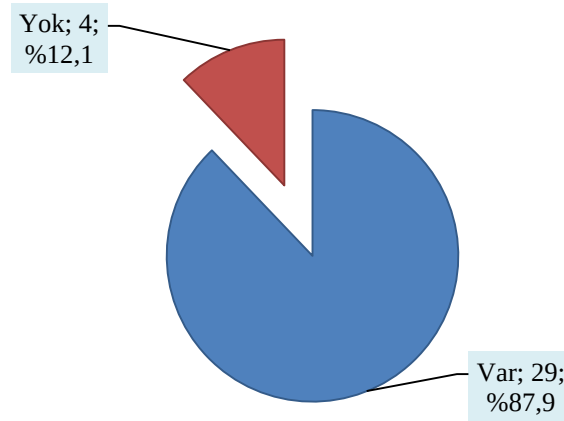
Soruda temel olarak aranan cevap; derneklerin meslek odaları kaynaklı maddi bir gelirlerinin olup olmadığıdır. Cevapta belirtilen yardımlar seçeneği sonrası derneğin odalardan gelen maddi bir geliri olup olmadığı sorusu kayıt dışı olarak yöneltilmiş ve odanın taraf olduğu dava açma süreçleri dışında derneğe yönelik her hangi bir maddi katkılarının olmadığı bilgisine ulaşılmıştır.

S.12 Derneğin toplanma sıklığı:

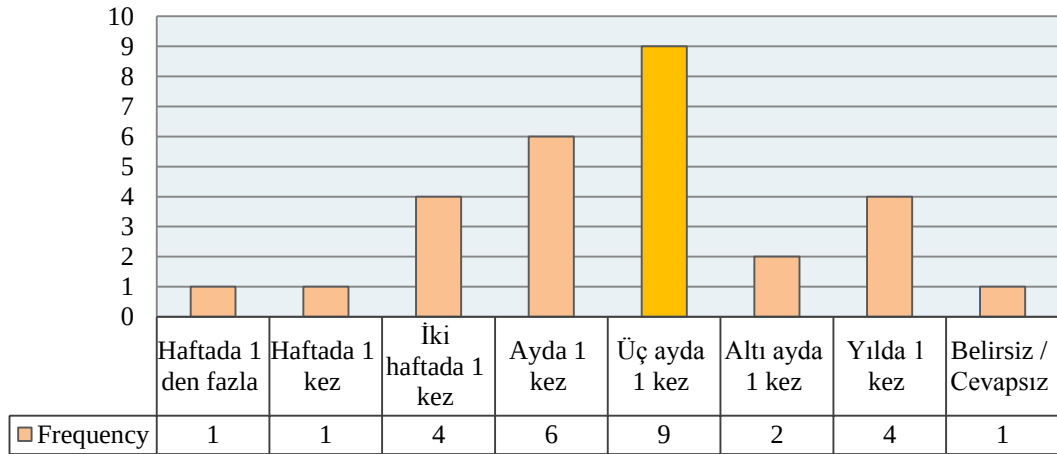
Soruda belirlenmek istenen; gerçekleştirilen yönetim kurulu toplantıları haricinde, dernek üyelerinin de katılımı ile gerçekleştirilen toplantıların düzenlenme sıklığının ne olduğudur. En fazla sayıda verilen yanıt olarak ayda 1 cevabı; 15 dernek tarafından verilmiştir. Bunun yanında haftada bir kez toplanan dernek sayısı 6, birden fazla toplanan dernek sayısı ise 4’ tür.

S.13 Derneğin faaliyet, etkinliklerinin olup olmadığı (Halk toplantıları, eğitim/bilgilendirme seminerleri, tiyatro/sinema gösterimleri v.b.):

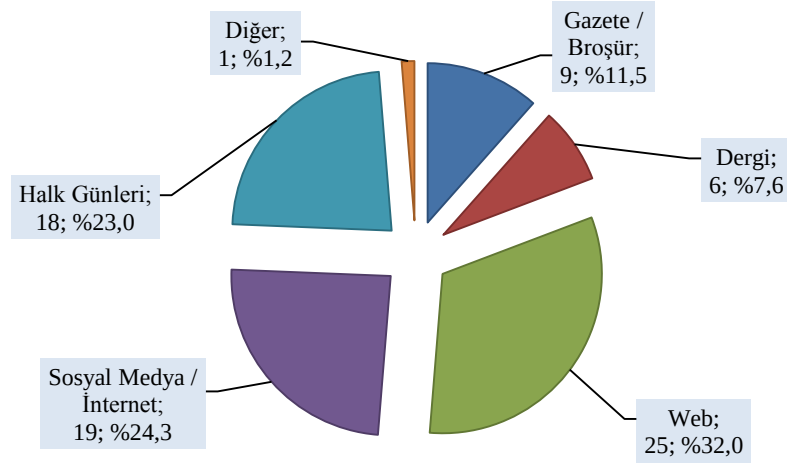
Derneğin faaliyet, etkinliklerinin olup olmadığı sorusuna 29 dernek olumlu, 4 dernek ise olumsuz yanıt vermiş olup, çoğunlukla maddi yetersizlikler sebebiyle her hangi bir faaliyet gerçekleştirmedikleri bilgisi verilmiştir.

S.14 Derneğin faaliyetlerinin düzenlenme sıklığı:

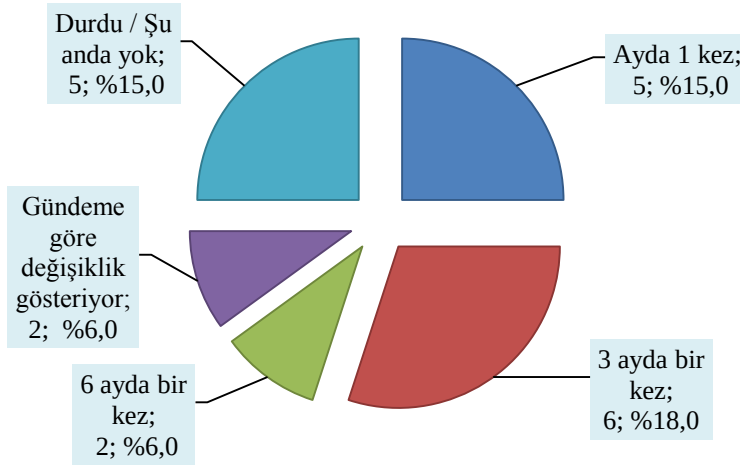
Halk toplantıları, eğitim/bilgilendirme seminerleri, tiyatro/sinema gösterimleri v.b faaliyetleri olduğunu belirten derneklerden 1 tanesinden, bu faaliyetleri haftada birden fazla düzenledikleri yanıtı, 1 tanesinden haftada 1 kez düzenledikleri yanıtı alınmıştır. Bunların yanında en fazla verilen cevap 9 dernekçe verilmiş olan; 3 ayda bir kez seçeneğidir.

S.15 Derneğin faaliyetlerinin türü (Çoklu cevap içermektedir):

Yöneltilen soruya dernekler, faaliyetlerini daha çok internet ve sosyal medya aracılığı ile yürütüyor olduklarını belirtmişlerdir. Ek olarak 18 dernek tarafından, mahalle sakinleri ile birebir etkileşimde bulunulabilecekleri halk toplantıları düzenlenledikleri bilgisi verilmiştir.

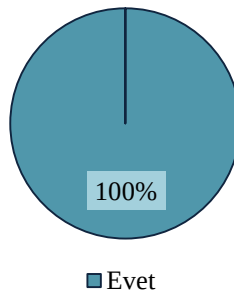
S.16 Derneğin yazılı basım ürünleri var ise bu ürünlerin basım sıklığı (gazete, dergi, broşür v.b.):

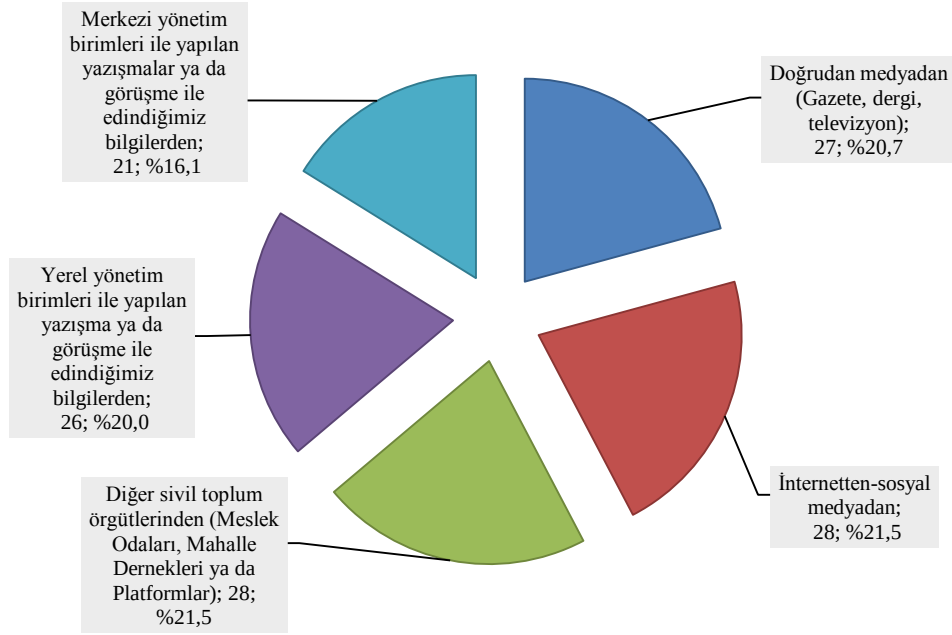
Derneğin yazılı basım ürünleri ve bu ürünlerin basım sıklıkları sorgulandığında, çoğunlukla yazılı basım ürünlerine sahip olunmadığı, sahip olan derneklerin ise yayın güncellemelerinin 3 ay ila 6 ay arasında değişiklik gösterdiği belirlenmiştir.

Kentsel dönüşüm ile alakalı bilgiler:

S.17 “Kentsel dönüşümün ne olduğunu biliyor musunuz, duydunuz mu?” sorusuna mahalle derneklerinin tamamının verdiği yanıt; evet olmuştur.

S.18 Kentsel dönüşüm faaliyetleri ile ilgili bilgiye nereden ulaşıyorsunuz?(Çoklu cevap içermektedir):

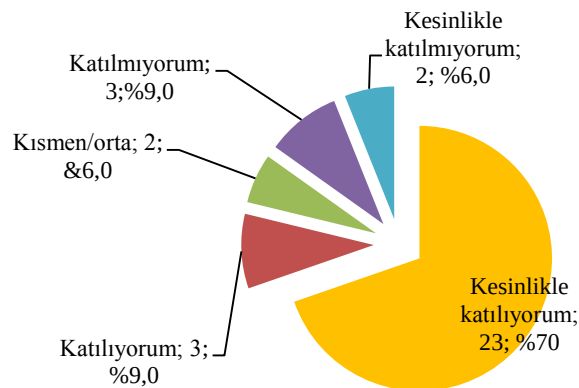

Kentsel dönüşüm ile alakalı bilgiye nereden ulaşıyor olduğu sorusuna verilen yanıt beklenildiği üzere, medya başta olmak üzere, ‘diğer sivil toplum örgütlerinden’ dir.

Verilen yanıtların tekrarlanma sıklıklarına göre, derneklerin diğer sivil toplum kuruluşları ile etkili bir iletişim içerisinde olmaları beklenmektedir. Savın doğruluğu, anketin devam eden bölümündeki sorular içerisinde irdelenmiştir.

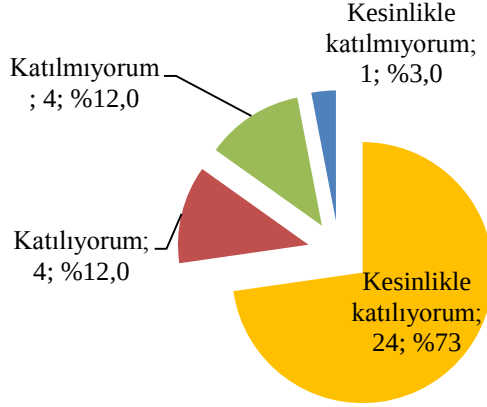
S.19 Kentsel dönüşüm ile ilgili yargılara katılım düzeyi:

a. Kamu yararını gözetmesi gereken bir kavramdır.

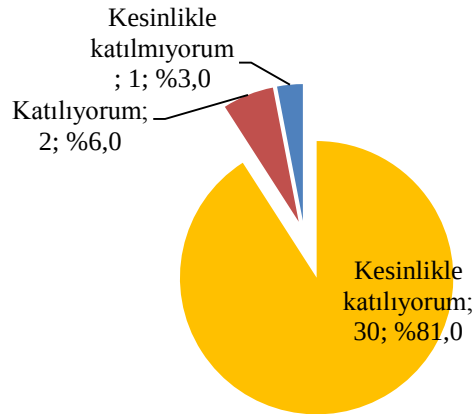

Kentsel dönüşümün, kamu yararını gözetmesi gereken bir kavram olması gerektiği savına kısmen katılan, katılmayan ve kesinlikle katılmayan dernekler, kamu yararının durumdan duruma göre değişiklik gösteren; yalnızca uygulamaların gerçekleştirildiği alanlarda yaşayan bireyleri ilgilendiren bir durum olduğu kabulü ile yanıtlamışlardır.

b. Toplumsal fayda sağlama öncelikli bir kavramdır.

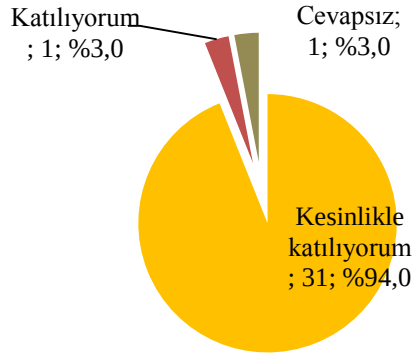
c. Kentsel dönüşümün toplumun yalnızca belirli bir kesiminin çıkarlarını gözetmesi hatalıdır.

‘Toplumsal fayda’ ve ‘yalnızca belirli bir kesiminin çıkarları’ ifadeleri ‘kamu yararı’ ile ilgili verilen yanıtların, anlam olarak gerektirdiği koşulları sağlayıp sağlamadığını belirlemek adına yöneltilmiştir.

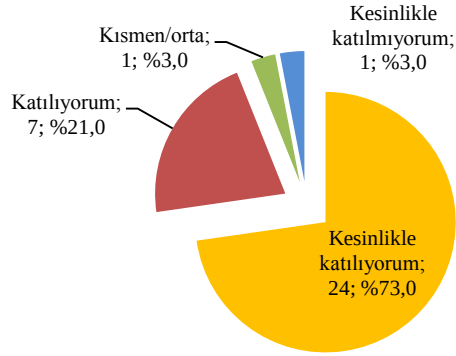
Verilen yanıtlar, kavramın içeriği ile ilgili, bir takım soru işaretlerinin varlığını gösteriyorsa da, rakamsal olarak incelendiğinde, birbirleri ile tamamen zıt yanıtların verilmediği görülmektedir.

d. Kentsel dönüşümde rant kaygısının temel sürücü güç olması hatalıdır.

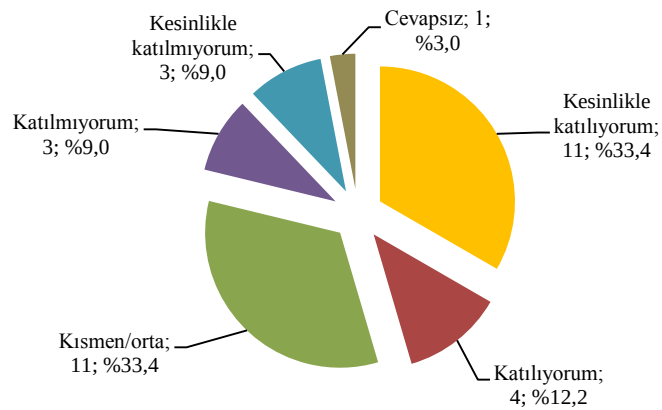

S.20 Kentsel dönüşümden beklentileriniz nelerdir:

a. Kentsel dönüşüm fiziksel çevre niteliklerini iyileştirmelidir.

b. Kentsel dönüşüm istihdam sağlamalıdır.

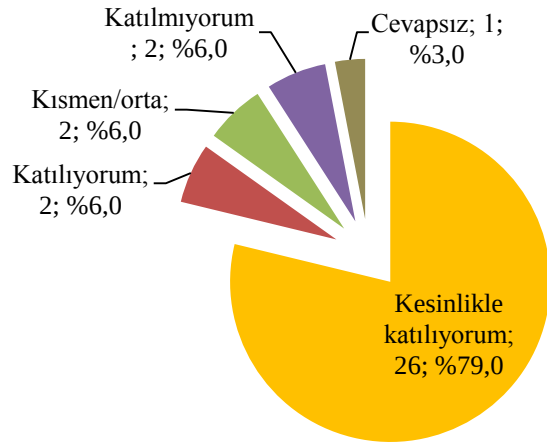
c. 'Kentsel dönüşümde sosyal ve kültürel yapı dikkate alınmalıdır.'

Yargıya tüm katılımcılar 'evet' yanıtını vermiştir.

Yöneltilen a, b ve c şıklı önermeler ile derneklere göre, kentsel dönüşümün hangi tür faaliyetleri içeriyor olduğunun anlaşılmasına çalışılmıştır.

Verilen yanıtlardan kentsel dönüşüm faaliyetlerinin fiziksel bir takım iyileştirmeler yapması, bunları yaparken de sosyo – kültürel nitelikleri göz önünde bulundurması gerektiği düşüncesi çıkarılmaktadır. Ancak kentsel dönüşümün istihdam sağlayıp sağlamayacağı ile ilgili yöneltilen önermeye verilen yanıtlar, yine kentsel dönüşümün aslında hangi uygulama ve aksiyonları kapsadığı, ne tür amaçları ve uygulamaaraçlarının olabileceği ile alakalı, eksik bilginin varlığına işaret etmektedir.

d. Kentsel dönüşüm sürecinde söz konusu alanda yer alan bütün tarafların görüş ve onaylarının alınması gerekmektedir.

e. ‘Kentsel dönüşüm faaliyetleri ile alandan ayrılan kullanıcılar, kentsel dönüşüm sonrası bu alanlara geri dönmelidir’ yargısına katılım derecelerine verilen cevapların rakamsal olarak dağılımı aşağıdaki gibidir.

		Katılım Dereceleri					
		Kesinlikle Katılı yorum	Katılı yorum	Kısmen / Orta Katılı yorum	Katıl mıyo rum	Kesinlikle Katılmıyo rum	Cevapsız
Kullanıcılar	Mülk Sahipleri	30	1	-	-	2	-
	Uzun Süreli Kiracılar	20	4	7	-	1	1
	Kısa Süreli Kiracılar	13	4	9	4	2	1
	Tapu-tahsis Belge Sahipleri	23	3	1	2	3	1

Kentsel dönüşüm faaliyetleri ile alandan ayrılan kullanıcılardan; dönüşüm faaliyetleri sonrası alana kesinlikle geri dönmesi gerektiği düşünülen kullanıcılar, 30 kişinin vermiş olduğu ortak yanıt ile ‘mülk sahipleri’ dir.

f. Kentsel dönüşüm aktif katılıma dayalı bir süreç ile gerçekleştirilmelidir.

Katılım Dereceleri	Cevapların tekrarlanma sıklığı
Kesinlikle Katılıyorum	29
Katılıyorum	3
Cevapsız	1

g. İnşaatların yapım sürecinde alandan çıkarılan kullanıcılara belirli süreler için geçici konut ya da kira yardımı olanakları sağlanmalıdır.

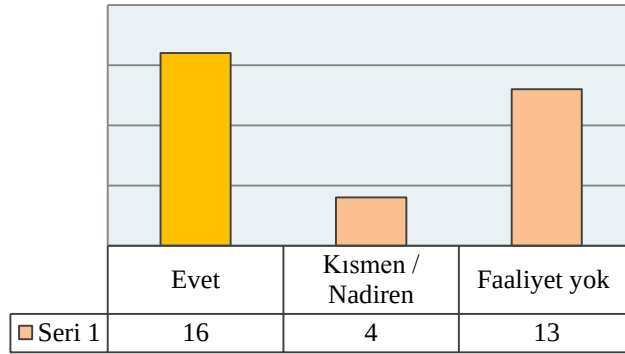
Katılım Dereceleri	Cevapların tekrarlanma sıklığı
Kesinlikle Katılıyorum	32
Katılıyorum	1

‘Alandan çıkarılan kullanıcılar’ vurgusunun özellikle yapıldığı g şıklı önermeye derneklerden biri hariç, tamamı *inşaatların yapım sürecinde alandan çıkarılan kullanıcılara belirli süreler için geçici konut ya da kira yardımı olanakları kesinlikle sağlanmalıdır* yanıtını vermiştir. Bunun yanında, e şikkında yöneltilen; *uzun süreli ve kısa süreli kiracıların dönüşüm faaliyetleri sonrası alana geri dönmesi sağlanmalıdır* ibaresine; ‘kesinlikle katılıyorum’ dan ‘kesinlikle katılmıyorum’ a çeşitlenen yanıtlar verilmiştir. Bu noktada ‘alandan çıkarılan kullanıcılar’ ile hangi ilgi gruplarının kastedildiği ve derneklerin kentsel dönüşüm alanında bulunan kısa ya da uzun süreli kiracılara olan yaklaşımları belirsizlikler içermektedir.

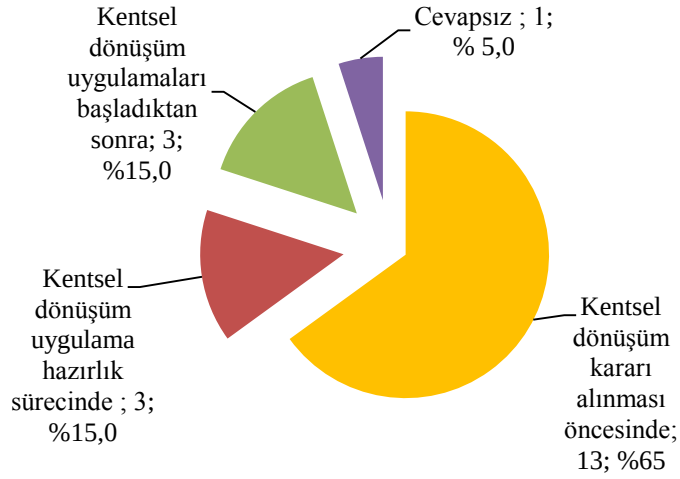
h. Kentsel dönüşüm projelerinde orta ve düşük gelir gruplar için sosyal konut nitelikli (satılık yada kiralık) konut seçenekleri de üretilmelidir.

Katılım Dereceleri	Cevapların tekrarlanma sıklığı
Kesinlikle Katılıyorum	32
Katılıyorum	1

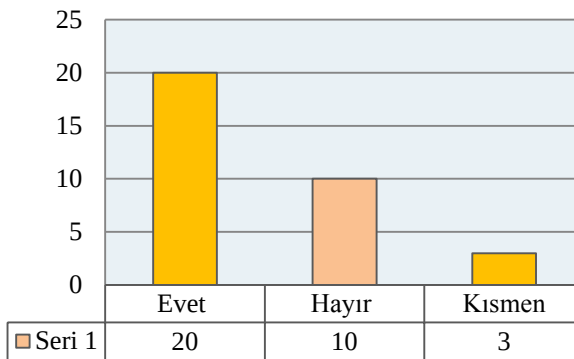
S.21 Derneğiniz merkezi/yerel idarelerce yürütülen kentsel dönüşüm uygulamalarında aktif midir?:

S.22 Derneğiniz merkezi / yerel idarelerce yürütülen kentsel dönüşüm uygulamalarının hangi aşamasında aktiftir:

S.23 Ülkemizdeki kentsel dönüşüm faaliyetleri ile ilgili, dernek içi deneyimlenen, yaşanan zorluklar var mıdır?:

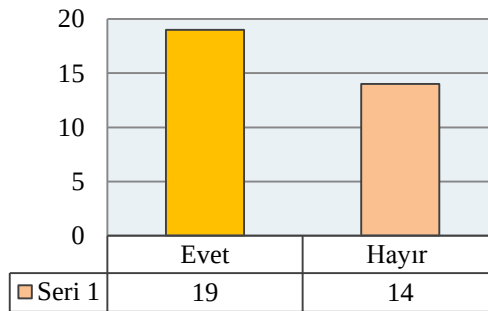

Ülkemizdeki kentsel dönüşüm uygulamalarında, derneğin bu uygulamalardaki aktifliği, katılım gösterebilme düzeyinin anlaşılabilmesi, derneğin deneyimlediği zorlukların varlığı ise, bu zorlukların derneği ne ölçüde etkilediğinin anlaşılabilmesi adına yöneltilmiştir.

Deneyimlenen ya da deneyimlenmekte olan zorluklar, dernek içi; derneğin iç işleyişi ve dernek dışı; derneğe dışarıdan etki ettiği varsayılan mevcut konjunktür, yasal mevzuat, güncel olaylar, hükümet politikaları v.b., zorluklar olmak üzere gruplandırılmıştır.

Dernek İçi Deneyimlenen Zorluklar	Cevap Seçenekleri		
	Evet	Hayır	Kısmen
Dernek içerisinde yaşanan bireysel görüş ayrılıkları	6	7	9
Finansal kaynakların yetersizliği.	18	2	2
Tanıtıcı faaliyetlerin yetersizliği.	12	4	6
Kentsel dönüşüm faaliyetlerinden etkilenen paydaşların (mülk sahipleri, uzun süreli kiracılar, kısa süreli kiracılar, uzun süreli yasal hakkı olmayan tapulu – tapusuz malikler, kısa süreli yasal hakkı olmayan tapulu – tapusuz malikler) derneklere olan önyargısı.	6	13	3

S.25 Ülkemizdeki kentsel dönüşüm faaliyetleri ile ilgili, dernek dışı deneyimlenen / yaşanan zorluklar var mıdır?:

Dernek Dışı Deneyimlenen Zorluklar	Cevap Seçenekleri			
	Evet	Hayır	Kısmen	Cevapsız
Kentsel dönüşüm faaliyetleri ile ilgili merkezi ve yerel idare birimlerinden bilgi alınmasında zorluk yaşanması.	14	3	1	1
İdareye (merkezi ve yerel yönetim) kentsel dönüşüm ile ilgili görüş ve taleplerin aktarılması aşamasında zorluk yaşanması.	14	4	1	-
Mahalle düzeyinde yeterli destek alınamaması.	7	4	7	1
Yerel yönetimler ile farklı görüşlere sahip olunması.	12	4	3	-
Kentsel dönüşüm gerçekleştirilecek alanlarda yaşayan uzun süreli kiracılar ile uzlaşmada karşılaşılan zorluklar.	4	10	1	4
Merkezi yönetim ile farklı görüşlere sahip olunması.	14	3	1	1
Birbirinden farklı sosyo - kültürel niteliklere sahip bireylerin haklarının savunulmasında karşılaşılan zorluklar.	8	6	2	3
Kentsel dönüşüm alanlarında mülkiyet yapısının karışıklığından kaynaklanan sorunlar.	8	6	2	3
Kentsel dönüşüm gerçekleştirilecek alanlarda yaşayan kısa süreli kiracılar ile uzlaşmada karşılaşılan zorluklar.	4	7	3	5
Diğer dernekler ile yaşanan iletişim eksikliği.	4	12	2	1
Kentsel dönüşüm gerçekleştirilecek alanlarda yaşayan mülk sahipleri ile uzlaşmada karşılaşılan zorluklar	6	7	3	3
Kentsel dönüşüm gerçekleştirilecek alanlarda yaşayan uzun süreli yasal hakka sahip olmayan (tapulu malik, tapusuz malik) kullanıcılar ile uzlaşmada karşılaşılan zorluklar.	2	12	2	3
Kentsel dönüşüm gerçekleştirilecek alanlarda yaşayan kısa süreli yasal hakka sahip olmayan (tapulu malik, tapusuz malik) kullanıcılar ile uzlaşmada karşılaşılan zorluklar.	3	11	2	3

Dernek dışı deneyimlenen zorluklar incelendiğinde en fazla dile getirilen olumsuzluk; derneklerin merkezi veya yerel idare birimleri ile temasları sırasında, idare birimlerince bilgi paylaşımının sınırlı tutulması kaynaklı ‘iletişimsizlik hali’ olduğu belirtilmiştir.

Dernekler ve alandaki kullanıcılar arasında, iletişimsizlik ve alanın kendine has özelliklerden kaynaklanan; mülkiyet yapısı, kullanıcı profili v.b., ciddi bir problemin yaşanmamış / yaşanmıyor olduğu sonucu çıkartılmaktadır.

S.27 Aşağıda sayılan ilgi gruplarından hangileri, kentsel dönüşüm projelerinde aktif katılımın sağlanmasında rol almalıdırlar?:

		Katılım Dereceleri					
		Kesinlik le Katılı yorum	Katılı yorum	Kısmen / Orta Katılı yorum	Katımı yorum	Kesinlikle Katılımı yorum	Cevapsız
İlgi Grupları	Mülk Sahipleri	31	2	-	-	-	-
	Kiracılar	16	5	6	5	1	-
	Tapu-Tahsis belge sahipleri	25	2	1	2	3	-
	Yasal Hakkı Olmayan (Tapulu Malikler / Tapusuz Malikler) Kullanıcılar	15	1	4	5	7	1
	Odalar	26	3	2	-	1	1
	Dernekler	29	2	1	-	1	-
	Diğer sivil oluşumlar	29	3	-	-	1	-
	Merkezi Yönetim Birim Temsilcileri	26	6	-	-	1	-
	Yerel Yönetim Birim Temsilcileri	28	5	-	-	-	-
	Üniversiteler	27	3	3	-	-	-
	Özel sermaye yatırımcıları	4	2	7	4	16	-

Aktif katılım süreçlerinde, hangi ilgi gruplarının yer alması gerektiği sorgusu; derneklerin, katılım olgusuna yaklaşımlarını da betimlemektedir.

Çoğunlukla, tüm ilgi gruplarının aktif katılım süreçlerine katılmaları gerektiğini savunan derneklerin, daha önce kiracılar ile alakalı kaygı taşımayan yaklaşımları, kiracıların aktif katılım süreçlerine dahil olmaları gerektiği savı dikkate alındığında görece daha olumlu niteliklidir, ancak tüm süreç düşünüldüğünde, oluşumlar

içerisinde kiracılar aleyhine önemli bazı nüansların eksik kaldığı değerlendirilmesi yapılabilir.

Yasal hakka sahip olmayan, tapulu ya da tapusuz olarak belirtilen alanlarda ikamet etmiş ve alanın sosyo – kültürel dokusunun, mahalle kimliğinin oluşumunda, alana eklenmiş kullanıcıların, aktif katılım süreçlerine müdahil olması konusunda da farklı görüşler ifade edilmiştir.

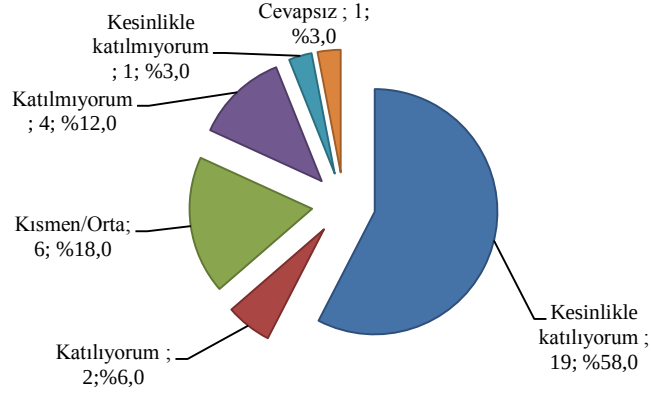
Bir diğer aktör grubu; özel sektör yatırımcılarının gerçekleştirilecek aktif katılım süreçlerine müdahil olup, olmamaları gerekliliğinin sorgusuna, büyük ölçüde ‘kesinlikle katılmıyorum’ yanıtının verilmiş olması; ülkemizde yaşanmakta olan kentsel dönüşüm faaliyetlerinin kamuoyunda oluşturduğu olumsuz önyargıya da işaret etmektedir. Öyle ki, özel sektör yatırımcı temsilcileri dahil, ‘kapital’ kaynaklı olarak gelecek tüm talep, öneri ve uygulamaların, alanda yaşayan ilgi grupları aleyhine olacağı yargısı görüşmeler süresince analiz edilmiştir.

20. sorunun d şıkında yöneltilen: “*Kentsel dönüşüm sürecinde söz konusu alanda yer alan bütün tarafların görüş ve onaylarının alınması gerekmektedir.*” yargısına yaklaşık %80 oranında ‘kesinlikle katılıyorum’ yanıtının verilmiş olması değerlendirildiğinde; başta katılım ve kamu yararı kavramları olmak üzere, demokratik topluluklar adına hayati anlamlar ifade eden bileşenlerin, taşıdıkları anlamlar ve gerektirdikleri davranış biçimleri ile çelişen bir bilinç düzeyine sahip olduğunu göstermiştir.

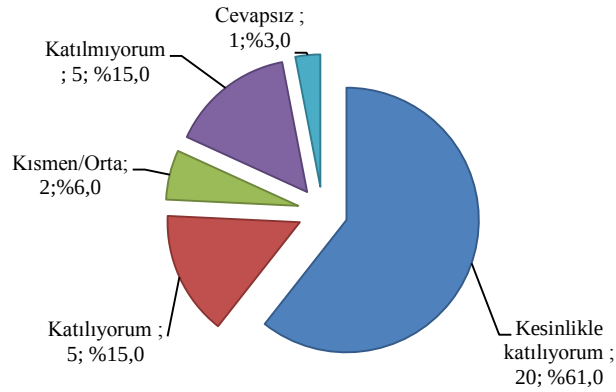
	Katılım Dereceleri					
	Kesinlikle Katılı yorum	Katılı yorum	Kısmen / Orta Katılı yorum	Katılmı yorum	Kesinlikle Katılmı yorum	Cevapsız
Kiracılar	16	5	6	5	1	-
Yasal Hakkı Olmayan (Tapulu Malikler / Tapusuz Malikler)	15	1	4	5	7	1
Kullanıcılar						
Özel sermaye yatırımcıları	4	2	7	4	16	-

28. soruda, “Size göre kentsel dönüşüm projelerinde idarenin (merkezi ya da yerel yönetim) uyguladığı katılım nasıl tarıflenebilir?” sorusu ile mahalle derneklerinin karar alıcılar hakkında sahip oldukları yargıları; yapılan, yapılmakta ya da yapılacak olan kentsel dönüşüm faaliyetleri kaynak gösterilerek sorgulanmıştır.

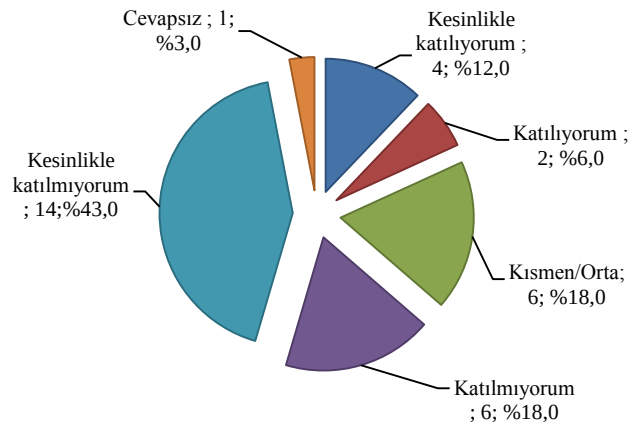
a. Göstermelik ve sahte bir katılımdır.

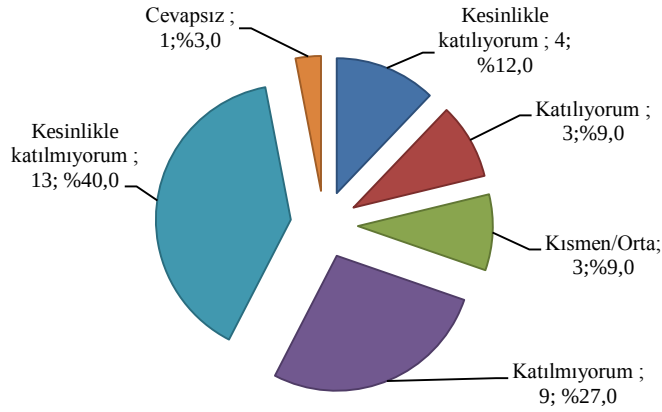
b. Merkezi ve yerel idare birimlerinin; kendileri, özel yatırımcıları ve arazi sahiplerini gözettiği temsili bir katılımdır.

c. Uygulamalardan etkilenecek bireylerin tamamının faydasını gözetten bir katılımdır.

d. Toplumun tüm kesimlerinin faydasını gözeten bir katılımdır.

Yöneltelen önermelere verilen cevaplar incelendiğinde, büyük oranda kullanıcıların yerel ve merkezi idare birimlerine karşı ‘güvensizlik’ yaşıyor oldukları belirlenmiştir.

S.29 Kentsel dönüşüm uygulamalarında, dönüşüm alanında yaşayan paydaşların mağduriyet yaşamaları durumunda; mağduriyet derecelerini sınıflandırabilir misiniz? (‘Kesinlikle katılıyorum’ dan ‘kesinlikle katılmıyorum’ skalasına paralel, en fazla mağduriyet yaşadıkları düşünülen kullanıcılardan, en az ya da mağduriyet yaşamadıkları düşünülen kullanıcılara bir sıralamanın yapılması istenmiştir):

		Katılım Dereceleri					
		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen / Orta Katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Cevapsız
İlgi Grupları	Mülk Sahipleri	19	5	6	2	-	1
	Uzun Süreli Kiracılar	19	8	4	-	1	1
	Kısa süreli yasal hakkı olmayan (tapulu malik, tapusuz malik) kullanıcılar	17	2	7	3	4	-

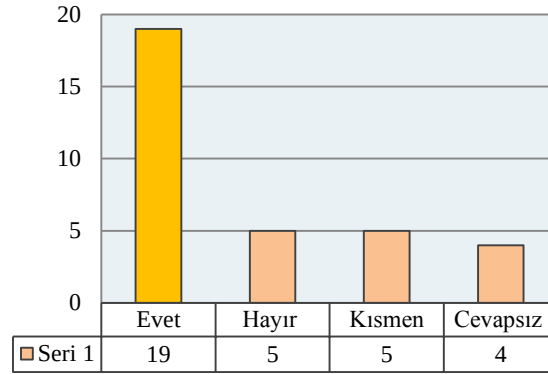
Kısa süreli kiracılar	13	4	6	5	3	2
Uzun süreli yasal hakkı olmayan (tapulu malik, tapusuz malik) kullanıcılar	16	5	5	1	4	2

S.30 Kentsel dönüşüm faaliyetleri ile ilgili yöneltilen; **Türkiye, İstanbul ve bulundukları ilçeler özelinde yapılan kentsel dönüşüm faaliyetlerden haberdar olup olmadıkları**, bilgisini ölçmeyi amaçlayan soruya verilen yanıtlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

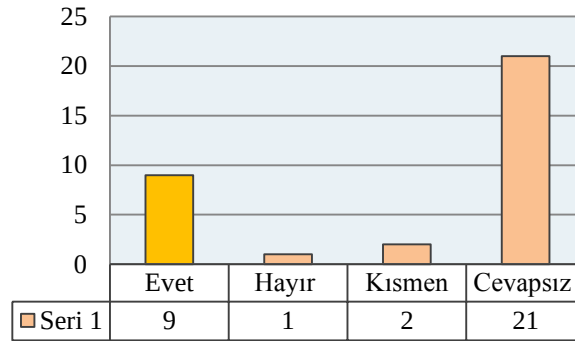
	Türkiye	İstanbul	İlçe
Evet	30	29	29
Hayır	-	-	2
Kısmen	3	4	2

Verilen yanıtlara göre derneklerin büyük çoğunluğu, uygulanmakta olan kentsel dönüşüm proje ve uygulamalarından haberdardır. Verilen yanıtlara göre; derneklerin ilan edilen tüm proje ve uygulamalardan haberdardır olmaları ve bu konudaki farkındalıklarını, katılım süreçlerinde aktif yer alarak koyuyor olmaları beklenmektedir. Ancak aynı soruda geçen; *‘derneğin diğer bazı sivil toplum kuruluşları ile iletişimde olup olmadığı’* sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde, sorunun çok boyutlu ve göreceli değerlendirilmesi gerekliliği yanında, durum bir önceki yargıya verilen yanıtlardan yapılan çıkarımlar ile paralellik göstermemektedir. “Derneğiniz sivil toplum örgütlerinden; meslek odaları, diğer sivil oluşumlar ve mahalle dernekleri ile kentsel dönüşüm faaliyetleri ile alakalı irtibat halindedir.” savlarına ayrı ayrı verilen yanıtların dağılımı aşağıdaki gibidir.

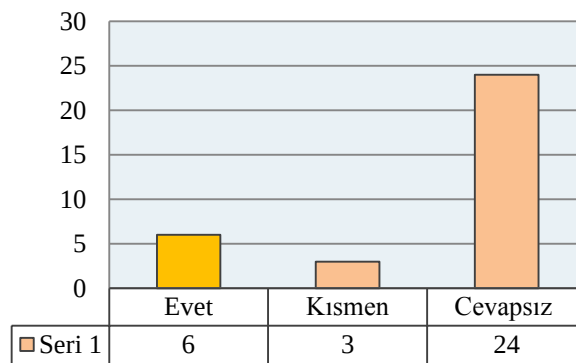
- a. Derneğiniz, meslek odaları ile, kentsel dönüşüm faaliyetleri ile alakalı irtibat halindedir.

- b. Derneğiniz, diğer mahalle dernekleri ile kentsel dönüşüm faaliyetleri ile alakalı irtibat halindedir.

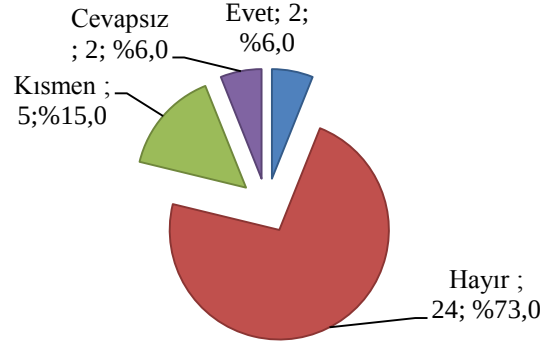
- c. Derneğiniz, diğer sivil oluşumlar ile kentsel dönüşüm faaliyetleri ile alakalı irtibat halindedir.

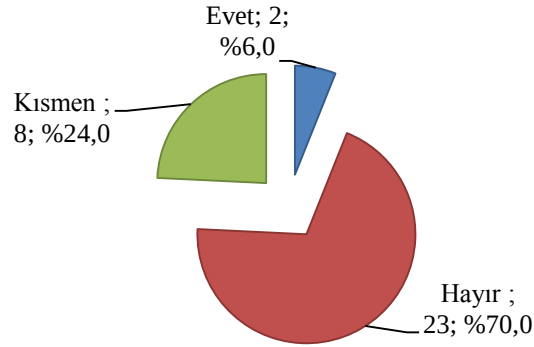
Son olarak aynı soru altında derneğe, merkezi ve yerel karar alıcı mekanizmaların, kentsel dönüşüm uygulamaları ile ilgili Türkiye ve İstanbul özelinde başarılı olup olmadıklarına dair düşünceleri sorulmuştur.

d. Merkezi ve yerel idare birimlerinin kentsel dönüşüm faaliyetleri ile alakalı dernek görüşleriniz:

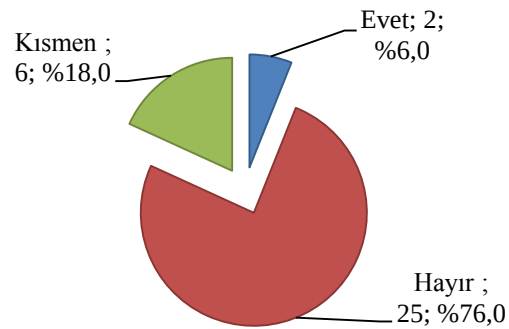
- Türkiye genelinde merkezi yönetimin (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı), kentsel dönüşüm faaliyetleri ile ilgili uygulamakta olduğu politikalar başarılı mıdır?

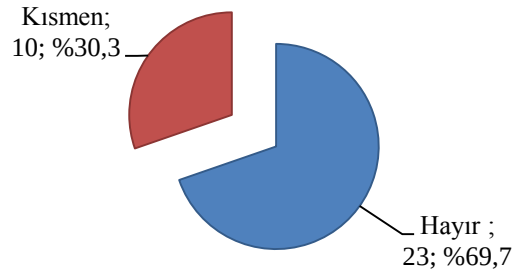
- İstanbul özelinde merkezi yönetimin (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı), kentsel dönüşüm faaliyetleri ile ilgili uygulamakta olduğu politikalar başarılı mıdır?

- İstanbul özelinde Büyükşehir Belediyesi' nin kentsel dönüşüm faaliyetleri ile ilgili uygulamakta olduğu politikalar başarılı mıdır?

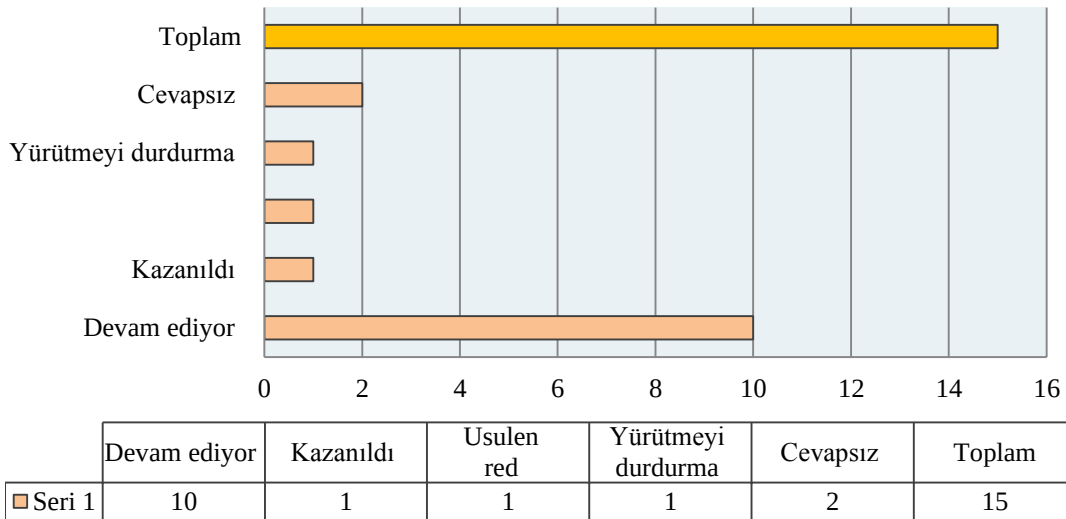
- İlçe belediyelerinin / belediyenizin kentsel dönüşüm faaliyetleri ile ilgili uygulamakta olduğu politikalar başarılı mıdır?

S.31 Derneğinize ilgili merkezi / yerel idare birimlerine kentsel dönüşüm uygulamaları ile ilgili 2005 - 2013 yılları arasında itirazda bulunuldu mu, dava açıldı mı?:

	İtirazda bulunuldu	Dava açıldı
Evet	17	15
Hayır	16	18

- Açılmış ise bu dava / davaların sonuçları:

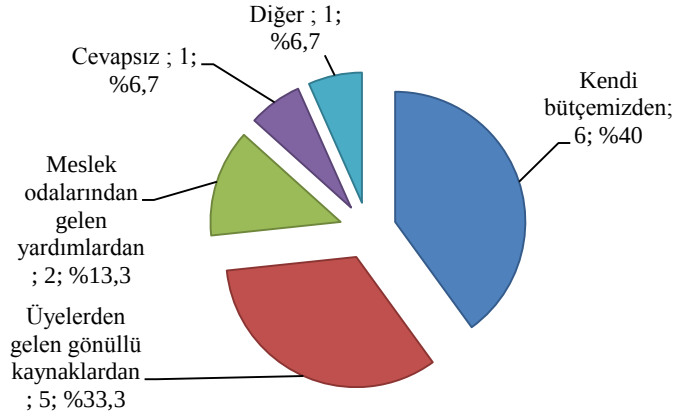

Dernek tarafından ilgili merkezi / yerel idare birimlerine kentsel dönüşüm uygulamaları ile ilgili yapılmış itiraz ve açılan davanın olup olmadığı, özellikle 2005 yılından itibaren sorgulanmıştır.

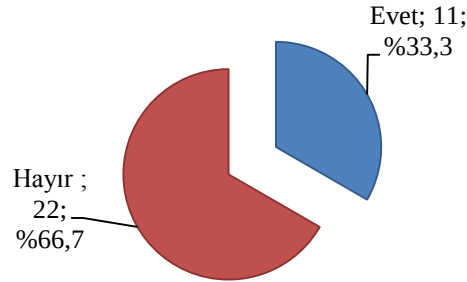
Amaç dernek üyesinin, 2005 yılında çıkartılan “Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun” ile ilişkisi veya bir bilgisi olup olmadığını saptamaya yöneliktir.

Açılan dava masrafları çoğunlukla, derneğin kendi bütçesi ya da üyelere gönüllü karşılanan kaynaklar ile finanse edilmektedir.

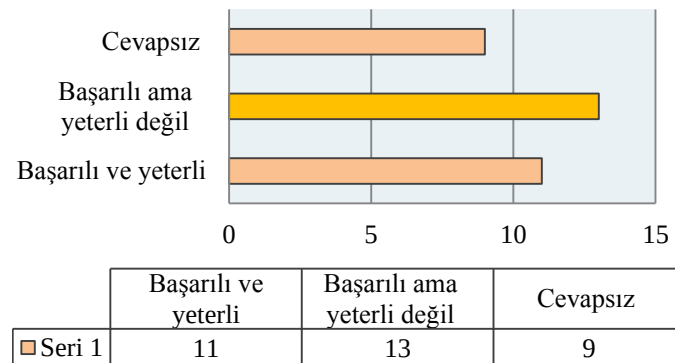
Bunun yanında meslek odaları tarafından, derneklerin de imzacı listesinde yer aldığı ya da bizzat kendi dernekleri ve mahalle sakinlerini ilgilendiren uygulamalar ile alakalı açılan davalar mevcuttur. Meslek odaları bu yolla finansal ve teknik anlamda derneklere yardımcı olmaktadır.

S.34 Derneğinizin finansal kaynakları yeterli midir?:

Derneklerden son olarak, çalışma ve etkinliklerinin özelleştirilmesinin yapılması istenmiştir. Buna göre, görüşülen derneklerin yaklaşık %30 u faaliyet ve etkinliklerini 'başarılı ve yeterli', yaklaşık %35 i 'başarılı ancak yetersiz' olarak nitelemiştir.

4.4.2 Diğer diğer sivil oluşumlar ile derinlemesine görüşme bulguları

Ülkemizdeki uygulanmış ve uygulanmakta olan kentsel dönüşüm faaliyetlerinin ‘toplum temelli’ olma iddiasının, sivil toplum kuruluşlarının bilinç ve etkinlik düzeylerinin irdelenmesi ile araştırıldığı saha çalışmasının ikinci aşamasında diğer oluşumlar ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

Görüşülen sivil oluşumlar arasında; ‘dayanışma’, ‘savunma’, ‘sekretarya’, ‘meclis’, ‘forum’, ‘hareket’, ‘direniş’ v.b. isimlerini almış örgütlenmeler mevcuttur. Bu sebeple çalışma boyunca anlam karmaşasına yol açmamak adına, dernek ve meslek odaları dışında kalan tüm inisiyatifler: “diğer sivil oluşumlar” başlığında ele alınmıştır.

Saha çalışmasının ikinci aşamasında Ocak – Şubat 2014 tarihleri arasında görüşülmesi hedeflenen diğer sivil oluşumların listesi Çizelge 4.9’ da verilmiştir.

Çizelge 4.9 : İstanbul’ da Ocak – Şubat 2014 tarihleri arasında görüşülmesi hedeflenen sivil oluşumların listesi²⁶

	Sivil Oluşum	Bölge	Görüşme / İletişim Durumu
1	Ayazma Mağdurları	İkitelli-Ayazma-Tepeüstü	Ulaşılamadı
2	Cevizli Tekel Dayanışması	Küçükçekmece Kartal	Halkevleri vasıtası ile bağlantı kuruldu
3	Maltepe Gülsuyu Gülsusu Yaşam ve Dayanışma Merkezi	Maltepe	Ulaşılamadı
4	Kadıköy Halkevi	Kadıköy	Görüşme yapıldı
5	Kartal Halkevi	Kartal	Görüşme yapıldı
6	Kuşdili Platformu	Kadıköy	Kadıköy Halkevi vasıtası ile bağlantı kuruldu

²⁶ Listesi verilen sivil oluşumlar ile görüşmeler, 27.01.2014 – 07.02.2014 tarihleri arasında yapılmıştır.

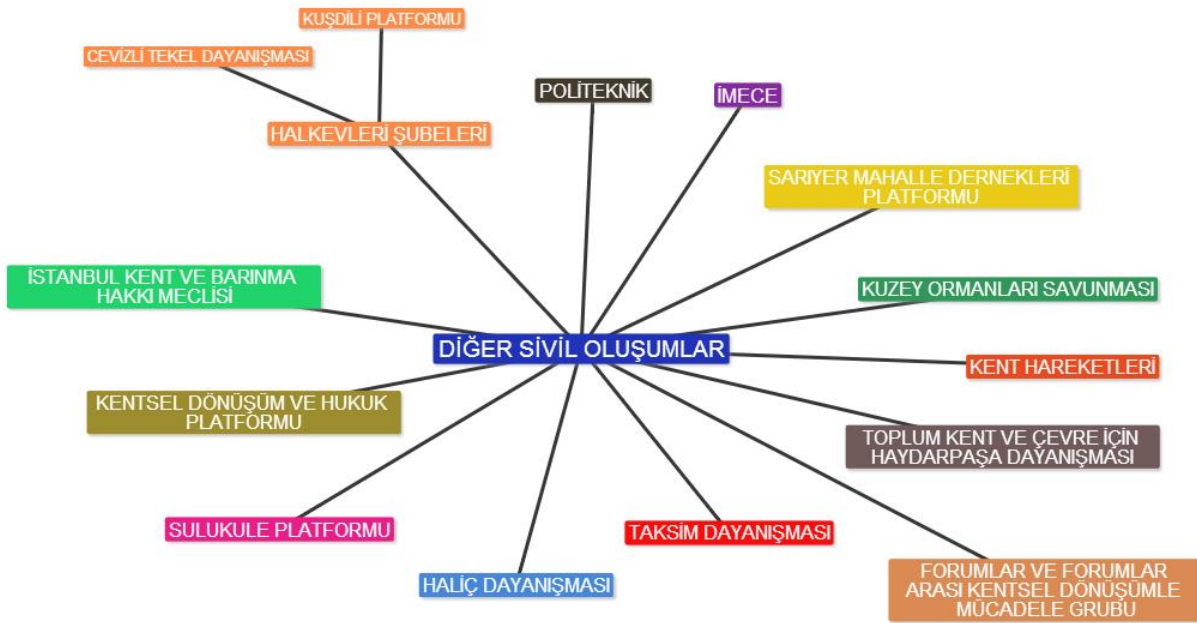
Çizelge 4.9 (devam) : İstanbul’ da Ocak – Şubat 2014 tarihleri arasında görüşülmesi hedeflenen sivil oluşumların listesi.

7	Yeldeğirmeni Dayanışması	Kadıköy	Kadıköy Halkevi vasıtası ile bağlantı kuruldu
8	Acıbadem Dayanışması / Caferağa Mahalle Meclisi	Kadıköy	Kadıköy Halkevi vasıtası ile bağlantı kuruldu
9	Barınma Hakkı Meclisi (İstanbul Kent ve Barınma Hakkı Meclisi)		Görüşme yapıldı
10	Dayanışmacı Atölye - Bir Umut Derneği	Beyoğlu	Görüşme yapıldı
11	Haliç Dayanışması		Görüşme yapıldı
12	İmece	Beyoğlu	İletişimde bulunuldu
13	İstanbul S.O.S.		Ulaşılamadı
14	Politeknik		Görüşme yapıldı
15	Kentsel Dönüşüm ve Hukuk Platformu		İletişimde bulunuldu
16	Toplum Kent ve Çevre İçin Haydarpaşa Dayanışması		İletişimde bulunuldu
17	Kuzey Ormanları Savunması		Görüşme yapıldı
18	Taksim Dayanışması		Ulaşılamadı
19	Sulukule Platformu		Ulaşılamadı
20	2-B Hak Sahipleri Platformu	Ümraniye	Görüşme yapıldı
21	Gaziosmanpaşa Barınma Hakkı Meclisi / Gaziosmanpaşa Afet Yasası Bilgilendirme Platformu		İletişimde bulunuldu

Sivil oluşumlar ile iletişime geçilmeye başlandığı aşamada; bir inisiyatif vasıtasıyla diğer bazı inisiyatlara ulaşılabildiği, farklı inisiyatifler altında, aynı kişi ya da kişilerin faaliyette bulundukları gözlemlenmiştir. Bu durum karşısında, diğer sivil oluşumlara da uygulanması hedeflenen farklılaştırılmış anket çalışmasının, uygulanmasından vazgeçilmiştir.

Farklı inisiyatifler adına, aynı kişi ya da kişiler ile iletişimde bulunulması; sivil oluşumlar arası etkin bir iletişimin olduğu, olması gerektiği varsayımına işaret ediyorsa da, yürütülmekte olan sivil toplum çalışmalarında devamlı olarak yalnızca belirli ve aktif olan bir grup gönüllünün faaliyet göstermekte olduğu savını da beraberinde getirmektedir. Bu ikircikli durum, ‘örgütlü olabilme’ bakımından olumlu, toplumun farklı kesiminden farklı bireylerin, ‘farkındalık’ ları ve gönüllülükleri bakımından olumsuz niteliklidir.

Görüşme listesine alınan sivil oluşumların (Çizelge 4.9) saha çalışması aşamasında belirlenen ilişkilerinin gruplandırılması Şekil 4.5’ de gösterilmiştir.

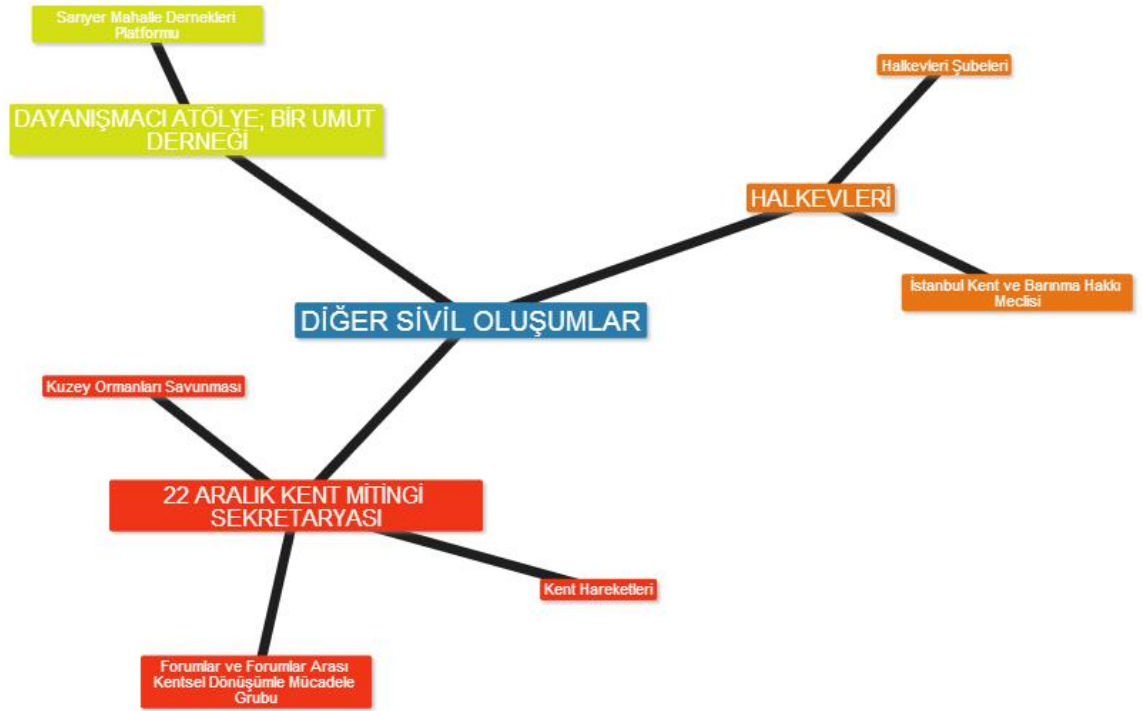
Şekil 4.5: İstanbul’ da sivil toplum hareketinde, listesi oluşturulan diğer sivil oluşumların gruplandırılması²⁷

Ele alınan diğer sivil oluşumlar arasında kentsel dönüşüm faaliyetlerinde, birbirleri ile ağsal ve sıkı ilişkiler içinde etkinlik gösteren bir takım inisiyatifin (isimleri sıklıkla ifade edilen kişi veya kişilerin yer aldığı) sürekli olarak yineleniyor olması sebebi ile listelenen sivil oluşumlar içersinde tekrar basit bir grupta yapılarak (Çizelge 4.22), bu oluşumlar ayrıntılı ele alınmıştır.

²⁷ İstanbul’ da sivil toplum hareketinde, listesi oluşturulan diğer sivil oluşumların gruplandırılması Şubat 2013 tarihinde Toplum Temelli Kentsel Dönüşümde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: İstanbul Örneği tez kapsamında oluşturulmuştur.

Çizelge 4.10 : İstanbul’ da faaliyet gösteren bazı sivil oluşumların basit gruplaması.

Diğer Sivil Oluşumlar	Diğer Sivil Oluşumlar İle Sıkı İlişkide Olan Sivil Birliktelikler
Halkevleri	İstanbul Kent ve Barınma Hakkı Meclisi
22 Aralık İstanbul Kent Mitingi Sekretaryası	Kent Hareketleri Kuzey Ormanları Savunması Forumlar ve Forumlar arası Kentsel Dönüşümle Mücadele Grubu
Sarıyer Mahalle Dernekleri Platformu	Bir Umut Derneği; Dayanışmacı Atölye

Şekil 4.6: İstanbul’ daki diğer sivil oluşumların gruplandırılması.

1. İstanbul Kent ve Barınma Hakkı Meclisi:

Yapılan araştırmalarda, İstanbul Kent ve Barınma Hakkı Meclisi’ nin katılımında bulunduğu etkinliklere rastlanmış, ancak oluşumun, kuruluş, faaliyetleri ile alakalı belirgin, tanımlı bir kaynağa ulaşılammıştır.

Sivil oluşunun hâlihazırda sosyal medyada fiiliyat gösterdikleri blogları²⁸nda gündeme dair değerlendirmeler ve etkinlik davetleri, duyuruları mevcuttur.

Diğer yandan yapılan araştırmalarda Halkevleri bünyesinde kurulan barınma hakkı meclisleri oluşumlarına rastlanmıştır. Buradan hareketle İstanbul Kent ve Barınma Hakkı Meclisi' nin bu oluşumlar ile ilintili olduğu düşünülerek, meclise ait değerlendirme Halkevleri üzerinden gidilerek yapılmaya çalışılmıştır.

- Halkevleri:

Halkevleri, ilk kez 1932 yılında kurulmuş olan, eğitim, aydınlanma, sanat ve kültür örgütüdür. İlk kapatıldığı 1951 yılına kadar, 478 şube, 4322 halkodası bulunan ve 10 milyonlarca kişinin okuma – yazma öğrenmesini sağlayan sivil oluşumdur.

Demokrat Parti döneminde kapatılan Halkevleri, 1963 yılında ikinci kez açılmıştır. Faaliyetleri bu kez 1980 yılına kadar devam edebilen oluşum, bu tarihten itibaren kendini, 'demokratik kitle örgütü' olarak tanımlamıştır. 3. diriliş dönemi olarak ifadelendirdikleri dönem; 1987 yılında başlatılmıştır.

2000' li yıllar ortasında Halkın Hakları Mücadelesi olarak tarif edilen mücadeleleri içerisinde; eğitim, sağlık, barınma, ulaşım, doğanın gasp edilmesine karşı ve bu hakların kamusal bir biçimde sağlanmasını talep eden bir hareketler bütünü olarak tanımlanmaktadır.

Halkevleri faaliyetlerinin, kentin sosyo – ekonomik, doğal ve fiziksel çevre nitelikleri ile alakalı faaliyetleri, 'barınma hakkı mücadeleleri' adı altında yürütölmekte olup, engellilerin talepleri, barınma, su, enerji, ulaşım v.b. alanlarında artan ticarileşmeye karşı, tepkilerin ortak bir dil ile ifade edildiği 'meclis' ler yolu ile gerçekleştirilmektedir.

Halkevleri toplamda 25 farklı ilde faaliyet göstermektedirler; İstanbul özelinde bu sayı 19' dur. İstanbul içerisinde Halkevleri şubelerinin bulunduğu bölgeler: Avcılar, Bahçelievler, Beşiktaş, Beykoz, Beylikdüzü, Esenyurt, Gazi, Gaziosmanpaşa, Gültepe, İkitelli, İstanbul, Kadıköy, Kartal, Okmeydanı, Sarıgazi, Sarıyer, Sefaköy,

²⁸ <http://istanbulbarinma.blogspot.com.tr/>, Erişim tarihi: 11.04.2014

Tarabyaüstü, Ümraniye' dir. Bir başka söylem ile çoğunlukla, Halkevleri' nin sayılan tüm bölgelerde barınma hakkı meclis faaliyetleri mevcuttur²⁹

2. 22 Aralık İstanbul Kent Mitingi Sekretaryası:

Sekretarya adı altında faaliyet gösteren oluşum, 22 Aralık 2013 tarihinde Kadıköy'de gerçekleştirilen, İstanbul içerisindeki tüm sivil toplum kuruluşlarının katılımına açık düzenlenen ve katılım gösteren oluşumlar ve topluluk ile geniş kitlelere ulaşmış kent mitinginin düzenlenmesi sürecinde geçici olarak kurulmuştur.

Kent ile ilintisi doğrudan ya da dolaylı tüm aktörlerin (birey, kurum, örgüt, dernek, kuruluş v.b.) katılımları ile bir kent mitingini gerçekleştirme düşüncesinin, 27 Mayıs 2013 tarihinde İstanbul' dan başlayarak ülke geneline sıçrayan Taksim Gezi Parkı olayları sonrasında ortaya çıktığı ifade edilmektedir.

Gerçekleştirilen kent mitingini sonrası, mitingin geniş kitlelere ulaşması ile kazanılan başarısı sonucu, sekretaryanın çalışmalarına devam etmesi ve geçici kurulmuş olma durumundan vazgeçildiği belirtilmiştir.

Sekretaryanın başlıca bileşenleri; Kent Hareketleri, Kuzey Ormanları Savunması ve Forumlar ve Forumlar arası Kentsel Dönüşümle Mücadele Grubu' dur³⁰

- Kent Hareketleri:

2010 Haziran başında, İstanbul içersinde Avrupa Sosyal Forumu öncesinde, başta Kent Hareketleri oluşumu olmak üzere farklı görüşlere sahip mahalle dernekleri, meslek odaları, sivil toplum temsilcileri ve aktivistlerden oluşan bir grup tarafından, "neoliberalizmin kent mekanı ve yaşam alanlarına olan saldırısı" na karşı Kent Hareketleri Forumu düzenlenmiştir. Amaçlarını;

Asgari müştereklerde buluşup, kentsel dönüşüm projeleri ve kent mekânını metalaştıran uygulamalar ile mahalleleri ve yaşam alanlarını yok eden, kamusal alanları, okulları, hastaneleri, yeşil alanları, kıyıları, hatta sinemaları ellerinden alan ve kent yoksulları ile emekçi kesimleri kentin dışına sürmeye çalışan, daha fazla kar uğruna kenti bozan, yıkan ve çirkinleştirenlerle karşı bir araya gelerek kente sahip çıkacak bir kentsel muhalefeti örgütlemek ve uluslararası kentsel mücadelelerle bütünleşmek³¹

²⁹ <http://www.halkevleri.org.tr/hakkimizda>, Erişim tarihi: 11.04.2014

³⁰ <http://www.istanbulkentmiting.org/>, Erişim tarihi: 23.04.2014

³¹ <http://kenthareketleri.wordpress.com/hakkimizda/>, Erişim tarihi: 11.04.2014

olarak tanımlayan oluşum, Avrupa Sosyal Forumu ertesinde oluşumlarının ‘sönümlenmiş’ olarak ifadelendirmektedirler. Ancak ilerleyen süre içerisinde İstanbul için gündemde olan; 3. Köprü, Avrasya Tüneli ve Kanal İstanbul gibi büyük projelerin etkisi ile 2011 yılında tekrar fiiliyata geçmiş oldukları belirtilmektedir.

- Kuzey Ormanları Savunması:

“Kuzey Ormanları Savunması, kendilerini; İstanbul’un kuzeyinde yer alan son orman alanları ile birlikte su havzaları, tabiat parkları, tarım alanları, çok sayıda endemik bitki ve hayvan türlerinden oluşan farklı ekosistemlerin bir arada bulunduğu bütüncül bir ekolojik alanın varlığını sürdürebilmesini savunan, bu amaç doğrultusunda; ölçeği ve gerekçesi ne olursa olsun doğaya, akla, bilime dayanmayan her türlü kentsel ya da kırsal projenin durdurulması için örgütlenen, mücadele eden, özgür ve gönüllü bireylerin oluşturduğu bir hareket olarak tanımlamaktadırlar. Savunma, amaç ve faaliyetlerini, “Doğayı ve bir parçası olan insanı İstanbul, ülke ve tüm dünya ölçeğinde bir bütün olarak savunarak, bu gayede bilgi üreten ve bu bilgiyi kullanabildiği her türlü araçla toplumla paylaşmaktadır”³² ifadeleri ile tanımlamaktadır.

- Forumlar ve Forumlar Arası Kentsel Dönüşümle Mücadele Grubu:

Yaşanan Taksim Gezi Parkı olayları akabinde, başta İstanbul olmak üzere ülkenin dört bir yanında mevcut sivil oluşumların sayıları ve etkinliklerinde önemli bir artış gözlemlenmiştir. İstanbul özelinde, kentin farklı bölgelerinde yerel nitelikli olarak artan bu sivil oluşumlar arasında; mahalle dayanışmaları, park forumları, halk meclisleri ve daha başka ifadeler ile oluşturulmuş ‘birliktelik’ ler mevcuttur. Bu birliktelikler arasında bir koordinasyonun oluşturulmaya çalışılması, esasen ortak bir kent mitingi düzenlenmesinin de ilk adımlarının atılmasına vesile olmuştur.

Forumlar ve Forumlar Arası Kentsel Dönüşümle Mücadele Grubu oluşumu ile fiili olarak kendi bölge, mahallelerinde etkinlik gösteren tüm sivil oluşumların, tek bir amaç ekseninde ortak karar alabilme, birlikte hareket edebilmeleri sağlanmış ve halen de çalışılmaktadır.

³² <http://www.kuzeyormanlari.org/hakkinda/>, Erişim tarihi: 11.04.2014

3. Sarıyer Mahalle Dernekleri Platformu:

Sarıyer Mahalle Dernekleri Platformu Pınar, Reşitpaşa, Emirgan, Kazım Karabekir, Reşitpaşa, Ferahevler, Derbent, Kocataş, Rumelihisarı, PTT Evleri ve Fatih Sultan Mehmet mahallerinin tek bir çatı altında toplandıkları sivil oluşumdur.

Derbent, Fatih Sultan Mehmet ve Baltalimanı'nın, dolayısıyla Sarıyer'in "kentsel dönüşüm"ünün ilk adımı olan "riskli" ve rezerv alan ilanlarına karşı tek ve gür bir ses çıkartmak amacıyla olduklarını ifade eden platform, aynı zamanda oluşumlarında yer almayan; Rumelikavağı, Karanfilköy, Şenevler, Havantepe, Sarıdağ, Maden, Çayırbaşı, Büyükdere, Ayazağa, Huzur ve Poligon mahalleleri ile de iletişim içerisinde bulunduklarını ifade etmektedir.

Platform mahallenin hukuki güvenceye kavuşturulması adına kooperatifleşme faaliyetleri yürütmektedir. Platforma göre kooperatifin varlığı, başat olarak mahallelerin arazi devirleri talebinde bulunabilmeleri için ve sonrasında gerçekleşecek sürecin yönetiminin en etkin yolunu ifade etmektedir.

- Dayanışmacı Atölye / Bir Umut Derneği:

Dayanışmacı Atölye, "kentlerin yaşayanlar için olduğuna ve kentsel hizmetlerden yararlanma konusunda tüm kentlilerin eşitliği" ne inanan bir grup üniversiteli, akademisyen ve çeşitli alanlarda uzmanlaşmış gönüllülerden oluşan sivil örgütlülüktür.

Dayanışma, faaliyetlerini kısaca; "...enerjimizi, birikimlerimizi, toplumla birlikte toplum yararını gözetken bilgileri üretmek, çaresiz hissettirilen ve bu çaresizlikten çıkış yolu arayanlara güç katmak amacıyla kullanıyor, toplumun bu yok sayılan; çaresizleştirilen kesimlerinin hak arama mücadelelerinde bilimsel, hukuki, teknik, düşünsel, iktisadi, sosyal ve kültürel anlamda çalışmalar yapabilmelerine yardımcı oluyoruz" ifadesi ile tanımlamaktadır. Dayanışmanın kurulma amacıyla gerçekleştirdiği faaliyetler ve bu faaliyetlerde takındığı duruşları, aşağıda sıralanmıştır:

- ...harekete geçen ve geçmeye çalışan mahallelilerin yanında duruyoruz.
- ...mahallesindeki çoğunluğu kapsamaya özen gösteren demokratik örgütlenmelerle birlikte hareket etmeyi önemsiyoruz.
- ...birlikte çalıştığımız mahallelilerin önünde yürüyeni, öğreteni, adına konuşanı değiliz. Karşılıklı öğrenmeye ve birlikte üretmeye inanıyoruz.

- ...mahallelerde bilginin eşit paylaşımını gözetecek yöntemlerin uygulanmasını, birbiriyle etkileşimin hakikatini savunuyoruz³³

4.4.3 Meslek odaları ile derinlemesine görüşme bulguları

Saha çalışması süresince, İstanbul içerisinde görüşmelerin gerçekleştirildiği bir diğer sivil toplum kuruluşu; ilgili olduğu düşünülen meslek odalarının İstanbul şubeleridir.

Meslek örgütleri; “Türkiye’de Sivil Toplum: Bir Dönüm Noktası *CIVICUS Uluslararası Sivil Toplum Endeksi Projesi (STEP) Türkiye Ülke Raporu II*” (2011) içerisinde;

- “belli” bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak,
- meslekî faaliyetlerini kolaylaştırmak,
- mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak,
- meslek disiplini ve ahlâkını korumak nitelik ve amaçlarını barındıran kamu tüzel kişilikleridir” (Anayasa 135. Madde)

şeklinde tanımlanmıştır.

Odalar, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) bünyesinde, 7303 sayılı Yasa, 66 ve 85 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerle değişik 6235 sayılı Yasa ile birlikte 1954 yılında kurulmuşlardır. TMMOB bünyesindeki oda sayısı 24, üye sayısı ise 423.360 ‘dır (2012).

6235 sayılı TMMOB Yasasının kabulünden sonra gerçekleştirilen TMMOB’ ün ilk genel kurulunda, Elektrik, Gemi, Harita ve Kadastro, İnşaat, Kimya, Maden, Makine, Mimarlar, Orman ve Ziraat Mühendisleri Odalarının kurulması kararlaştırılmıştır. Devam eden süreçte kurulmuş olan meslek odaları: Gemi Makinaları İşletme (1960), Şehir Plancıları (1968), Fizik, Metalurji, Meteoroloji, Petrol (1970), Jeoloji (1974), İç Mimarlar (1976), Jeofizik (1986), Çevre, Tekstil (1992), Peyzaj Mimarları (1994), Gıda (1996) ve Bilgisayar (2012) Mühendisliği Odalarıdır³⁴

Saha çalışması kapsamında, ülkemizdeki kentsel dönüşüm faaliyetleri ile alakalı faaliyette bulunması beklenen meslek odaları yanında (Mimarlar, Şehir Plancıları Çevre, İnşaat, Peyzaj Mimarları, Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası), 6306 sayılı

³³ http://www.dayanismaciatolye.org/index.php?option=com_content&view=article&id=2:biz-kimiz&catid=1:biz-kimiz&Itemid=2, Erişim tarihi: 11.04.2014.

³⁴ http://tmmob.org.tr/tmmob/tmmob_hakkinda.php, Erişim tarihi: 15.04.2014

“Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun” için ‘Ortak Deklarasyon‘ ‘da imzacı listesinde yer alan meslek odaları ile de iletişime geçilmiştir. İmzacı listesinde İstanbul Şubeleri ile temsil edilen meslek odaları:

- Çevre Mühendisleri Odası
- Elektrik Mühendisleri Odası
- Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası
- İnşaat Mühendisleri Odası
- Mimarlar Odası
- Şehir Plancıları Odası’ dır.

Çalışma süresince adı geçen meslek odalarının tamamı ile iletişime geçilmiştir ancak derinlemesine görüşmelerin gerçekleştirilebildiği meslek odaları: Çevre, Elektrik, Harita ve Kadastro ve Şehir Plancıları Odası İstanbul Şubeleri’ dir.

Meslek disiplini adına alınan eğitim dolayısıyla, kentin sahip olduğu, doğal, sosyo – ekonomik, mekansal nitelikleri ve kentin bu niteliklerinin ne ifade ettiği ya da etmediği ile alakalı farkındalık düzeyi odalar arasında değişiklik göstermektedir, ancak görüşülen tüm meslek odaları kentsel dönüşüm faaliyetleri ile ilgil alaka ve bilgiye sahiptirler. Farklı Meslek Odaları’nın İstanbul Şubeleri ile yapılan derinlemesine görüşmeler sonucunda gözlemlenen bulgular aşağıda maddeler halinde özetlenmiştir:

- Görüşülen odaların tamamı, merkezi ya da yerel idare birimlerince yürütülen kentsel dönüşüm faaliyetlerinin tüm aşamalarında; kentsel dönüşüm kararı alınması öncesinde, hazırlık sürecinde, uygulamalar başladıktan sonra, etkin olduklarını belirtmişlerdir.
- Bazı meslek odaları içerisinde, şube içinde yaşanan bireysel görüş ayrılıklarının deneyimlenen bir zorluk olduğu ifade edilmiştir.
- Tüm meslek odalarınca, kentsel dönüşüm faaliyetlerinden etkilenen paydaşların, meslek odalarına karşı olumsuz önyargıya sahip oldukları ifade edilmiştir.
- Bazı meslek odaları, yerel ya da merkezi ilgili idare birimlerine, görüş ve önerilerin iletilmesi aşamasında olumsuzluklar yaşadıklarını ifade etmiştir.

- Bazı meslek odaları, kentsel dönüşüm alanlarında yaşayan bireylerin birbirinden farklı sosyo – kültürel kimliklere sahip olmalarının, haklarının korunması ve temsili aşamasında süreci zorlaştıran bir etken olduğunu ifade etmişlerdir.
- Yine bazı meslek odaları, kentsel dönüşüm faaliyetlerinde alanda yaşayan kullanıcıların mağduriyet yaşamaları durumunda, bu mağduriyeti alandaki kullanıcıların tamamının yaşayacağı görüşündedir. Ancak kullanıcılar arasında (mülk sahipleri, uzun süreli kiracılar, kısa süreli kiracılar, kısa süreli yasal hakka sahip olmayan kullanıcılar, uzun süreli yasal hakka sahip olmayan kullanıcılar) mülk sahiplerinin kısmen mağduriyet yaşayacakları ve bu durumun da örnekten örneğe değişiklik göstereceği ifade edilmiştir.
- Meslek odalarının tamamı, gerçekleştirilen kentsel dönüşüm faaliyetleri ile alakalı olarak, diğer meslek odaları ile irtibat halinde bulunduklarını belirtmiştir ancak aynı iletişim düzeyi platformlar ve mahalle dernekleri bazında düşünüldüğünde bazı odalar için bu durumun kısmi nitelikli kaldığı belirtilmiştir.
- Odalar kendileri haricindeki diğer meslek odalarının kentsel dönüşüm faaliyetleri ile alakalı ‘etkin’ olduklarını, ancak ilgili mahalle dernekleri ve platformların etkinlik düzeylerinin daha az seviyede olduğunu belirtmişlerdir.
- Mahalle dernekleri ya da platformlara hukuksal, teknik mühendislik hizmetleri, kapasite yönetimi, eğitim, bilgilendirme seminer ve / veya toplantıları ile destek veriyor olduklarını belirtmişlerdir.
- Diğer meslek odaları ile yürütmekte oldukları çalışma ve etkinliklerini, başarılı ancak yetersiz, mahalle dernekleri ile yürütmekte oldukları çalışma ve etkinliklerini bazı odalar, başarılı ancak yetersiz, diğer odalar ise yeterli ancak başarısız gördüklerini ifade etmişlerdir.

4.4.4 Araştırma bulgularının değerlendirilmesi

Ülkemizde yaşanan kentsel dönüşüm süreci göstermektedir ki, ilgili dönüşüm faaliyet ve uygulamaları, yalnızca fiziksel boyuta sahip, ‘yeniden inşa’ etme anlayışından ibaret, mekânların kimliksel öğeleri bu mekânsal öğelerin temel bileşeni; mekân kullanıcılarını hiçe sayan bir yaklaşım ile gerçekleştirilmektedir. Yaklaşım, gelişmiş batılı ülke kentlerinin, kendi dönüşüm süreçlerinin en başındaki

uygulamalar ile benzerlik göstermektedir. Göz ardı edilen ise, batılı ülkelerin bahsi geçen uygulamaları yarım asırdan da fazla süre önce deneyimlemiş ve bu yaklaşımları kendi dönüşüm süreçlerinin en ilkel ve başarısız uygulamaları olarak ifadelendirmeleridir.

Bugün batılı ülkelerde gerçekleşen uygulamalar, daha kapsamlı ve geniş bir yelpazeye sahip politika ve yaklaşımların benimsendiği, uygulamalardan etkilenecek tüm aktör gruplarının katılımlarının sağlanarak yaşanan süreçlere dâhil edildiği, geniş kapsamlı ve doğal, yapılaşmış, sosyo – ekonomik çevre koşullarını mümkün olduğunca korumak ve sürdürmeyi hedefler niteliktedir. Ülkemizde hâlihazırda yaşananlar ise; kentsel dönüşümün, toplumun korku ve kaygıları üzerine temellendirilen, ilgi gruplarının görüşlerine yer verilmeyerek katılım süreçlerine dâhil edilmedikleri ve bir zamanlar kentin çeperlerine ya da çöküntü alanları haline gelen kent merkezlerine yerleşmiş alt gelir gruplarına, zorunlu ve sürekli bir ‘sürgün’ halinin yaşatıldığı bir süreçtir.

Ülkemizdeki yaşanan kentsel dönüşüm süreci ile ilgili, egemen konumunda bulunanlar, mevcut ve çıkartılan yasa ve yönetmelikler ile ciddi bir yaptırım gücüne sahip olmaktadır. Uygulanmakta olan kentsel dönüşüm faaliyetlerine, karşıt düşünce ve duruş sergileyen her tür ölçekteki sivil oluşuma verilen ilk reaksiyon, egemen olanların sahip olduğu bu önemli güce dayanarak, sivil oluşumların ötelenmesi devre dışı bırakılmasıdır. Egemenlerin sahip oldukları bu güç, sivil söylemlerin katılım süreçlerine dahil olmaları aleyhine önemli bir engel olduğu gerçeği yanında, deneyimlenen olumsuzlukların tek nedeni değildir.

Yaşanan bu süreçlere dair bireylere, bireylerin haklarının savunulması noktasında da sivil toplumun payına, önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir. Bu kabul ile kentsel dönüşümde ‘toplum temelli yaklaşım’ın sorgusu, kentsel dönüşüm faaliyetlerinin cereyan eden çok aktörlü ve karmaşık sürecinin, toplumdaki bireyler tarafından anlaşılabilirliğinin sağlanması aşamasında, sivil toplum kuruluşlarının etki ve etkinliklerinin araştırılması amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Saha çalışmasında, tepeden gelen kararlar karşısında olumlu ya da olumsuz, kamu yararı adına gösterdikleri reaksiyonlar ile fiiliyatta bulunan sivil oluşumlardan örneklem olarak, bir yasaya bağlı olarak kurulan; meslek odaları ve mahalle dernekleri ile kuruluşları belirli bir yasadan bağımsız, gönüllülük esasına dayanan ve

‘dayanışma’, ‘savunma’, ‘sekretarya’, ‘meclis’, ‘forum’, ‘hareket’, ‘direniş’, platform v.b. isimlerini almış sivil oluşumlar irdelenmiştir.

Çalışma kapsamında İstanbul’ un farklı ilçelerinde yer alan, 33 mahalle derneği ile derinlemesine görüşmeler yapılmış, ek olarak bu derneklere anket çalışması uygulanmıştır. “Kentsel dönüşüm faaliyetleri ile alakalı kurulmuş dernekler”in tamamına erişilemeyeceğinden dolayı, görüşülen mahalle dernekleri sayısı üzerinden bir örneklem yüzdesi belirlenmemiştir. Çalışmanın zaman ve maliyet kısıtlılıkları açısından saha çalışması süresince iletişime geçilebilen dernekler ile anket uygulamaları gerçekleştirilmiştir.

Mahalle dernekleri, meslek odaları ve diğer sivil oluşumlar ile yapılan görüşmeler sonucu yapılan çıkarımlar maddeler halinde sıralanacak olunursa:

Mahalle dernekleri:

- Her bir mahalle derneği oluşumu, başlı başına bir toplumsal güç ve birlikteliğe işaret ediyor olsa da, anket bulguları ve görüşmeler, kentsel dönüşüm, aktif katılım süreçleri, aktör grupları, kamu yararı, komşuluk ilişkileri, hak sahipliği, örgütlülük, toplumsal fayda gibi kavramsal tanımlamalar ve bu tanımlamaların gerçek hayatta deneyimlenmesi aşamasında derneklerin bir takım eksik bilgiye sahip oldukları tespit edilmiştir.
- Mahalleden mahalleye değişiklik gösteren fiziksel, sosyo – ekonomik, kültürel ve hukuksal yapıya uygunluk göstermeyerek, her mahalle için öngörülen tek bir kentsel dönüşüm politikası; yıkım ve sürgün edilme politikasının, beklenildiği üzere, hem mahallelilerin kendi içlerinde hem de farklı mahalle dernekleri ile aralarında ayrışmalara sebep olduğunu işaret eden yaklaşımlar tespit edilmiştir.
- Diğer yandan mahallelerin yaklaşımları incelendiğinde, mahalleleri ‘sürükleyen’ etkilerin bireysel nitelikli olabileceği gibi, mahallenin sahip olduğu tarihsel ya da mevcut siyasi konjonktürel yapısı, etnik ve kültürel kimlik özellikleri ile de paralellik göstererek örgütlü düzeye ulaşabildiği örnekler gözlemlenmiştir.

- Özetle, İstanbul'daki kentsel dönüşüm uygulamalarının, değişmez adresleri; sosyal olarak toplumdan soyutlanmış alt gelir gruplarının yaşadığı, mülkiyet yapısı problemli alanlardaki birliktelik ve örgütlülükler, afet söylemlerini koşulsuz kabul etme eğilimlerinde yaşam alanlarının iyileştirileceği umudunu taşımaktadır. Ekonomik olarak, “Büyükşehirlerde varlığını devam ettirebilme savaşı”nın kadrolu piyadelerinin, dönüşüm uygulamalarından maksimum düzeyde fayda sağlamayı hesap ederek, bireysel fayda ve çıkarlarını toplumsal fayda ve kamu yararı kavramlarının önüne koyan yaklaşımları; “ömürlerinin telafisi” saydıkları uygulamalar karşısında, sosyolojik olarak öngörülebilir ve anlaşılması gerekli bir durumdur. Bu noktada mahalle derneklerince kaçırılmaması gereken ince ayırım ise, derneklerin kendi mahallelerinde başarılı bir örgütlülüğün sağlandığı durumda, farklı bölgelerde aynı süreçleri deneyimlemekte olan mahalle dernekleri ve ilgili sivil oluşumlar ile birlikte, koordinasyonlu ve bütüncül bir yaklaşım içerisinde hareket edip etmemeleri gerekliliği ve kararıdır.

Diğer sivil oluşumlar:

- Diğer sivil oluşumlar olarak değerlendirilen; ‘dayanışma’, ‘savunma’, ‘sekretarya’, ‘meclis’, ‘forum’, ‘hareket’, ‘direniş’, platform v.b. örgütlülükler; mahalle derneklerinden daha fazla bilgi ve deneyime sahip, benimsedikleri gönüllük esası ile toplumun fayda ve çıkarlarını, hiçbir birey, kurum ya da kuruluşun çıkarlarının önüne koymayan, daima toplumsal refahı artırma gayesi taşıyan; “bilen, gören, gözeten, sorgulayan, araştıran” ve “katılım gösteren” bireyler ve gruplardan oluşmaktadır.
- Bazı sivil oluşumlar daha üst başlıklarda varlık buluyor iken; Kent Hareketleri, Barınma Hakkı Meclisi, Halk Evleri, Forumlar Arası Kentsel Dönüşümle Mücadele Grubu, Dayanışmacı Atölye, Bir Umut Derneği v.d., diğer bazı sivil oluşumlar ise; spesifik bir kaygı ve muhalefet ekseninde ortaya çıkmışlardır; Haliç Dayanışması, Haydarpaşa Dayanışması, Kuzey Ormanları Savunması, Çeşitli park forumları, Sulukule Platformu, Taksim Dayanışması v.d.
- Farklı meslek disiplinlerinden bireyleri barındıran oluşumlar içinde, bilgi, eğitim ve farkındalık düzeyinin artması ile bir takım sıkıntılar meydana

gelmektedir: örneğin takip edilecek yol haritasının oluşturulamaması, ortak bir paydada çözüme ulaşılamaması gibi. Tabiatında kırılgan ve hassas dengelere dayalı bu süreçte; bireyler arası görüş ayrılıklarına, yine bireylerin siyasal düşünce ve duruşlarının da eklenmesi; bireylerin siyasi tavır ve duruşlarını terk etmemeyi seçmesi ile yaşanan süreçler daha da karmaşık ve çözümsüz bir hale gelmektedir. Kamu yararını gerçekleştirebilmek amacıyla sosyal sorumluluk bilinci ile ortaya çıkan bu oluşumlar, sonuçta birbirlerinden ayrılarak “aynı tarafta” ancak “farklı yöntem ve söylemler” ile yer almaya başlamaktadırlar.

- Söylenen ortak söylemin, ancak takip edilecek yol ile kendi duruşlarını yansıtacağını düşünen bireyler, farklı sivil birliktelikler oluşturmakta ve örgütlülük anlamında keskin bir ayrışma gitmektedirler.
- Sivil oluşumlardan hukuksal, teknik, mühendislik ve danışmanlık anlamında destek gören mahalle dernekleri, destek gördükleri sivil oluşumların yaklaşımlarını benimseyerek diğer bazı mahalle dernekleri ve sivil oluşumlara karşı tavır almakta ve aldıkları tavır ile karar alıcıların uygulayacağı politikaların ortak hedefinde diğer mahalle dernekleri ile birlikte yer alıyor oldukları gerçeğini göz ardı etmektedirler.

Meslek odaları:

- Meslek odaları, mahalle dernekleri ve diğer sivil oluşumlardan kuruluş, işleyiş, hukuki durum, mali yapı, üye sayısı, yönetim kademelenmeleri, etkinlik v.b. özelliklerinden ötürü daha üst bir seviyede yer alan sivil toplum örgütleridir.
- Sahip oldukları maddi kaynak ve mesleki bilgi birikimleri ile meslek odalarının, diğer sivil oluşumlar ve mahalle derneklerine öncülük eden ve yol gösterici bir niteliğe sahip tutum sergilemeleri beklenmektedir.
- Bu oluşumlar, toplumdaki tüm bireylerin kolaylıkla bilgi alış verişinde bulunabileceği, farklı sosyo – kültürel niteliklere sahip tüm bireylere ve meslek insanlarına erişebilir yapıda, diğer aktör grupları ve karar alıcılar ile her türlü koordinasyon, iletişim ve bilgi akışını sağlayabilir niteliklerde olmalıdırlar.

- Yalçıntan ve Çavuşoğlu' na göre, meslek odalarının kentsel muhalefet odağından deneyimledikleri sorunlar içinde, kendi içlerinde ve diğer muhalif yapılar ile aralarında var olan koordinasyon problemi, görece daha önemli yer kaplamaktadır. Bu koordinasyonsuzluğun altında; çıkar uyuşmazlıklarına temellenen, “meslek şovenizmi” yatmaktadır. Şehir planlama disiplininin, ‘geleneksel’ mimarlık disiplininin ayrılarak, ayrı bir meslek olarak sayılması gerekliliğinin ortaya konmasından itibaren, uzmanlık kesişimleri kaynaklı mimarlar ve şehir plancıları arasında anlaşmazlıklar yaşanmaktadır. Buna paralel da, farklı disiplinler ile birlikte, pek çok konuda ortak tavır koyabilme ihtimali, pratikte uygulanamamaktadır. Meslek alanına yönelik farklı disiplinler tarafından sıklıkla dillendirilen aynı olgular ya da kavramların farklı yorumlanması ile toplum gözünde meslek alanı ve kapsadığı kavramların itibarsızlaşması, akabinde meydana gelen bir diğer önemli problemidir. Öyle ki; devamlı olarak yorumlanan ancak içleri farklı doldurulan uzmanlık alanlarının olmazsa olmazları; kamu yararı, meslek ilkeleri gibi ifadeler üzerinden yapılan muhalefetler, meslek insanları arasında zaman zaman “TMMOB Refleksi” olarak ifadelendirilmektedir (2009).
- Bazı meslek odalarının, farklı seviyelerdeki sivil oluşumlar bünyesinde yapılan kulislerinde, ‘ulaşılmaz’, ‘ütopik’ niteliklerinden bahsedilmektedir. Bu durumun sivil hayattaki yansımalarına dair bir genelleme yapılacak olunursa, hâlihazırda toplum içerisinde muhafazakâr tabanlı siyasal duruşa sahip, düşük ve alt gelir grubu sayılmayan gruplar arasında dahi, meslek odaları’ na karşı olumlu olmayan bir yaklaşımın varlığı söz konusu iken, toplumun en alt gelir düzeyine sahip; “kaybedenler” i arasında meslek odalarının ulaşılmaz, erişilmez görülmesi, beklenen ve dikkate alınması gereken önemli bir husustur.
- Günümüzde meslek odaları arasında, birliktelik ve örgütlü davranabilmenin, bu denli hayati ve gerekli görülmeyerek ortak hareket edilmediği geçmiş dönemlerden bugüne uzunca bir süredir, ortak bir söylem üretilmemesi, ortak tavır sergilenememesi söz konusu değildir. ‘Kentsel muhalefet’ adına oldukça önemli bir kırılma noktasını temsil eden bu girişimler umut vaat edici niteliklidir.

- Dikkat edilmesi ve sorgulanması gereken husus, meslek odalarının toplumun farklı kesimlerindeki farklı kimlik, düşünce, eğitim, ekonomik seviyeye sahip; kısacası farklı sosyo – kültürel niteliklere sahip bireyler ile temaslarının olup olmadığı, var ise hangi araçlar ile nasıl gerçekleştirildiği ve hangi düzeyde kaldığıdır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünya’ da artan kontrolsüz nüfus ve bunun sonucu; kent merkezlerine olan nüfus hareketliliğine kıyasla, artan kentsel hizmetler arzının aynı düzeyde artırılmamasından (iyileştirilememesinden) ötürü, kentlerin sahip oldukları her türdeki işlevlerin yetersiz kalması, takibinde kentlerin veya kent parçalarının fiziksel ve sosyo – ekonomik bir çöküntü sürecine girmeleri gerçekleşmektedir.

Bu noktada kullanıcıların kentsel yaşam kalitesini karşılayamayan kent veya kent parçalarının iyileştirilmesine yönelik kentsel dönüşüm faaliyetlerini de kapsayan bir dizi kentsel yenileme uygulaması gündeme gelmektedir.

1980’ ler sonrası devletin değişen, “sağlayıcı” rolü etkisinde, kentsel dönüşüm ilişkin yaklaşımlar da değişiklik göstermiştir. Bu değişimle birlikte, özellikle ‘küreselleşme’ etkisinde kentsel dönüşüm faaliyetlerinin günümüzde en etkili ne şekilde hayata geçirilebileceği problematiğine yapılan vurgu artmıştır. Bu noktada vurgusu yapılan en önemli bileşen; kentsel dönüşümün ‘katılım’ boyutudur. Katılım mekanizmalarının işlerliği de; merkezi ve yerel idare birimleri, özel sektör girişimleri, sivil toplum kuruluşları ve ilgili kamu kesimini kapsayan aktör gruplarının kentsel dönüşüm süreçlerine dahil edilmesi gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Ortaya koyulan kentsel dönüşüm yaklaşımları, tüm bu aktörleri sürece dahil eden bir yapıya dönüşmüştür. Bütün paydaşların etkin oldukları süreç ise, “toplum temelli” olabilmeyi ifade etmektedir.

Bu aşamada dünyadaki gelişmelere paralel, ülkemizdek kentsel dönüşüm uygulamalarında gerçekleşmekte olan sürecin niteliğini anlayabilmek adına, süreçte söz sahibi yerel aktörlerin üstlendikleri rollerin ortaya konması oldukça önemlidir.

Katılım mekanizmasının önemli unsurlarından, sivil birliktelikleri temsil eden sivil toplum kuruluşlarının, kentsel dönüşüm dahil toplumu ilgilendiren tüm uygulamalarda, kamu yararının gerçekleştirilmesi ve ilgi gruplarının haklarının savunulması gibi önemli işlevleri bulunmaktadır. Sivil toplum kuruluşları, toplumu

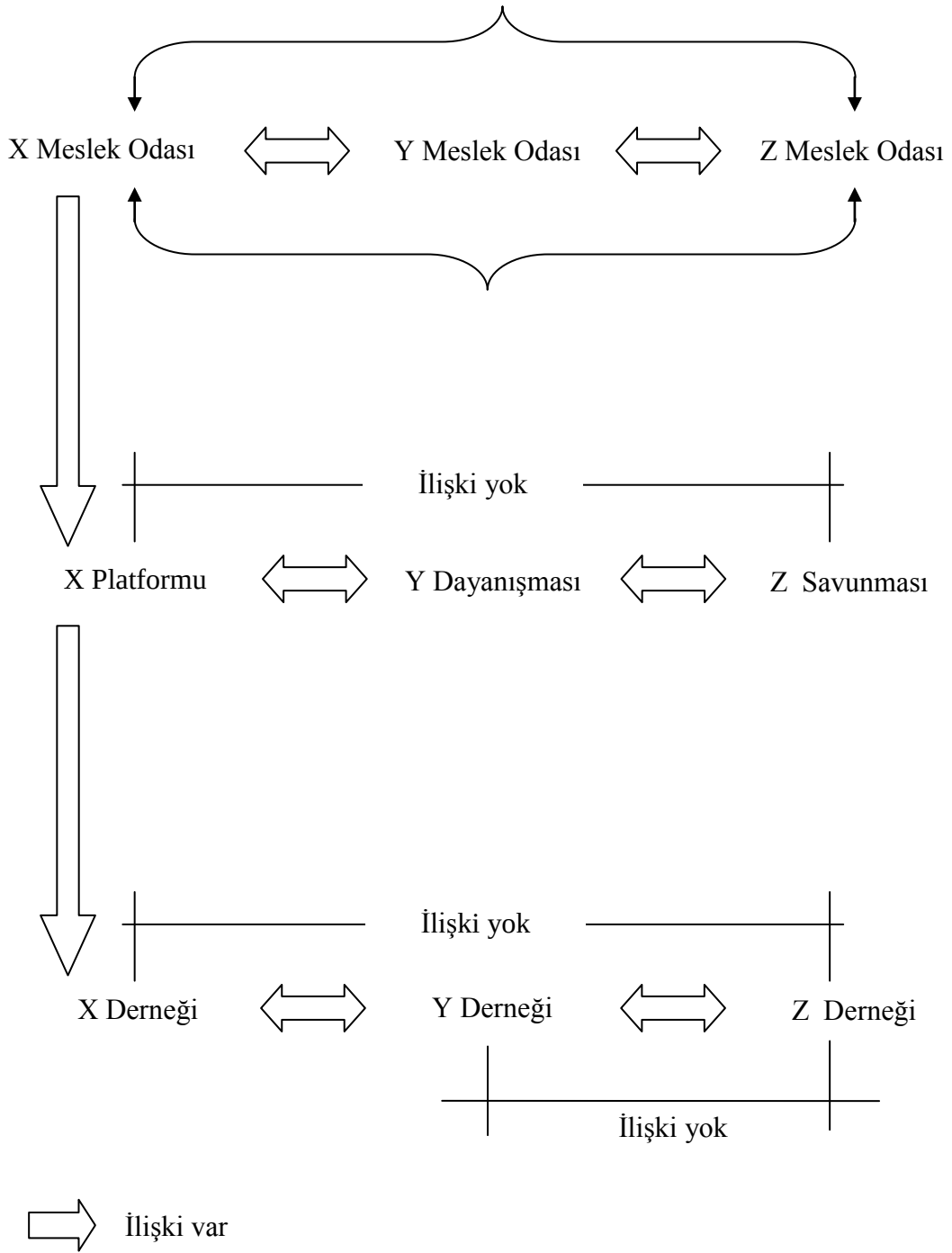
ya da tekil olarak bireyleri ilgilendiren hususlarda, bireylerin öneri, problem veya itirazlarının bir üst mekanizmalara iletilmesi görevini de üstlenmiş bulunmaktadır. Yapılan çalışma, tepedeki karar verici otoritelerin mekana dair aldıkları kararların mekanın deneyimleyicileri; kent sakinleri ile arasında bir ara kademede yer alan sivil toplum kuruluşlarının, kentsel dönüşüm uygulamaları özelinde gerçekleştirilmek istenen toplum temelli sürece hazır olup olmadıklarına ilişkin bir saptamanın yapılması amacını taşımaktadır.

Ülkemizde gerçekleştirilmekte olan kentsel dönüşüm uygulamalarının katılım boyutunun ve toplum temelli niteliğinin sorgusunun sivil toplum kuruluşları üzerinden araştırıldığı çalışma 2 aşamada yürütülmüştür; uluslar arası ve ulusal kentsel dönüşüm literatürünün taraması ve Türkiye’deki mevcut durumun İstanbul üzerinden ele alındığı, örnek saha çalışmasının yapılması.

İkinci ve üçüncü bölümleri oluşturan uluslar arası ve ulusal literatür taramasında, Dünya’da ve ülkemizde deneyimlenmiş kentsel dönüşüm uygulamalarının niteliği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ele alınan konular sırası ile kentsel dönüşümün dünyada ve ülkemizdeki tarihsel gelişimi, değişen konjonktürel ve küresel olaylara paralel yaklaşımlarda yaşanan gelişme ve değişimler, şehir planlamada katılım olgusu, olgunun gelişimi, katılım ile alakalı günümüzdeki yaklaşımlar ve şehir planlamada sivil toplum hareketinin karakteri ve değişimi analiz edilmiştir. Türkiye deneyiminin incelendiği 3. Bölümde ek olarak ülkemizdeki kentsel dönüşüm uygulamaları ile alakalı yasal mevzuatın gelişimi ele alınmıştır.

İkinci aşama olan saha çalışmasında, İstanbul örneği üzerinden ülkemizdeki kentsel dönüşüm uygulamalarında sivil toplum kuruluşlarının etki ve etkinlikleri analiz edilmiştir.

Yapılan görüşmeler ve anket uygulamaları sonucunda; sivil toplum kuruluşlarının “kayda değer” ve “başarılı” çalışma ve etkinliklerinin var olduğu gözlemlenmiş; oluşumların kendi içlerinde, iletişim ve örgütlülük adına önemli problem ve aksaklıklar yaşamadıkları belirlenmiştir. Ancak düşeyde bazı diğer sivil toplum kuruluşları arasında ve yatayda yine bazı sivil toplum kuruluşları arasında iletişim ve örgütlülük problemlerinin varlığı tespit edilmiştir.

Şekil 5.1 : Sivil toplum kuruluşları arası yatay ve düşey ilişkiler.

Sivil oluşumlardan meslek odaları arasında özellikle son 10 yıllık süreçte sabit siyasi iktidarın varlığı etkisinde, örgütlülük ve ortak hareket etme davranışı gözlemlenmektedir. Esasen aynı çizgide yer alan sivil oluşumlar arasında meslek odalarının sahip oldukları ulusal nitelikleri ile diğer sivil oluşumlar ve mahalle derneklerinden bir kademe ileridedirler. Durum elbette ki, beklenen ve olması gereken durumu ortaya koymaktadır ancak problem; meslek odalarının, ‘bir alt

kademede' yer alan diğer sivil oluşumlar ve mahalle dernekleri ile 'etkili' iletişim içerisinde olamadıklarıdır. Çözüm ise bazı meslek odalarının tabiri caizse 'fildişi kuleleri' nden çıkmaları ile mümkün olacaktır.

Temelde aynı anlamı taşıyan düşüncelerin ortak bir tavır sergilenemeyerek, birden fazla biçimde ve tarafça ifadesi, uygulanmış ve uygulanmakta olan kentsel aksiyonların, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilişi etkisi ile 'kamu yararı'nın anlamı boşaltılmakta, takibinde toplumdaki bireylerde oluşan 'inanç', 'gerçek' algılarında tereddüte düşme ve kendi "doğrusunu yaratmaya yönelme" hali meydana gelmektedir. Bu durum da tüm çabaların düğümlendiği noktadır; tıpkı ülkemizde konut haklarını almak zorunda bırakılan bireylerin; ilk ve gerçek gecekonducuların, çözümsüz kalarak kendi doğrularını yaratmaya yöneldikleri süreçlerin sonucunda gecekondulu olgusunu yarattıkları gibi.

Yapılan tüm araştırma ve saha çalışması bulguları özetlenecek olunursa:

- Mahalle dernekleri, mahalleleri mahalle yapan bireylerin sosyo – kültürel kimlik özelliklerini yansıtmaları "romantizm" inde, katılım mekanizmalarında etkin ve etkili olma ya da olamama noktasında değerlendirilmemesi gereken, kendi ölçeklerinde samimi ve minimal çıkarlar besleyen kıymetli oluşumlar; mahalleyi oluşturan bireylerin ta kendisidir ve esasen egemenlerin gözünde, tepeden gelen her kararı deneyimlemek zorunda bırakılan 'mekan' ile eşdeğer dahi tutulmayan bir konumdadır. Bu nedenlerden ötürü, mahalle derneklerinin örgütlülüğü ve gücü, onları yönlendirmesi elzem olan bir üst bilgi ve bilinç düzeyine sahip sivil oluşumların mahalle derneklerine olacak etkisinden gelecektir.
- Meslek odaları ve mahalle dernekleri dışında tutulan tüm sivil oluşumlar, kent ve kentliye karşı işlenen "kent suçları" na muhalif olma ve bu faaliyetlere engel olabilme aşamasında etkiye sahiptirler. Görüşülen sivil oluşumların, mahalle derneklerine yasal, hukuksal, teknik bilgi ve diğer ilgili konularda bilgilendirme yaparak destek verdikleri belirlenmiştir. Bu noktada düşeyde gerçekleştirilmeye (mahalle dernekleri ile) çalışılan bu atılımlar, yatayda da; diğer sivil oluşumlar ile yan yana gelinerek, ortak formülasyonların üretildiği nitelik kazanmalıdır ki, hedeflenen "kamu yararı" kavramı tam anlamı ile karşılanabilsin.

- Meslek odaları; tarihsel gelişimleri, kurumsal ve hukuki nitelikleri, sahip oldukları sürekli gelir kaynakları ve eğitim düzeyleri en az üniversite mezunu olan üyeleri ile, kent ve kentli haklarına dair söz sahiplilikleri egemenler ve kamuoyu tarafından, mahalle dernekleri ve diğer sivil oluşumlardan daha fazla itibar gören ancak bir o kadar da, her türlü uygulamaya “muhalefet etmek” ile itham edilen, en üst seviyede etkili ve etkin olabilecek nitelikteki sivil oluşumlardır. Sahip oldukları nitelikleri paralelinde meslek odalarının içerisine düştüğü ikilem; kamu yararı adına hizmet veriyorken, kamunun tüm kesimlerine erişebilir nitelikte olamamaları problematiktir. Ülkemizde, hâlihazırda hükümet yönetme yetkisini elinde bulunduran siyasi yapılanmanın, iktidara geldiği 12 yıllık süreç içerisinde meslek odaları arasında yatayda cereyan eden iletişimsizlik problemleri kademeli olarak iyileşme göstermiş olsa da 2013 Mayıs ayında başlayan ve etkisi aylarca devam eden Taksim Gezi Parkı olayları tüm sivil aktör grupları için bir dönüm noktasını temsil etmektedir. Protestolar sırasında meslek odalarının, hem diğer meslek odaları ile hem de diğer tüm muhalif sivil oluşumlar ile arasında tam bir birliktelik ve örgütlülük gerçekleşmiştir. Pek çok sivil oluşumca temenni edilen ve zaman zaman gerçekleştirilmesine yönelik birliktelik ve örgütlülüğü sağlayabilmek adına atılan adımların en güçlü tezahürü, Gezi Parkı Protestoları sırasında ortaya çıkmıştır. Saha çalışmasında yapılan derinlemesine görüşmeler sonucunda gözlemlenen mevcut durum da; atılan ortak adımlarla, yaşanan sürecin etkilerinin halen olumlu bir biçimde devam ediyor olduğudur.

Kentler; devlet ile vatandaşlar arasındaki kurumsal ilişkilerin en görünür olduğu mekanlardır. Kentlere yapılan her bir dokunuş, devlet ile vatandaş arasındaki ilişkilerin de değişmekte olduğuna işaret etmektedir.

İstanbul’ da gerçekleştirilen uygulamalar içerisinde; “görünür olmayan tek şey: İstanbul’da yaşayanlar” dır. İstanbullu’lar, birbirleri ile konuşmadıkları, kendilerine “neyi istiyoruz?” diye sormadıkları sürece, bu “çılgın” ve “yok edici” sürecin ortağı haline gelmektedirler.

Çavdar ve Tan (2013) toplum temelli niteliği, basit ancak çarpıcı bir dil ile ifade etmektedirler. Onlara göre, bir mahallede bir ev yıkıldığında; o evdeki yaşayanlar ile bağlantınız kopmuş olur. Kentte bir mahalle yıkıldığında, o mahalle sakinleri ile

kentteki diğ er mahallelerin bağılantıları kopmuş olur. Devlet sivil hayat üzerinde şekillenen bu görünemez hukuku, kendisinin koyduğu yasalar eli ile yıkmaya her yeltendiğinde, esasen, yıkmaya çalıştığı, bireyler arasındaki bağı; kentin üzerine kurulu olduğı “sivil dil” dir.

İstanbul’ u ancak ona sahip olmaya çalışmaktan vazgeçip, sahip çıkmak gerekliliğı bilinci kurtarabilir. Bir şehre sahip çıkmak, o şehirde bireyleri hayatta tutan özgürlüklere, haklara sahip çıkmakla eşdeğerdur. Bu nedenle unutulmaması gereken “şehre sahip çıkma siyasetinin bir orta sınıf burjuva nostaljisi ya da hevesine” indirgenemeyecek kadar kıymetli olduğıdur.

KAYNAKLAR

- Akahn, Ö., Akgün, G., Akyürek, Z., A., Atlar, A., B., Balyemez, S., Çalışkan, Ç., O., . . . Yılmaz, E.** (2013). *İstanbul Kent Almanacağı, 2012 TMMOB ŞPO İstanbul Şubesi* Ankara: Aydan Yayıncılık
- Akgün, G., Atlar, A., B., Balyemez, S., Çalışkan, Ç., O., Çekiç, T., İ., Çılgin, K., . . . Yılmaz, E.** (2014). *İstanbul Kent almanacağı, 2013 TMMOB ŞPO İstanbul Şubesi* Ankara Aydan Yayıncılık
- Aksümer, G.** (2007). *Toplumun Kent Planlamadaki Yeri: İstanbul, Maltepe, Gülsusu – Gülsuyu Mahalleleri Örneği.* (Araştırma Görevlisi Bitirme Projesi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fındıklı, İstanbul
- Arnstein, S. R.** (1969). A Ladder Of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216-224.
- Ataöv, A., & Osmay, S.** (2007). Türkiye'de Kentsel Dönüşüme Yöntemsel Bir Yaklaşım *METU Journal of the Faculty of Architecture*, 24(2), 57-82.
- Atkinson, R.** (2004). *Kentsel Dönüşüm Ortaklıklar ve Yerel Katılım: İngiltere Deneyimi*, Uluslararası Kentsel Dönüşüm Uygulamaları Sempozyumu: Küçükçekmece Belediyesi Atölye Çalışması İstanbul
- Carter, A.** (2000). Strategy and Partnership in Urban Regeneration. In P. W. Roberts & H. Sykes (Eds.), *Urban Regeneration: A Handbook* (pp. 37-58). London SAGE
- Çılgin, K., Çalışkan, Ç., O., DüNDAR, U., & Yalçın, M., C.** (2012). *İstanbul Dönüşüm Coğrafyası*, 3. Kentsel ve Bölgesel Araştırmalar Sempozyumu, METU <http://istanbuldonusumcografiyasi.wordpress.com/>
- Firidin, E.** (2004). Değişen Paradigmalar Ekseninde Kent Planlamaya Yeni Yaklaşımlar. *Planlama Dergisi*, 2004/2, 44-50.
- Gümüş, K.** (2004). Savunuculuk ve Politikaları Etkileme Konferans Yazıları 3: Yakın Tarihimizde STK Hareketinin Gelişimi ve Kamu Sivil Toplum Kuruluşları İlişkisi Retrieved 01.05.2014, from İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi <http://stk.bilgi.edu.tr/docs/gumus.pdf>
- Gürler, E.** (2003). *Kentsel Yeniden Üretim Süreci Üzerine Karşılaştırmalı Çalışma: İstanbul Örneği*, TMMOB Şehir Plancıları Odası Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Yıldız Teknik Üniversitesi İstanbul
- Kara, M., & Görgün, M.** (2009). *Türkiye'de Kentsel Yaşam Kalitesinin Artırılmasında Kentsel Dönüşüm ve Sosyal Girişimcilik İlkesi*, VI. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi, Çanakkale
- Kocabaş, A.** (2006). *Kentsel Dönüşüm (Yenileş(tir)me): İngiltere Deneyimi ve Türkiye'deki Beklentiler.* İstanbul Literatür Yayıncılık / Mimarlık Dizisi.
- Lane, M. B.** (2005). Public Participation in Planning: An Intellectual History. *Australian Geographer*, 36(3), 283-299.
- Maier, K.** (2001). Citizen Participation in Planning: Climbing a Ladder? *European Planning Studies*, 96(6), 707-719.

- Mäntysalo, R.** (2005). *Approaches to Participation in Urban Planning Theories*. Paper presented at the Rehabilitation of Suburban Areas - Brozzi and Le Piagge Neighbourhoods, Department of Technology of Architecture and Design "P.L. Spadolini", University of Florence.
- Oktay, E., & Pekküçükşen, Ş.** (2009). Yerel Yönetimlerin Demokratikleşmesinin Bir Aracı Olarak Sivil Toplum Kuruluşları - Türkiye için Kısa Bir Değerlendirme-. *KMU İİBF Dergisi*, 11(16), 172-186.
- Öngören, G., & Çolak, İ. N.** (2013). *Kentsel Dönüşüm Hukuku Kentsel Dönüşüm Rehberi* (pp. 35-204). Retrieved from http://www.ongoren.av.tr/pdf/kentsel-donusum-hukuku_kentsel-donusum-rehberi.pdf
- Özden, P. P.** (2008). *Kentsel Yenileme Yasal - Yönetimsel Boyut, Planlama Uygulama* Ankara İmge Kitabevi
- Roberts, P. W.** (2000). The Evolution, Definition and Purpose of Urban Regeneration. In P. W. Roberts & H. Sykes (Eds.), *Urban Regeneration: A Handbook* (pp. 9-36). London SAGE
- Şahingür, A., & Müderrisoğlu, B.** (2003). *AB'nin Toplum Tabanlı Kentsel Dönüşüme Yaklaşımı ve Türkiye'deki Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Etkinliği: İstanbul Özelinde Türkiye, TMMOB Şehir Plancıları Odası Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Yıldız Teknik Üniversitesi*
- Şen, B., Aslan, Ş., & Türkün, A.** (2014). 1923-1980 Döneminde Kentsel Politikalar ve İstanbul'da Konut Alanlarının Gelişimi Mevzuat, Aktörler ve Hakim Söylem. In A. Türkün (Ed.), *Mülk Mahal İnsan İstanbul'da Kentsel Dönüşüm* (1st ed., pp. 45-78). İstanbul İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Tamer, G., Mine.** (2010). Tarihsel Süreçte Sivil Toplum. *Edebiyat Fakültesi Dergisi, Hacettepe Üniversitesi*, 27(1), 89-105.
- Tan, P., & Çavdar, A.** (2013). İstanbul: Müstesna Şehrin İstisna Hali. In P. T. Ayşe Çavdar (Ed.), *İstanbul: Müstesna Şehrin İstisna Hali*. İstanbul Sel Yayıncılık
- Turok, I.** (2004). *Kentsel Dönüşümde Yeni Eğilimler ve Yönetişim* Paper presented at the Uluslararası Kentsel Dönüşüm Uygulamaları Sempozyumu: Küçükçekmece Belediyesi Atölye Çalışması İstanbul
- Türkün, A., Ünsal, B. Ö., & Yapıcı, M.** (2014). 1980'ler Sonrasında İstanbul'da Kentsel Dönüşüm Mevzuat, Söylem, Aktörler ve Dönüşüm Hedefindeki Alanlar In A. Türkün (Ed.), *Mülk, Mahal, İnsan İstanbul'da Kentsel Dönüşüm* (1st ed., pp. 79-139). İstanbul İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- TÜSEV.** (2011). Türkiye'de Sivil Toplum: Bir Dönüm Noktası CIVICUS Uluslararası Sivil Toplum Endeksi Projesi (STEP) Türkiye Ülke Raporu II. In A. İçduygu, Z. Meydanoğlu & D. Ş. Sert (Eds.). İstanbul
- Ünsal, B., & Türkün, A.** (2014). Neoliberal Kentsel Dönüşüm, Kentsel Alanlarda Sınıfsal Tahliye, Yoksullaşma ve Mülksüzleşme. In A. Türkün (Ed.), *Mülk, Mahal, İnsan İstanbul'da Kentsel Dönüşüm* (1st ed., pp. 16-42). İstanbul İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Yalçın, M., C., & Çavuşoğlu, E.** (2009). Kentsel Dönüşümü ve Kentsel Muhalefeti Kent Hakkı Üzerinden Düşünmek. *Mimarist*, 9(33).

EKLER

EK A: Mahelle derneklerine uygulanan anket örneği.

EK A

Görüşülen Kişinin Adı Soyadı/Firma/ Ünvan	 /.....		
	İlçe:	 K.99	
Adres	Mahalle / Cadde / Sokak		
	Bina Apt. Adı / No Daire No		
Telefon Numarası İş / Gsm	(.....) / (.....)		
Anketin Yapıldığı Tarih	:..... // 2013		
Anket Başlangıç – Bitiş Saat	:...../.....		
Görüşmeyi gerçekleştirenin adı:	 Görüşmeci Kod:		

DERNEK HAKKINDA GENEL BİLGİLER

S.1	Görüşülen Kişi Yaş		K.1	
	18 – 24	1	45 – 54	4
	25 – 34	2	55 - 64	5
	35 – 44	3	65 +	6

S.2	Görüşülen Kişi Cinsiyet		K.2
	Kadın		1
	Erkek		2

S.3	Görüşülen Kişi Eğitim (tek cevap – bitirilen okul işaretlenecek)		K.3
	Okuryazar değil/ Okur – yazar fakat bir okul bitirmemiş	Eğitimsiz	1
	İlkokul mezunu/ Ortaokul mezunu/ Orta dengi ve meslek mezunu	İlköğretim	2
	Ortaöğretim mezunu/ Lise mezunu / Lise dengi meslek mezunu	Ortaöğretim	3
	Yüksekokul – Fakülte mezunu / Mastır / Doktora derecesi var	Yükseköğretim	4

S.4	Derneğin Tam Adı			K.4
				
S.5	Derneğin İstanbul İçerisindeki Konumu			
	Mahalle			K.5
	İlçe			K.6
S.6	Derneğin Faaliyete Başlama Tarihi			K.7
	Gün :	Ay :	Yıl :	
S.7	Derneğin ortaya çıkış sebebi (çoklu cevap olabilir)			K.8
	(Görüşmeci dikkat! Çoklu cevap olabileceğini önermelerin tamamını okuduktan sonra tekrarlanacaktır)			
	Katılımcılarının bilinç düzeyinin artırılması amacı ile kuruldu.			1
	Katılımcılarının haklarının belirlenmesi ve savunulması amacı ile kuruldu.			2
	Kamusal bir hizmeti sağlama amacıyla kuruldu (Okul, park, cami v.b).			3
	Bir bölge yada mahalleye yönelik güzelleştirme / iyileştirme amacı ile kuruldu.			4
	Hemşerilik ilişkilerini artırma ve geliştirmeye dayalı olarak kuruldu.			5
	Kentsel dönüşüm faaliyetleri ile ilgili olarak kuruldu.			6
	Merkezi ve / veya yerel idarenin yaptığı / yapmakta olduğu, Kentsel dönüşüm faaliyetlerine hazırlıklı olmak ve gerektiğinde karşı çıkmak amacı ile kuruldu.			7
	Diğer			
S.8	Derneğin etkinlik alanı (çoklu cevap olabilir)			K.9
	(Görüşmeci dikkat! Çoklu cevap olabileceğini önermelerin tamamını okuduktan sonra tekrarlanacaktır)			
	Yerel düzeyde (Mahalle ya da komşuluk birimi düzeyinde)			1
	Bölgesel düzeyde			2
	Ulusal düzeyde			3
	Uluslararası düzeyde			4
	Diğer			
S.9	Kurumsal yapılanmanız kimlerden oluşmaktadır? (sayı sorulacaktır - çoklu cevap olabilir)			K.10
	Başkan	1	Üyeler	3
	Başkan yardımcısı	2	Diğer (sözcü v.b.)	

S.10	Derneğin maddi olarak kullanılabilir gelir kaynakları nelerdir? (çoklu cevap olabilir)			K.11
	Yardımlar/Bağış	1	Diğer (Aidatlar v.b.).....	2
S.11	Derneğin toplantılarının düzenliliği?			K.12
	Düzenli		Devam	1
	Düzensiz		Yok ise s.13' e geçiniz	2
S.12	Toplanma sıklığı? (haftalık veya aylık olarak)			K.13
	Haftada 1 den fazla	1	Ayda 1 kez	4
	Haftada 1 kez	2	3 ayda 1 kez	5
	İki haftada 1 kez	3	Diğer.....	
S.13	Derneğin faaliyet / etkinlikleri var mı? (örn: halk toplantıları, eğitim/bilgilendirme seminerleri, tiyatro/sinema gösterimleri v.b.)			K.14
	Var	1	Devam	3
	Yok	2	Yok ise s.15' e geçiniz	
S.14	Derneğin faaliyetlerinin düzenliliği			K.15
	Düzenli	1	Düzensiz	2
	Bu faaliyetlerin düzenlenme sıklığı (konferans/panel, halk günleri v.d.)			K.16
	Haftada 1 den fazla	1	Ayda 1 kez	4
	Haftada 1 kez	2	3 ayda 1 kez	5
	İki haftada 1 kez	3	Diğer.....	
S.15	Derneğin faaliyetlerinin türü (çoklu cevap olabilir)			K.17
	Gazete/broşür (var ise s.18 yanıtlanacak)	1	Konferans/panel vb.	5
	Dergi	2	Tanıtım reklam afişleri/videolar	6
	Web sayfası/	3	Halk günleri	7
	İnternet yayınları/sosyal medya	4	Diğer	
S.16	Derneğin yazılı basım ürünleri var ise bunların basım sıklığı (gazete, dergi, broşür v.d.)			K.18
	Haftada 1 den fazla	1	Ayda 1 kez	4
	Haftada 1 kez	2	3 ayda 1 kez	5
	İki haftada 1 kez	3	Diğer.....	

KENTSEL DÖNÜŞÜM İLE ALAKALI BİLGİLER								
S.17	Kentsel dönüşümün ne olduğunu biliyor musunuz, duyduunuz mu?						K.19	
	Evet	1	Hayır	2				
S.18	Kentsel dönüşüm faaliyetleri ile ilgili bilgiye nereden ulaşıyorsunuz? (görüşmeci dikkat! Çoklu cevap olabileceği, önermelerin tamamı okunduktan sonra tekrarlanacaktır)						K.20	
	Doğrudan medyadan (gazete, dergi, televizyon).						1	
	İnternetten-sosyal medyadan.						2	
	Diğer sivil toplum örgütlerinden (meslek odaları, mahalle dernekleri ya da diğer sivil oluşumlar).						3	
	Yerel yönetim birimleri ile yapılan yazışma ya da görüşme ile edindiğimiz bilgilerden.						4	
	Merkezi yönetim birimleri ile yapılan yazışmalar ya da görüşme ile edindiğimiz bilgilerden.						5	
	Diğer.....							
S.19	Şimdi size kentsel dönüşüm ile ilgili ifadeler sayacağım, bunlara ne ölçüde katıldığınızı öğrenebilir miyim?							
<i>Kentsel dönüşüm;</i>		Katılım düzeyi						
		Kesinlikle Katılıyorum	Katılı-Yorum	Kısmen Orta	Katılmı-Yorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Fy Cy	
Kamu yararını gözetmesi gereken bir kavramdır.		1	2	3	4	5	6	K.21
Toplumsal fayda sağlama öncelikli bir kavramdır.		1	2	3	4	5	6	K.22
Kentsel dönüşümün toplumun yalnızca belirli bir kesiminin çıkarlarını gözetmesi hatalıdır.		1	2	3	4	5	6	K.23

Kentsel dönüşümde rant kaygısının temel sürücü güç olması hatalıdır.	1	2	3	4	5	6	K.24
--	---	---	---	---	---	---	------

S.20	Kentsel dönüşümden beklentileriniz nelerdir?						
(görüşmeci dikkat! İbareler numaralarına göre yönlendirilecektir)	Katılım düzeyi						
	Kesinlikle Katılı yorum	Katılı yorum	Kısmen Orta	Katıl mı yorum	Kesinlikle Katılımı yorum	Fy Cy	
1.kentsel dönüşüm fiziksel çevre niteliklerini iyileştirmelidir.	1	2	3	4	5	6	K.25
2.kentsel dönüşüm istihdam sağlamalıdır.	1	2	3	4	5	6	K.26
3. Kentsel dönüşümde sosyal ve kültürel yapı dikkate alınmalıdır.	1	2	3	4	5	6	K.27
4.kentsel dönüşüm sürecinde söz konusu alanda yer alan bütün tarafların görüş ve onaylarının alınması gerekmektedir.	1	2	3	4	5	6	K.28
5.kentsel dönüşüm sonrası mülk sahiplerinin alana geri dönmesi sağlanmalıdır.	1	2	3	4	5	6	K.29
6.kentsel dönüşüm aktif katılıma dayalı bir süreç ile gerçekleştirilmelidir.	1	2	3	4	5	6	K.30
7.kentsel dönüşüm sonrası uzun süreli kiracıların alana geri dönmesi sağlanmalıdır.	1	2	3	4	5	6	K.31

8.inşaatların yapım sürecinde alandan çıkarılan kullanıcılara belirli süreler için geçici konut ya da kira yardımı olanakları sağlanmalıdır.	1	2	3	4	5	6	K.32
9.kentsel dönüşüm sonrası kısa süreli kiracıların alana geri dönmesi sağlanmalıdır.	1	2	3	4	5	6	K.33
10.kentsel dönüşüm projelerinde tapu tahsis belge sahiplerinin alana geri dönmesi sağlanmalıdır.	1	2	3	4	5	6	K.34
11. Kentsel dönüşüm projelerinde yasal hakkı olmayan (tapulu malik, tapusuz malik) yerleşenler için alanda yaşamalarına olanak sağlayacak koşullar sağlanmalıdır.	1	2	3	4	5	6	K.35
12.kentsel dönüşüm projelerinde orta ve düşük gelir gruplar için sosyal konut nitelikli (satılık ya da kiralık) konut seçenekleri de üretilmelidir.	1	2	3	4	5	6	K.36

S.21	Derneğiniz merkezi/yerel idarelerce yürütülen kentsel dönüşüm uygulamalarında etkinler mi?					K.37
	Evet			Devam		1
	Kısmen/nadiren/ bazen			Devam		2
	Hiç bir şekilde etkin değiliz/faaliyetimiz yok			Etkin değil ise s. 23' e geçiniz		3

S.22	Derneğiniz merkezi/yerel idarelerce yürütülen kentsel dönüşüm uygulamalarının hangi aşamasında etkindirler?					K.38
	Kentsel dönüşüm kararı alınması öncesinde					1
	Kentsel dönüşüm uygulama hazırlık sürecinde.					2
	Kentsel dönüşüm uygulamaları başladıktan sonra (arazinin edinimi, binaların yıkımı aşamasında)					3

	Diğer.....					
S.23	Ülkemizdeki kentsel dönüşüm faaliyetleri ile ilgili, dernek içi deneyimlenen / yaşanan zorluklar var mıdır?				K.39	
	Var	1	Devam		3	
	Yok	2	Yok ise s.25' e geçiniz			
S.24	Varsa nelerdir?					
<i>Dernek içi yaşanan zorluklar.....</i>		Evet	Hayır	Kısmen	Fy Cy	
Dernek içerisinde yaşanan bireysel görüş ayrılıkları		1	2	3	6	K.40
Finansal kaynakların yetersizliği		1	2	3	6	K.41
Tanıtıcı faaliyetlerin yetersizliği.		1	2	3	6	K.42
Kentsel dönüşüm faaliyetlerinden etkilenen paydaşların (mülk sahipleri, uzun süreli kiracılar, kısa süreli kiracılar, uzun süreli yasal hakkı olmayan tapulu – tapusuz malikler, kısa süreli yasal hakkı olmayan tapulu – tapusuz malikler) derneklere olan önyargısı.		1	2	3	6	K.43
S.25	Ülkemizdeki kentsel dönüşüm faaliyetleri ile ilgili, dernek dışı deneyimlenen / yaşanan zorluklar var mıdır?				K.44	
	Var	1	Devam		3	
	Yok	2	Yok ise s.27' ya geçiniz			
S.26	Varsa nelerdir?					
<i>Dernek dışı yaşanan zorluklar.....</i>		Evet	Hayır	Kısmen	Fy Cy	
Kentsel dönüşüm faaliyetleri ile ilgili merkezi ve yerel idare birimlerinden bilgi alınmasında zorluk yaşanması.		1	2	3	6	K.45
İdareye (merkezi ve yerel yönetim) kentsel dönüşüm ile ilgili görüş ve taleplerin aktarılması aşamasında zorluk yaşanması.		1	2	3	6	K.46
Mahalle düzeyinde yeterli destek alınamaması.		1	2	3	6	K.47
Yerel yönetimler ile farklı görüşlere sahip olunması.		1	2	3	6	K.48
Kentsel dönüşüm gerçekleştirilecek alanlarda yaşayan uzun süreli kiracılar ile uzlaşmada karşılaşılan zorluklar.		1	2	3	6	k.49
Merkezi yönetim ile farklı görüşlere sahip olunması.		1	2	3	6	K.50
Birbirinden farklı sosyo - kültürel niteliklere sahip bireylerin haklarının savunulmasında karşılaşılan zorluklar.		1	2	3	6	K.51
Kentsel dönüşüm alanlarında mülkiyet yapısının karışıklığından kaynaklanan sorunlar.		1	2	3	6	K.52

Kentsel dönüşüm gerçekleştirilecek alanlarda yaşayan kısa süreli kiracılar ile uzlaşmada karşılaşılan zorluklar..	1	2	3	6	K.53
Diğer dernekler ile yaşanan iletişim eksikliği.	1	2	3	6	K.54
Kentsel dönüşüm gerçekleştirilecek alanlarda yaşayan mülk sahipleri ile uzlaşmada karşılaşılan zorluklar	1	2	3	6	K.55
Kentsel dönüşüm gerçekleştirilecek alanlarda yaşayan uzun süreli yasal hakka sahip olmayan (tapulu malik, tapusuz malik) kullanıcılar ile uzlaşmada karşılaşılan zorluklar.	1	2	3	6	K.56
Kentsel dönüşüm gerçekleştirilecek alanlarda yaşayan kısa süreli yasal hakka sahip olmayan (tapulu malik, tapusuz malik) kullanıcılar ile uzlaşmada karşılaşılan zorluklar.	1	2	3	6	K.57

S.27	Şimdi size sayacağım ilgi gruplarından hangileri, kentsel dönüşüm projelerinde aktif katılımın sağlanmasında yer almalıdırlar? (görüşmeci dikkat! 1 numaralı kart seti uzatılacak)						
	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Orta	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Fy Cy	
Mülk sahipleri	1	2	3	4	5	6	K.58
Kiracılar	1	2	3	4	5	6	K.59
Tapu-tahsis belge sahipleri	1	2	3	4	5	6	K.60
Yasal hakkı olmayan (tapulu malikler / tapusuz malikler) kullanıcılar	1	2	3	4	5	6	K.61
Odalar	1	2	3	4	5	6	K.62
Dernekler	1	2	3	4	5	6	K.63
Diğer sivil oluşumlar	1	2	3	4	5	6	K.64
Merkezi yönetim birim temsilcileri	1	2	3	4	5	6	K.65
Yerel yönetim birim temsilcileri	1	2	3	4	5	6	K.66

Üniversiteler	1	2	3	4	5	6	K.67
Özel sermaye yatırımcıları	1	2	3	4	5	6	K.68

S.28	Size göre kentsel dönüşüm projelerinde idarenin (merkezi ya da yerel yönetim) uyguladığı katılım nasıl tarifienebilir? (görüşmeci dikkat! 1 numaralı kart seti uzatılacak)						
	Kesinlikle Katılı yorum	Katılı yorum	Kısmen Orta	Katılı yorum	Kesinlikle Katılı yorum	Fy Cy	
Göstermelik ve sahte bir katılımıdır.	1	2	3	4	5	6	K.69
Merkezi ve yerel idare birimlerinin; kendileri, özel yatırımcıları ve arazi sahiplerini gözetdiği temsili bir katılımıdır.	1	2	3	4	5	6	K.70
Uygulamalardan etkilenecek bireylerin tamamının faydasını gözetilen bir katılımıdır.	1	2	3	4	5	6	K.71
Toplumun tüm kesimlerinin faydasını gözetilen bir katılımıdır.	1	2	3	4	5	6	K.72

S.29	Kentsel dönüşüm uygulamalarında, dönüşüm alanında yaşayan paydaşların mağduriyet yaşamaları durumunda; mağduriyet derecelerini Sınıflandırabilir misiniz? (görüşmeci dikkat! 1 numaralı kart seti uzatılacak)						
	((görüşmeci dikkat! İbareler okunurken, her ibarenin başına “kentsel dönüşüm uygulamalarında en çok mağduriyeti” ifadesi eklenerek ibare okunacak.)) <i>Kentsel dönüşüm uygulamalarında en çok mağduriyeti</i>	Kesinlikle Katılı yorum	Katılı yorum	Kısmen Orta	Katılı mı yorum	Kesinlikle Katılı mıyorum	Fy Cy
	Mülk sahipleri yaşamaktadır.	1	2	3	4	5	6 K.73
	Uzun süreli kiracılar yaşamaktadır.	1	2	3	4	5	6 K.74
	Kısa süreli yasal hakkı olmayan (tapulu malik, tapusuz malik) kullanıcılar yaşamaktadır.	1	2	3	4	5	6 K.75
	Kısa süreli kiracılar yaşamaktadır.	1	2	3	4	5	6 K.76
	Uzun süreli yasal hakkı olmayan (tapulu malik, tapusuz malik) kullanıcılar yaşamaktadır.	1	2	3	4	5	6 K.77

S.30	Kentsel dönüşüm faaliyetleri ile ilgili ?				
Derneğiniz;	Evet	Hayır	Kısmen	Fy Cy	
Türkiye genelinde gerçekleştirilen kentsel dönüşüm proje ve uygulamalarından haberdardır.	1	2	3	4	K.78
İstanbul özelinde gerçekleştirilen kentsel dönüşüm proje ve uygulamalarından haberdardır.	1	2	3	4	K.79
İlçenizde gerçekleştirilen kentsel dönüşüm proje ve uygulamalarından haberdardır.	1	2	3	4	K.80
Derneğiniz halihazırda:					
Meslek odaları ile kentsel dönüşüm faaliyetleri ile alakalı irtibat halindedir.	1	2	3	4	K.81
Hayır ise;					
Meslek odaları ile kentsel dönüşüm faaliyetleri ile alakalı olmasa da irtibat halindedir.	1	2	3	4	K.82
Diğer mahalle dernekleri ile kentsel dönüşüm faaliyetleri ile alakalı irtibat halindedir.	1	2	3	4	K.83
Hayır ise;					
Diğer mahalle dernekleri ile kentsel dönüşüm faaliyetleri ile alakalı olmasa da irtibat halindedir.	1	2	3	4	K.84
Diğer sivil oluşumlar ile kentsel dönüşüm faaliyetleri ile alakalı irtibat halindedir.	1	2	3	4	K.85
Hayır ise;					
Diğer sivil oluşumlar ile kentsel dönüşüm faaliyetleri ile alakalı olmasa da irtibat halindedir.	1	2	3	4	K.86
Merkezi ve yerel idare birimlerinin kentsel dönüşüm faaliyetleri ile alakalı dernek görüşleriniz:					
	Evet	Hayır	Kısmen	Fy Cy	
Türkiye genelinde merkezi yönetimin (çevre ve şehircilik bakanlığı), kentsel dönüşüm faaliyetleri ile ilgili uygulamakta olduğu politikalar başarılı mıdır?	1	2	3	4	K.87
İstanbul özelinde merkezi yönetimin (çevre ve şehircilik bakanlığı), kentsel dönüşüm faaliyetleri ile ilgili uygulamakta olduğu politikalar başarılı mıdır?	1	2	3	4	K.88
İstanbul özelinde büyükşehir belediyesi'nin uygulamakta olduğu kentsel dönüşüm proje ve çalışmaları başarılı mıdır?	1	2	3	4	K.89
İlçe belediyelerinin / belediyezinin, uygulamakta olduğu kentsel dönüşüm proje ve çalışmaları başarılı mıdır?	1	2	3	4	K.90

S.31	Derneğinizce ilgili merkezi / yerel idare birimlerine kentsel dönüşüm uygulamaları ile ilgili 2005 - 2013 yılları arasında itirazda bulunuldu mu?			K.91
	Evet	1	Hayır	2
S.32	Derneğiniz tarafından, kentsel dönüşüm uygulamaları ile alakalı, 2005 - 2013 yılları arasında dava/davalar açıldı mı?			K.92
	Evet	1	Devam	3
	Hayır	2	Hayır ise s. 34' e geçiniz	4
	Evet ise; bu dava/davaların sonuçları:			K.93
S.33	Bu dava / davaların masrafları nereden karşılanmıştır / karşılanmaktadır?			K.94
	Kendi bütçemizden	1	Diğer dernek / derneklerin desteklerinden	4
	Üyelerimizden gönüllü olarak toplanan kaynaklardan	2	Diğer.....	
	Meslek odalarından gelen yardımlardan	3		
S.34	Derneğinizin finansal kaynakları yeterli mi?			K.95
	Evet	1		
	Hayır	2	Hayır ise neden?	
S.35	Derneğinizin çalışma ve etkinliklerinizi nasıl değerlendirirsiniz?			
	Başarılı ve yeterli	1		K.96
	Başarılı ama yeterli değil.	2	Neden?	K.97
	Yeterli ama başarılı değil.	3	Neden?	K.98
	Başarılı değil	4		

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Fatma Tuğba Canan

Doğum Yeri ve Tarihi: Isparta - 1988

Adres: İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Mimarlık Fakültesi A Blok Oda 106
Gülbahçe Köyü Urla / İZMİR

E-Posta: tugbacanan@iyte.edu.tr

Lisans: İTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü.

Yüksek Lisans: İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı
Şehir Planlama Yüksek Lisans Programı.

Mesleki Deneyim ve Ödüller: İYTE Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Araştırma
Görevlisi, Ocak 2013.